

Korrik 2015
Numri: 88
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

ETIKA

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den
Evropë: 7 Euro

NDJESHMËRIA E BESIMIT
OSMAN NURI TOPBASH

BESIMI DHE SHËNDETI
ILIR HOXHA

QYTETËRIMI ISLAM
PROF. DR. ZIJA KAZËXHË

SI PRANOHEN LUTJET?
OGUZ BAKAR

NJETI I SINQERTË
MUHAMED EL-GAZALI

NËSE DO MUNGONTE
MIRËSIA E ZOTIT
AHMET
TASHGETIREN

إِسْلَامِيَّة

EDUKIMI SHPIRTËROR

Edukimi shpirtëror luan një rol të rëndësishëm në formimin e personalitetit të njeriut, veçanërisht është shumë i rëndësishëm bashkëshoqërimi i arsimit me edukim. Edukimi fetaro-shpirtëror është transmetimi i trashëgimisë fetare dhe kulturore nga njëri brez në tjetrin.

Rruga më e shpejtë dhe më e lehtë për të formuar një edukim shpirtëror të shëndoshë, është ndikimi i natyrshëm i njerëzve të urtë. Edukata nuk është thjesht një sistem rregullash të shkruara, por arritja e një shkalle të lartë shpirtërore, duke qëndruar pranë njerëzve të urtë, me moral të përsosur. Kjo gjendje i ngjan procesit të pjekjes së frutave nga rrezet e diellit. Nga kjo pikëpamje, rruga më e mirë për të përfituar edukatë shpirtërore, është qëndrimi dhe shoqërimi me njerëz të urtë.

Njohuritë teorike nuk mjaftojnë për të formuar personalitetin e njeriut. Njerëzit përveç përvetësimit të dijes, dëshirojnë dhe kanë nevojë për një shembull. Nga kjo pikëpamje, prindërit, mësuesit dhe të rriturit, janë në pozitën e një modeli dhe shembulli për fëmijët.

Prania e një modeli dhe shembulli të mirë në edukimin shpirtëror, është hapi më i rëndësishëm në procesin e edukimit të rinisë, për të arritur shkallët e përsosmërisë. Por procesi i arritjes së pjekurisë në edukimin shpirtëror nuk është një proces i shkurtër, sepse në rrugën shpirtërore njeriu në mënyrë graduale përmes ibadetit dhe veprave, është gjithmonë në kërkim të përsosmërisë shpirtërore. Në rrugën drejt ngritjes shpirtërore, njeriu duhet të luftojë së pari egon. Një nga faktorët e rëndësishëm në arritjen e përsosmërisë shpirtërore, është përballja me sfidat. Një njeri që nuk përballët me sfida, nuk mund ta arrijë asnjëherë përsosmërinë shpirtërore. Thuhet që gurët e bardhë të bregdetit kanë qenë copa gurësh të thepisur, të shkëputur nga shkëmbijnë aty afër, por nga goditja e vazhdueshme e dallgëve, nuk u ka mbetur asnjë thep, janë bërë të lëmuar e të sheshtë si një xham. Kjo formë e gurëve ka ardhur si pasojë e goditjeve të vazhdueshme të dallgëve.

Edukimi shpirtëror, më tepër se njohuri, është dashuri. Në qendër të dashurisë është interesimi dhe ndjenja. Të gjithë njerëzit për nga natyra, kanë një simpati dhe intersim për Krijuesin dhe jetën fetare, por shndërrimi i këtij interesimi në dashuri dhe ushqimi me dituri i këtij interesimi, janë thelbësore. Interesimi i ngjeshur për jetën fetare, duke neglizhuar dijen, sjell fanatizëm të verbër, kurse prirja fetare, e mbështetur vetëm në dituri, duke neglizhuar dashurinë, sjell një fe pa shpirt. Asnjëra nga këto dyja nuk është e dëshirueshme. As dashuria pa dituri dhe as dituria pa dashuri, nuk janë të dobishme. Kur dituria bashkohet me dashurinë, krijon një personalitet dhe identitet të fortë islam, sepse feja nuk është kauza për t'i sjellë kënaqësi dhe lumturi trupit, përkundrazi, është aksioni për t'ia nënshtruar shpirtit trupin dhe jetën. Në edukimin fetar vetëdërgjegjësimi është parësor, sepse njohja e njeriut ka qenë objekt interesimi qysh prej krijimit. Shprehja "Kush njeh veten, njeh Krijuesin", është në themel të logjikës së këtij mendimi.

Përmbajtja

Besimi ka nevojë për veprim
Prof. dr. Enbija Jëllderëm

20

8

Edukimi shpirtëror
Prof. dr. Hasan Kamil Jëllmaz

Ndeshmëria e besimit
Osman Nuri Topbash

34

16

46

Mëshira e Tij kaplon gjithçka
Prof. dr. M. Jashar Kandemir

5 Nëse do mungonte mirësia e Zotit?!

Ahmet Tashgetiren

10 Disa fakte mbi reformën
dhe ndryshimin në Islam

Prof. dr. Ahmet Akgyndyz

14 Njerëzit që hanë besimin e tyre
Abdurrahman Xhandan

16 Përbërja thelbësore e njeriut
është dëlirësia dhe pafajësia

Prof. dr. Shinazi Gyndyz

18 Ekuilibri ndërmjet fesë dhe botës
Prof. dr. Sulejman Derin

23 "Puna e mirë" dhe "Jeta e bukur"
A. Jasin Demirxhi

24 Besimi dhe shëndeti
Ilir Hoxha

27 Vetëdija ndaj mirësive
Ali Riza Temel

40

Mrekullitë e Kuranit 30

Një Ajet - Një Hadith 32

Qytetërimi Islam 40

Prof. dr. Zija Kazëxhë

Njeti i sinqertë 44

Muhamed El-Gazali

Cila është brenga e zemrës? 52

Mustafa Erish

Ata që e shitën 54

botën tjetër për këtë botë

Idris Arpat

Qëllimet e Haxhit 58

Naim Drijaj

Si pranohen lutjet?
Oguz Bakar

49

Marrëdhëniet besim-moral në Islam
Prof. dr. Iljaz Çelebi

56

Nëse do mungonte mirësia e ZOTIT!

Ahmet Tashgetlren

Në vende të ndryshme të Kuranit, Allahu i porositi njerëzit të jenë të vetëdijshëm dhe të mendojnë mbi mirësitë që u janë dhënë në zotërim.

“O njeri! Ç’të mashtroi ty që nuk i besove Zotit tënd Bujar! Cili të krijoi, të përsosi dhe të dha formë harmonike, i cili të formësoi në formën që Ai dëshiroi?” (Infitar, 6-8)

Thuaje: “Është Ai, që ju ka krijuar dhe ju ka dhënë dëgjimin, shikimin dhe zemrat e, megjithatë, ju pak e falënderoni!” (Mulk, 23)

“Allahu ju ka nxjerrë nga barku i nënave tuaja e ju nuk dinit asgjë dhe ju dha të dëgjuarit, të parët dhe zemrat, që të jeni falënderues.” (Nahl, 78)

“A nuk i kemi dhënë Ne atij dy sy, edhe gjuhë, edhe dy buzë?” (Beled, 8-9)

“Ne do t’u tregojmë atyre shenjat Tona në hapësirat tokësore e qiellore, si dhe në vetvete, derisa t’u bëhet plotësisht e qartë se ai (Kurani) është e vërteta. Vallë, a nuk të mjafton ty që, Zoti yt është Dëshmuar i çdo gjëje?” (Fussilet, 53)

“Pastaj, atë Ditë, do të pyeteni për mirësitë (e kësaj bote)!” (Tekathur, 8)

“Pra, cilat dhunti të Zotit tuaj po i mohoni?” (Ky ajet përmendet 24 herë në suren Rrahman.)

Sipas një transmetimi të Ebu Dherrit, Pejgamberi (a.s.), ka thënë: ***“Për çdo një të trupit duhet sadaka.”***

Kurse në një hadith tjetër informohemi për 360 nje të trupit dhe që për secilën duhet të jepet lëmoshë.

Prej njeriut kërkohet shikimi i vetvetes, vëzhgimi i gjithësisë dhe gjetja e Zotit... Në fakt, kjo nuk është e vështirë.

Kur hedhim shikimin në horizont, çdo gjë shfaqet, derdhet para syve tanë, por njeriu mund të mos i shikojë gjërat që i shfaqen para syve. Atij i duket sikur çdo gjë buron prej tij. I duket sikur do të ekzistojë përgjithmonë, sikur shikon gjithçka, sikur çdo gjë që hamë, pimë dhe përdorim ka ekzistuar ngaherë.

Njeriu merr frymë, ha, pi dhe jeton pa menduar mbi to.

Por si mund të realizohet ndërgjegjësimi për mirësitë?

Ndërgjegjësimi arrihet, kur mirësitë të pushojnë së ekzistuari...

Kur të humbasim fëmijën, kur të humbim një të afërm, kur të humbim shikimin, dëgjimin, kur të humbin një dorë, një këmbë, kur të kemi probleme me frymëmarrjen, me zemrën, me veshkat, me tensionin, me diabetin, me kujtesën...

“Le të meditojë njeriu se prej çfarë është krijuar” na këshillon Kurani, pastaj shton: ***“është krijuar prej një lëngu që hidhet e që del ndërmjet shtyllës kurrizore dhe brinjëve.”*** (Tarik, 5-7)

Si arrihet krijimi i njeriut nga një pikë ujë? Ku fshihet në atë pikë ujë zemra, truri, mushkëritë, dora, krahu, syri, veshi, fytyra, gjuha? Për më tepër, ku çdo gjë është në një harmoni perfekte.

Përbërja e atmosferës...

Roli jetësor i oksigjenit për trupin e njeriut...

Rrugët e përshtatshme të frymëmarrjes për kalimin e oksigjenit me lehtësi nëpër trup...

Mushkëritë...

Gjaku...

Roli jetësor i gjakut për çdo organ të trupit.

Rrjeti i përsosur i venave, që bën të mundur përçimin e gjakut deri në skajet më të largëta të trupit...

Përzjerja e oksigjenit me gjakun...

Marrëdhënia zemër, tru dhe mushkëri.

Ndërgjegjja e përhapur në çdo pjesë të trupit.

Nervat...

Palca...

Nëse nuk do të kishim thonjtë. Nëse do të humbisnim një gisht... Nëse nuk do të ishin gjëndrrat e sekretimit të djersës... të lotit... Nëse do të prishej ritmi i zemrës... sikur të dëmtoheshin rrugët e gjakut... Nëse do të bllokohej një damar i trurit...

Çdonjëri prej nesh frikësohet nga humbja e këtyre mirësive, apo jo?

Ja pra, gjithë këto mirësi që na janë dhuruar nga Allahu, por që kujtohemi për to vetëm kur i humbasim...

Kurse ata që janë të vetëdijshëm për gjithë këto mirësi, bien në sexhde falënderimi ndaj Allahut.

Kur Fudajl ibn Ijadi po lexonte ajetin: **"A nuk i kemi dhënë Ne atij dy sy, edhe gjuhë, edhe dy buzë."** (Beled, 8-9), filloi të qante me dënësë. Kur u pyet për shkakun, tha:

A e ke kaluar ndonjëherë natën, duke falënderuar Allahun për shikimin dhe dëgjimin që të ka dhuruar?"

Sadi Shirazi thotë se për çdo frymëmarrje dhe frymënxjerrje duhet nga një falënderim, sepse, nëse merr frymë, por nuk e jep dot vdes, jep frymë por nuk merr dot, përsëri vdes.

Por, sa i vetëdijshëm është njeriu për këtë?

Prof. dr. Arif Sarsëlmaz ka bërë shumë studime mbi mrekullitë e trupit të njeriut. Ndarja me ju e një pjese shumë të vogël nga studimet e tij do të mjaftonte për të kuptuar mrekullinë hyjnore në trupin tonë.

"Për të krijuar syrin e mushkonjës, duhet njohur shumë mirë natyra e diellit dhe e dritës. Uji ka një rol jetësor për organizmin. Vetëm një që ka njohuri të thella për qelizat, proceset metabolike dhe kushtet ekologjike, mund të dijë mënyrën më funksionale të përdorimit të ujit nga organizmi."

Megjithëse roli i veshkave në ruajtjen e ekulibrit të ujit në organizëm është i rëndësishëm, nuk duhet harruar edhe roli i mekanizmave rregullues hormonalë, sekretimi i të cilave varet drejtpërdrejt nga mirëfunksionimi dhe mirëkoordinimi i qendrave përgjegjëse për prodhimin e tyre në tru, po ashtu edhe gjëndrrat e djersitjes, të cilat funksionojnë sipas nivelit të temperaturës, sistemet e përthithjes së ujit nga ushqimet organike që konsumojmë, të gjitha këto sisteme të përkryera dhe të mirëllogaritura e refuzojnë prerazi rastësinë dhe pavetëdijen.

Uji, kaq i domosdoshëm për qindra reaksione që ndodhin në trup, nga njëra anë u bashkohet mbeturinave dhe përmes rrugëve të posaçme del jashtë, nga ana tjetër ripërtërihet vazhdimisht. Sasia dhe përbërja e ujit në qelizë dhe inde është vazhdimisht nën kontroll dhe në rast të uljes së sasisë të tij, menjëherë ndërhyjnë mekanizmat përgjegjës për plotësimin e sasisë së humbur. Edhe teprica edhe mangësia e tij në organizëm janë të dëmshme. Ekulibri i ujit në organizëm rregullohet përmes sinjaleve të ngopjes ose etjes.

Truri dhe sistemi nervor i krijuar për kryerjen e një sërë funksioneve në trup, si marrjen dhe vlerësimin e sinjaleve që vijnë nga organet shqisore, drejtimin e lëvizjes së muskujve, nyjeve, kockave, kryerjen e një sërë funksionesh për mirëfunksionimin e organeve të brendshme, ende vazhdon të ruajë enigma për shkencën. Megjithatë, mjafton një pjesë e vogël e atyre që dihen mbi trurin, për të kuptuar mrekullinë dhe strukturën e tij të përsosur.

Gjatësia totale e indeve nervore në organizmin e njeriut arrin deri në 768.000 km. Një qelizë nervore mund të transmetojë njëkohësisht mbi 200 000 informacione. Numri total i qelizave nervore në trupin e njeriut është 30 miliard. Nga këta, 10 miliard janë në koren e trurit, kurse 10 miliard në trurin e vogël. Çdo ditë vdesin 50 000 deri në 100 000 qeliza nervore. Por të mos ju frikësojë ky numër, sepse te një person që jeton 70 vjet, gjatë gjithë jetës së tij vdesin vetëm 1.5-2 miliard qeliza nervore. Humbja e këtyre qelizave mund të vlerësohet si proces normal i plakjes.

Siç vërehet, "Krijimi", nuk shpreh thjesht krijimin e një organi, por ai përfshin krijimin e çdo gjëje në univers dhe ekzistencën në harmoni të plotë midis tyre.

Marrëdhënia e syrit të mushkonjës me dritën e diellit, marrëdhënia jashtë mase komplekse e sistemit të frymëmarrjes me atmosferën dhe përbërjen e ajrit..., marrëdhënia midis ekzistencës së ujit dhe nevojës së organizmit për ujë..., marrëdhënia shikim-dritë..., marrëdhënia natë-ditë me disiplinën e njeriut për të punuar dhe pushuar..., marrëdhënia midis sistemit tretës dhe ushqimit..., marrëdhënia e diellit me tokën, forca e gravitetit të trupave në hapësirë dhe në fund, marrëdhënia e njeriut me gjithë universin...

Marrëdhënia e bletës me lulen dhe mjaltin...

Marrëdhënia e tokës me lulen...

Marrëdhënia e shijes së frutave me diellin...

Marrëdhënia e peshkut me ujin...

Marrëdhënia e mjaltit me trurin...

Marrëdhënia e krahëve të zogut me qiellin...

Marrëdhënia e anijes me ujin...

Është e qartë se fuqia që frymëzon bletën, frymëzon njeriun, lulen dhe gjithçka tjetër. Është një fuqi që rregullon marrëdhëniet deri në detaje të krijesave.

Si mund të ekzistojë tërë ky sistem i përkryer?

A mund të ekzistojë pa një fuqi hyjnore?

Dhe nëse kjo fuqi është një realitet i pakontestueshëm, i pamohueshëm, a mundet njeriu të mos e shikojë këtë realitet?

Një njeri që vëren këtë të vërtetë, a mund të sillet në mënyrë të papërgjegjshme?

A nuk duhet të jetë i përgjegjshëm një njeri, që vëren këtë të vërtetë?

"Pastaj, atë Ditë, do të pyeteni për mirësitë (e kësaj bote)!" (Tekathur, 8.)

Syri është përgjegjës, veshi, gjuha, zemra, truri është përgjegjës. Një ditë do të përballesh me pyetjen: "Si i ke përdorur mirësitë? Nëse nuk përgjigjet gjuha, do të përgjigjet dora, këmba..."

Njeriu duhet të jetë i vetëdijshëm, që ishte i Gjithëmëshirshmi, që tha "bëhu" dhe ajo u bë. Çdo mirësi që zotëron njeriu është si pasojë e mëshirës dhe bujarisë së Allahut.

Në një pikë spermë gjenden mesatarisht 300 milion spermatozoidë. Ndër këta, 300 milion spermatozoidë, vetëm njëri arrin të pllenojë vezën. Kodimi i gjithë informacionit gjenetik në ADN, i cili është një proces që nuk lë aspak hapësirë për rastësinë.

Çfarë do të ishte njeriu pa përkujdesjen e të Gjithëmëshirshmit dhe Mëshirëplotit...

A ka garanci njeriu, që pas një frymëmarrjeje do të ketë një tjetër? A është i sigurt njeriu se kjo rrahje zemre nuk do të jetë e fundit? A e di njeriu se çfarë ndodh, nëse këputet një damar në tru? A është në gjendje të njohë nënën, fëmijët, nëse i fshihet kujtesa?

Prof. Sarsëlmazi më tutje vazdon:

"Asgjë nuk duhet vlerësuar sipas madhësisë dhe vëllimit. Pa pankreasin, megjithëse një organ shumë i vogël, nuk mund të jetohej. Zemra, që peshon mesatarisht 300 gr pompon gjak pa pushim për gjithë trupin, truri, i cili përbën 3.5% të organizmit, drejton gjithë trupin, pa veshkat edhe pse shumë të vogla, jeta është e pamundur."

Vetëdijësimi për mirësitë e Allahut është prova themelore e njeriut në këtë botë.

"O njeril ç'të mashtroi ty që nuk i besove Zotit tënd Bujar, i cili të krijoi, të përsosi dhe të dha formë harmonike, i cili të formësoi në formën, që Ai dëshiroi!" (Infitar, 6-8)

Përballë gjithë këtyre mirësive, njeriu më së paku nuk duhet të jetë mosmirënjohës.

Edukimi shpirtëror

Prof. dr. Hasan Kamil Jëllmaz

Edukimi shpirtëror luan një rol të rëndësishëm në formimin e personalitetit të njeriut, veçanërisht është shumë i rëndësishëm bashkëshoqërimi i arsimit me edukim. Edukimi fetaro-shpirtëror është transmetimi i trashëgimisë fetare dhe kulturore nga njëri brez në tjetrin. Për t'i dalë zot si duhet kësaj trashëgimie, duhet që edukata shpirtërore të mësohet sipas kushteve të caktuara. Në fakt, edukata është shndërrimi i diturisë së fituar përmes arsimit në vepra, thënë ndryshe, shndërrimi i teorisë në praktikë.

Rruga më e shpejtë dhe më e lehtë për të formuar një edukim shpirtëror të shëndoshë, është ndikimi i natyrshëm i njerëzve të urtë. Edukata nuk është thjesht një sistem rregullash të shkruara, por arritja e një shkalle të lartë shpirtërore, duke qëndruar pranë njerëzve të urtë, me moral të përsosur. Kjo gjendje i ngjan procesit të pjekjes së frutave nga rrezet e diellit. Nga kjo pikëpamje, rruga më e mirë për të përfituar edukatë shpirtërore, është qëndrimi dhe shoqërimi me njerëz të urtë.

Shokët e Pejgamberit (a.s.), përfitonin nga Ai përmes katër mënyrave:

- 1- Duke dëgjuar fjalët e Tij.
 - 2- Duke ndjekur veprimet e Tij.
 - 3- Miratimin e veprimeve të të tjerëve nga ana e Tij.
 - 4- Absorbimi i gjendjes dhe ndjenjave të Tij.
- Sahabët patën mirësinë të jetonin me Pejgamberin

(a.s.). Atë që ne e mësojmë sot përmes librave, sahabët e mësuan direkt nga Pejgamberi (a.s.). Shoqërimi me njerëz të urtë nuk është thjesht shoqërim fizik, por përpjekje për të transferuar ndjenjat nga zemra e tyre në zemrat e veta. Kjo mënyrë realizon shndërrimin e njohurive në praktikë.

Njohuritë teorike nuk mjaftojnë për të formuar personalitetin e njeriut. Njerëzit përveç përvetësimit të dijes, dëshirojnë dhe kanë nevojë për një shembull. Nga kjo pikëpamje, prindërit, mësuesit dhe të rriturit, janë në pozitën e një modeli dhe shembulli për fëmijët.

Prania e një modeli dhe shembulli të mirë në edukimin shpirtëror, është hapi më i rëndësishëm në procesin e edukimit të rinisë, për të arritur shkallët e përsosmërisë. Por procesi i arritjes së pjekurisë në edukimin shpirtëror nuk është një proces i shkurtër, sepse në rrugën shpirtërore njeriu në mënyrë graduale përmes ibadetit dhe veprave, është gjithmonë në kërkim të përsosmërisë shpirtërore. Në rrugën drejt ngritjes shpirtërore, njeriu duhet të luftojë së pari egon. Një nga faktorët e rëndësishëm në arritjen e përsosmërisë shpirtërore, është përballja me sfidat. Një njeri që nuk përballlet me sfida, nuk mund ta arrijë asnjëherë përsosmërinë shpirtërore. Thuhet që gurët e bardhë të bregdetit kanë qenë copa gurësh të thepisur, të shpëputur nga shkëmbijnjtë aty afër, por nga goditja e vazhdueshme e dallgëve, nuk u ka mbetur asnjë thep, janë bërë të lëmuar e të sheshtë si një xham. Kjo formë e gurëve ka ardhur si pasojë e

goditjeve të vazhdueshme të dallgëve.

Edhe njeriu, sa më shumë t'u bëjë ballë vështirësive dhe problemeve, aq më i aftë dhe i zoti bëhet. Një njeri që nuk kalon asnjë sprovë, nuk mund të premtojë ndonjë gjë të madhe. Ari më i vlefshëm është ari që merr formë të bukur nga përpunimi me çekiç i argjendarit.

Edukimi shpirtëror, më tepër se njohuri, është dashuri. Në qendër të dashurisë është interesimi dhe ndjenja. Të gjithë njerëzit për nga natyra, kanë një simpati dhe intersim për Krijuesin dhe jetën fetare, por shndërrimi i këtij interesimi në dashuri dhe ushqimi me dituri i këtij interesimi, janë thelbësore. Interesimi i ngjeshur për jetën fetare, duke neglizhuar dijen, sjell fanatizëm të verbër, kurse prirja fetare, e mbështetur vetëm në dituri, duke neglizhuar dashurinë, sjell një fe pa shpirt. Asnjëra nga këto dyja nuk është e dëshirueshme. As dashuria pa dituri dhe as dituria pa dashuri, nuk janë të dobishme. Kur dituria bashkohet me dashurinë, krijon një personalitet dhe identitet të fortë islam, sepse feja nuk është kauza për t'i sjellë kënaqësi dhe lumturi trupit, përkundrazi, është aksioni për t'ia nënshtuar shpirtit trupin dhe jetën. Në edukimin fetar vetëndërgjegjësimi është parësor, sepse njohja e njeriut ka qenë objekt interesimi qysh prej krijimit. Shprehja "Kush njeh veten, njeh Krijuesin", është në themel të logjikës së këtij mendimi. **"Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka), e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku! Lexo! Zoti yt është Bujari më i madh, i Cili, me anë të penës ia mësoi njeriut ato që nuk i dinte."** (Alak,1-5.) Edhe ajeti i mësipërm e urdhëron njeriun të studiojë veten, për ta njohur më mirë atë. Të njohësh veten, do të thotë të njohësh aftësitë dhe dobësitë e tua. Edukimi nxjerr në pah, zhvillon dhuntitë e njeriut dhe përmirëson e rregullon mangësitë e tij. Njohja e vetvetes është kusht kryesor për të arritur tek Krijuesi.

Interlokutori i edukimit shpirtëror është zemra e njeriut. Mevlana, edukimin shpirtëror e ka përngjasuar me mullirin, ku zemra është drithi, njeriu mulliri, trupi guri dhe mendimet, uji. Uji, që simbolizon mendimet, vë në lëvizje gurin, pa ujë guri nuk lëviz, pas procesit gruri shndërrohet në miell.

Edukimi fetar dhe shpirtëror, së pari është dashuri. Nëse në këtë edukim nuk ekziston dashuria, atëherë shfaqet imitimi. Mendja është një pishtar, kurse dashuria është diell. Mendja duhet deri sa të lindë dielli. Nëse lind dielli i dashurisë, nuk ka nevojë për pishtarë.

Qëllimi i edukimit fetar dhe shpirtëror është nxjerrja e njerëzve nga injoranca në dritë. Drejtimi i njerëzve për nga e mira, e bukura, e drejta dhe e dobishmja, në mënyrë që të arrijë qëllimin përfundimtar, fitimin e xhenetit.

Në rrugën drejt edukimit shpirtëror ka një sërë pengesash. Pengesa më e madhe në këtë rrugë konsiderohet nefsi, i cili nuk dëshiron t'u bindet urdhërësive fetare. Kjo vjen si pasojë e bindjes që tregon njeriu përballë çdo dëshire të nefsit. Në procesin e edukimit shpirtëror, terapia e kësaj është refuzimi i dëshirave që vijnë nga nefsi. Preukopimin e nefsit me punë që janë të vështira për të, si të folurit pak, të ngrënit pak dhe të fjeturit pak.

Gjithashtu, një pengesë tjetër është dëshira e njeriut për t'u dukur, për të qenë i pari në çdo gjë. Kjo vjen si pasojë e vetëpëlqimit të tepërt. Kurimi i kësaj është modestia dhe ndërgjegjësimi se çdo mirësi që zotëron, është dhuratë nga Allahu.

Në rrugën drejt edukimit shpirtëror duhet të zvogëlohet pasioni dhe dhënia e tepërt pas kësaj bote. Dhe kjo arrihet duke kujtuar vdekjen dhe kuptuar se bota nuk është e përheshme. Ajo çfarë i jep kuptim kësaj jete, është besimi tek Allahu dhe bota tjetër.

Edukimi shpirtëror ka një sërë dobish, ndër të cilat mund të përmendim:

1- Edukimi shpirtëror i krijon njeriut mundësinë të njohë veten dhe Krijuesin. Ajeti: **"Lexo në emër të Zotit, i Cili të krijoi,"** e shpreh qartë metodën e njohjes së Allahut dhe rrugën e dëftuar.

2- Edukimi shpirtëror, përmes rregullimit që i bën jetës së individit, i jep kuptim jetës së tij. Në sajë të edukimit shpirtëror, njeriu mëson ta përdorë kohën në mënyrë sa më produktive. Nëse individët përvetësojnë një jetë të rregullt edhe shoqëria bëhet më e shëndoshë.

3- Edukimi shpirtëror i frymëzon individit dhe shoqërisë të mirën, të drejtën dhe të vërtetën.

4- Në edukimin shpirtëror duhet të përfshihen të gjitha institucionet. Në këtë mënyrë, edukimi shpirtëror realizon drejtësinë sociale në shoqëri dhe ndihmon në rrënjosjen e vlerave, nga ana tjetër, nuk lejon shfaqjen e dukurive që dëmtojnë vlerat.

5- Në çdo moment njeriu përballë me probleme të ndryshme. Problemet bashkëshortore, fëmijët e pabindur, problemet ekonomike dhe problemet shëndetësore, të gjitha këto ndikojnë negativisht në jetën e njeriut. Largimi dhe lehtësimi i këtyre shqetësimeve, mundësohet vetëm përmes një edukimi të mirë shpirtëror. Shkurtimisht, edukimi shpirtëror e bën njeriun të fortë përballë çdo shqetësimi, madje duke menduar se shpërblimi që mund të vijë nga vuajtjet është i madh, shpesh vuajtjet kthehen në gëzim. Besimtari beson se çdo gjë ndodh me vullnetin dhe dijen e pakufishme të Allahut dhe kjo e bën atë të qëndrueshëm dhe të fortë përballë çdo situatë negative.

DISA FAKTE MBI REFORMËN DHE NDRYSHIMIN NË ISLAM

TË VËRTETAT QË NUK VJETËROHEN DHE ISLAMI

Vitet e fundit po diskutohen shumë parime të besimit, moralit dhe jurisprudencës që Islami i solli njerëzimit. Për shkak se njerëzimi është në kërkim të fesë së vërtetë, disa qarqe dëshirojnë të fusin dyshime dhe ngurrim në zemrat e atyre që po orientohen në islam. Në emër të reformave dhe përshtatjes me jetën moderne, po mundohen të bëjnë ndryshime në çështjet themelore të fesë.

Në krye të shkaqeve për këto dyshime dhe ngurrime, duket se qëndron preteksti, se gjoja parimet morale dhe juridike të islamit, të cilat kanë ardhur 1433 vjet më parë, nuk mund t'i përshtaten mënyrës së jetesës në shekullin modern. Pra, sipas atyre që kanë informacione të mangëta rreth islamit, parimet e besimit islam do të merren, por parimet morale dhe juridike që ka sjellë islami para 1433 vjetëve, do të braktisen ose do t'u nënshtrohen ndryshimeve sipas dëshirave të tyre, me pretekstin se tashmë ato nuk mund t'i përshtaten më kohës në të cilën jetojmë.

Me keqardhje mund të themi se edhe disa prej dijetarëve dhe njerëzve të fesë, të cilët nuk i kuptojnë siç duhet parimet morale dhe juridike të islamit, kanë filluar të shfaqin veprime që i bëjnë këto dyshime dhe ngurrime të fitojnë njëfarë serioziteti dhe vërtetësie. Për këtë arsye, nën titullin "Islami në periudhën e ndryshimit dhe të vërtetat që nuk duhen harruar", do të mundohemi të prekim disa çështje themelore, të cilat janë të lidhura ngushtë me këtë temë.

Tani, le ta hapim këtë çështje duke i bërë lexuesit këto pyetje:

Nëse njeriu gjatë një ore përsërit të njëjtat fjalë, p.sh. "Sot do të shkoj në shtëpi", sigurisht që më në fund do t'i mërzitet shpirti. Gjithashtu, e njëjta gjë ndodh, edhe nëse dëgjon vazhdimisht për njëqind herë ligjëratën e dikujt që e pëlqen jashtë mase. Edhe nëse një nxënës

që e do shumë fakultetin e mjekësisë thotë se do të studiojë 15 vjet në atë fakultet, do të vijë një ditë që ai do ta urrejë atë. E gjithë kjo ndodh, sepse kur gjërat që i "përkasin njeriut" përsëriten më shumë se ç'është nevoja, shkaktojnë mërzitje tek ai. Ka ndonjë që nuk është dakord me këtë? Sigurisht që jo!

Të bëjmë edhe një pyetje tjetër: Dikush ka një automobil të markës Ford, modeli i 1946-ës. Megjithatë në treg kanë dalë automobila më të rinj dhe më modernë, ai këmbëngul të mbajë po atë automobil. A mund të quhet i drejtë ky veprim? Në vitin 1940 ka dalë një libër në lidhje me fushën e dermatologjisë. A mundet që ky libër të përdoret për të dhënë mësim në fakultetet e mjekësisë në vitin 1996, megjithatë janë shkruar shumë libra të rinj në bazë të zbulimeve të reja? Padyshim se të dyja këtyre pyetjeve do t'u përgjigjeshit me jo.

Arsyeja e kësaj është se gjërat që u përkasin njerëzve, vjetërohen me kalimin e kohës dhe ju nuk mund t'i përshtateni rrethit ku jetoni. Nuk mund të ecni rehat nëpër autostrada me një Ford të 1946-ës. Pjesët e automobilin gjenden më me vështirësi dhe në defektin më të vogël, ngeleni në rrugë.

Tani le t'i kthehemi anës tjetër të çështjes dhe të bëjmë disa pyetje të tjera:

Të dashur lexues! Në kohën kur gjyshërit dhe gjyshet tuaj erdhën në jetë, botën e ngrohte po ky diell, që është edhe sot dhe ata përfituan 70-80 vjet nga ai. Edhe ju, kur lindët, gjetët po të njëjtin diell. Dikush prej jush do të përfitojë prej tij 20 vjet, dikush tjetër 50 apo 70 vjet. A është dikush prej jush që mendon apo thotë se koha ka ndryshuar, moda e këtij dielli ka kaluar etj. dhe se tashmë duhet të kërkojmë një diell tjetër?

Të bëjmë një pyetje tjetër: Gjyshërit dhe gjyshet tona, me vite të tëra kanë ngrënë mollë, dardha, portokalle etj. Edhe sot, ne po hamë prej këtyre frutave. Dikush që 20 vjet, dikush tjetër që 50 apo 70 vjet. A thotë ndonjëri

se nuk do t'i hajë më këto fruta, sepse u ka kaluar moda dhe është mërzhitur prej tyre? A është dikush prej jush, të cilit i është mërzhitur shpirti nga ajri që thith prej kohës kur ka lindur?

Sigurisht që jo, sepse këto që përmendëm, janë gjëra për të cilat njerëzimi ka nevojë në çdo kohë e shekull, sepse këto janë gjëra që i "takojnë Allahut". Ato që i takojnë Allahut, nuk vjetërohen kurrë, nuk sjellin mërzi dhe njerëzimi nuk mund të thotë kurrë se nuk ka nevojë për to.

Allahu ka vënë dy kategori rregullash dhe ligjesh:

E para është kategoria e ligjit të krijimit, që vjen prej atributit të Allahut, të cilin e quajmë "Kudret", fuqia e Allahut dhe që në mënyrë të gabuar disa e quajnë natyrë. Siç e pamë edhe prej shembujve që dhamë pak më sipër, prej rregullave të ligjit krijues, p.sh; prej dritës së diellit, prej ngrohjes së zjarrit, prej shijes së ujit etj., nuk është mërzhitur njeri. Këto janë gjëra që nuk vjetërohen, prandaj dhe nuk sjellin mërzi.

Ndërsa e dyta, është kategoria e ligjit që vjen prej atributit të Allahut, të cilin e quajmë "Kelam", fjala e Allahut, burimi i së cilës është Kurani Kerim dhe që ne e njohim si Islam. Parimet e Kuranit, të cilat ndriçojnë si një diell, e ruajnë freskinë e tyre, edhe pse mund të kalojë shumë kohë. Dhe me të vërtetë që Kurani Kerim e ruan freskinë e vet sikur të zbritej në çdo shekull. Po! Për arsye se Kurani është fjalë e përrjetshme dhe i drejtohet çdo shtrese njerëzore në çdo shekull, është e domosdoshme që ai të ketë freski të përrjetshme. Madje, ai duket sikur i drejtohet posaçërisht dhe i jep mësim çdo shekulli, sado të ndryshëm mund të jenë ata.

Veprat dhe ligjet e njeriut, vjetërohen ashtu si njeriu. Ndryshojnë dhe u kalon moda. Mirëpo, parimet dhe ligjet e Kuranit janë aq të forta dhe të qëndrueshme, saqë me kalimin e shekujve, fuqia e tyre rritet edhe më shumë.

Po! Thirrja e Kuranit "Ja ehle'l-kitab, ja ehle'l-kitab!", duket se i drejtohet më së shumti "ehl-i kitab"-it të shekullit tonë, që i beson shumë vetes dhe mbyll veshët përballë fjalëve të Kuranit. Ajo thirrje sikur është posaçërisht për këtë shekull dhe shprehja "Ja ehle'l-kitab", sikur përmban edhe kuptimin "Ja ehle'l- mekteb".

Këtu mund të japim dy shembuj. Një nga shkencat ekzakte dhe një nga shkencat shoqërore, më saktësisht nga jurisprudenca:

1- Shembulli nga shkencat ekzakte:

Në një ajet udhërohet:

"...Dhe për çdo lloj fruti, Ai ka krijuar nga një çift..."

(Ra'd, 3.)

"Zeuxhejn (Çift): Pra, një çift i përbërë nga dy gjini të kundërta, një mashkull dhe një femër. Megjithëse disa e komentojnë vetëm si "ithnejn", pra nga "dy", këtu është e qartë se bëhet fjalë për një ndarje. Sipas kësaj:

Në lulet e çdo fruti ka një çift, mashkull-femër, ashtu si te kafshët. Pra, fruti del nga çiftëzimi i këtyre luleve. Në një ajet tjetër, urdhërohet: **"Ne i dërgojmë erërat për pllenim..."** (Hixhr, 22)

Çiftet janë dy llojesh: Te një pjesë e luleve, mashkulli vjen nga një pemë, ndërsa femra nga një pemë tjetër. P.sh., Mashkulli i fikut është në një pemë, ndërsa femra në një pemë tjetër. Në pjesën tjetër të luleve, edhe mashkulli edhe femra ndodhen në të njëjtën lule. Lulja çel me dy gjini, mashkull-femër dhe çiftëzimin e bën brenda vetes. Shumica e luleve gjenden në formën e llojit të dytë.

Pra, me shprehjen "zeuxhejn (çift)", nënkuptohet çifti mashkull-femër, që çiftëzohet në çdo lule, ndërsa me shprehjen "ithnejn (nga dy)", nënkuptohen dy llojet e çiftëzimeve. Megjithëse prej kohësh dihej se lulet e disa pemëve, si ato të fikut dhe të hurmës arabe, çiftëzohen me partnerë që ndodhen në pemë të tjera, fakti se lulet e disa pemëve të tjera çiftëzohen brenda vetes, është zbuluar vetëm kohët e fundit. Kjo e vërtetë është kuptuar pas zbulimit dhe vënies në përdorim të mikroskopit, me të cilin është bërë i mundur edhe studimi i fiziologjisë së bimëve. Për këtë arsye, evidentimet dhe shpjegimet e disa dijetarëve të vjetër të tefsirit në lidhje me këtë temë, nuk janë edhe aq të sakta.

Por fjalët dhe mendimet e Fahrudin Raziut duket se janë më afër këtij kuptimi. Veçanërisht, kur Raziu e përngjet këtë fenomen me krijimin e njeriut prej Ademit (a.s.) dhe Havasë. Pra, të gjitha pemët dhe bimët e tjera i ka përgjithësuar me atë krahasim dhe ky përfundim është nxjerrë drejtpërdrejt nga kuptimi i vetë ajetit. Sot, me ndihmën e shkencës së botanikës, ne mund të kuptojmë shumë mirë se në këtë ajet ndodhet një mrekulli shkencore e mirëfilltë. Dhënia e këtij informacioni në Kuranin Kerim para 1433 vjetësh, përbën një dëshmi të qartë se Kurani është libër i Allahut dhe ai që e ka sjellë

atë, është i Dërguari i Tij besnik”!

2- Për sa i përket shembullit nga shkencat sociale, mund të përmendim ndryshimin deri në 100 % midis sistemit juridik perëndimor dhe atij lindor ose më mirë të themi, midis sistemeve juridike që janë fryt i mendjes njerëzore dhe sistemit juridik islam me burim hyjnor. Nga ato që mësojmë në librat e së drejtës civile, zhvillimet në fushën e të drejtave dhe lirive njerëzore kanë njohur ndryshime themelore me “Magna Charta Libertatum”, Marrëveshjen Angleze për Liri, të vitit 1215 dhe me Revolucionin Francez, të viti 1789. Por me këmbëngulje mund të them, se kjo vlen vetëm për vendet joislame, sepse liritë dhe të drejtat e njeriut, të cilat në Perëndim janë fituar shumë vonë me mund e me gjak, përveç abuzimeve dhe zbatimeve të gabuara, gjenden në të Drejtën Islame që në fillim të Islamit.

Kushtetuta e Medinës që është përgatitur në kohën e Profetit (a.s.), në shekullin VII, Hutbja e lamtumirës, e cila cilësohet si deklarata e lirive dhe të drejtave dhe deklaratat e Kuranit dhe haditheve, në lidhje me të drejtat dhe liritë njerëzore, kanë përcaktuar që në atë kohë një pjesë të madhe të lirive dhe të drejtave që ekzistojnë sot në vendet perëndimore. Por nuk mund të lemë pa përmendur edhe faktin se në islam, njeriu shihet si një krijesë e nderuar e Allahut dhe si një qenie e shenjtë. Fjala e urtë e poetit popullor Junus Emre: “E dua krijesën për shkak të Krijuesit”, shpreh qartë ndikimin e së Drejtës Islame, sidomos në periudhën e ngritjes.

Nëse dëshironi, le ta lemë mënjane njeriun dhe të drejtat e tij dhe të shohim se si është sjellë islami me kafshët. Më parë do t’ju paraqes një dokument, pastaj do t’i kthehemi përsëri njeriut dhe të drejtave të tij. Pikësepari, desha t’ju kujtoj se në perëndim, nocioni i të drejtave të kafshëve është shfaqur në çerekun e fundit të shekullit të 19-të dhe Kombet e Bashkuara e kanë pranuar Deklaratën e të Drejtave të Kafshëve, në vitin 1948. Por nga ana tjetër, të njëjtat parime, madje edhe në një nivel më të lartë, kanë zënë vend në kushtetutën e Perandorisë Osmane që prej fillimeve të saj. Le të lexojmë së bashku këtë ligj të bashkisë së Stambollit, që është përgatitur në vitin 1502, vit ky që përkon me periudhën e Bejazitit II:

“Të mos vënë në punë kafshën me këmbë të vrarë. Të ruajnë këmbët e kuajve, mushkave dhe gomarëve.

1. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 123-124; Zemahşerî, Keşşâf, II, 349; Râzî, Fahrüddin, Mefâtiḥ'ul-Gayb, XIX, sh. 6.

Të riparojnë samarët e tyre dhe të mos i ngarkojnë shumë. Nëse (kafshët) kanë ndonjë mangësi, t’ua plotësojë i zoti. Nëse i zoti nuk e bën ose nuk i jep rëndësi, të dënohet!”

“Me një fjalë, këto që u përmendën dhe të tjera si këto, janë krijesa të Allahut dhe për to ka ligje, të cilat garantojnë të drejtat e tyre.”²

Nuk është mundur që një sistem drejtësie, i cili ndalon keqtrajtimin e kafshëve, madje edhe të milingonave, të mos tregojë respekt për të drejtat dhe liritë e njeriut. Por për fat të keq, për shkak se disa dëshirojnë që ndër popuj të përhapet mendimi i kundërt, është e domosdoshme që kjo çështje të shpjegohet duke u mbështetur në dokumente.

LIGJET E KURANIT NUK MUND TË KRAHASOHEN ME SISTEMET NJERËZORE

Të gjitha qytetërimet që janë fryt i mendjes njerëzore, mbase edhe i xhindëve, janë të paaftë të qëndrojnë përballë Kuranit Kerim dhe vazhdimisht mundohen ta sfidojnë atë. Por Allahu Teala e ka sfiduar njerëzimin përballë kësaj mrekulie, duke u thënë:

“Thuaj: “Sikur të tuboheshin të gjithë njerëzit dhe xhindët për të hartuar një Kuran të tillë, ata nuk do të mund të hartonin një të ngjashëm me të, madje, edhe sikur ta ndihmonin njeri - tjetrin.” (Isra, 88)

Për të vërtetuar këtë mrekulli të pashoqe, do të sjellim një krahasim të ligjeve të Kuranit me ato të disa qytetërimeve të ndryshme:

Ligjet e Kuranit nuk kanë fillim, prandaj dhe nuk do të kenë as fund. Ato nuk janë si ligjet e qytetërimeve të cilat plaken dhe janë të dënuara të vdesin, por janë gjithmonë dinamike dhe të forta. Asnjë prej organizatave më të mira të civilizimit, së bashku me masat e sigurisë që kanë marrë dhe të gjitha shkollat e edukatës morale që zotërojnë, nuk kanë mundur t’i zgjidhin as dy prej çështjeve ashtu siç i ka zgjidhur Kurani Kerim.

Le të shqyrtojmë këtu dy prej ligjeve Kuranore: ***“Falenë namazin, jepen zekatin...”*** (Bekare, 43) dhe ***“...Allahu e ka lejuar tregtinë dhe e ka ndaluar kamatën...”*** (Bekare, 275)

Nuk duhet të harrojmë se burimi i çdo revolucion apo ngatërrese në historinë njerëzore dhe burimi i moralit

2. Istanbul İhtisâb Kanunnâmesi, Topkapı Sarayı, R. 1935, Vrk. 96/b-106/b, md. 58, 73; Akgündüz Ahmed, Osmanlı Kanunnameleri Ve Hukukî Tahlilleri, II. Kitap, II: Bâyezid Devri Kanunnameleri, İstanbul 1990, sh. 296-297

të keq, janë vetëm dy thënie:

1 - "Të ngopem unë, pa të tjerët le të vdesin!"

2 - "Ti mbytu në vuajtje, që unë të jetoj në mirësi dhe rehati".

Jeta shoqërore lind nga ndihma reciproke. Ilaçi i çdo fatkeqësie që shfaqet për shkak të kryengritjeve, revolucioneve dhe mosmarrëveshjeve, të cilat pengojnë zhvillimin njerëzor, është ndihma reciproke. Njerëzit janë krijuar të ndryshëm, si nga ana e kapacitetit mendor, ashtu edhe nga ana e fuqisë trupore dhe ekonomike. Në shoqëri ka edhe të dobët edhe të fuqishëm. Por kushti më i rëndësishëm që ruan rregullin dhe sigurinë e jetës shoqërore, është mosformimi i boshllëqeve midis këtyre dy shtresave të shoqërisë, duke ruajtur ekuilibrin shoqëror.

Këto dy shtresa nuk duhet të largohen dhe të shëputen nga njëra-tjetra. Faktori më i rëndësishëm që siguron afrimin midis këtyre dy shtresave, është ndihma reciproke. Tek të dobët ekziston gjithmonë një ndjenjë strehimi. Kurse tek të fuqishmit vërehet një ndjenjë mbrojtjeje. Këto ndjenja i shtynjë njerëzit të jetojnë në bashkësi. Prandaj dhe prej të dobëtve lindin ndjenja respekti, bindjeje dhe dashurie ndaj të fuqishmëve, ndërsa prej të fuqishmëve ndjenja mirësie dhe mëshire ndaj të dobëtve.

Në të kundërtën, prej të dobëtve ngrihen zëra kryengritjeje, thirrje xhelozie dhe hakërrima urretjeje. Ndërsa prej të fuqishmëve, lëshohen zjarre tiranie, shtypjeje dhe poshtërime. Shkurtimisht, ndihma reciproke është kusht për të qenë i qytetëruar.

Një nga dy format e ndihmës reciproke, është ajo që bëhet pa prituri shpërblim. Ndërsa më e mira e saj, është sadakaja, vakëfi dhe zekati. Për këtë arsye, Profeti (a.s.), duke dashur të shpjegojë atë që po mundohemi të shpjegojmë edhe ne, ka thënë: "*Zekati është ura e Islamit*"³

Nuk është e mundur ta mohosh faktin që njeriu do të jetojë më i qetë në shoqëri, nëse do të vendoset ekuilibri midis të varfërve dhe të pasurve. Por bazat e këtij ekuilibri janë mëshira dhe mirësia e shtresës së pasur dhe respekti e bindja e shtresës së varfër.

3. Sujuti, Xhelaluddin Abdurrahman (911/1505), Xhamius Sagir (Munavime shpjegim), Egjipt 1938, Vëll. IV, fq. 71; El-Axhluni, Ismail b. Muhammed (1162H.), Keshful-Hafadhe Muzilul-Ilbas, Bejrut 1351, Vëll. I, fq. 439; Mardin, Ebul-Ula, Ahkam-i Eukaf, 1339-1340 shënime, Stamboll, fq. 3; Coulson, N.J., A History Of Islamic Law, Edinburg, 1964, sh. 154.

Thënia e parë, e ka shtyrë shtresën e pasur në tirani, amoralitet dhe mizori. Ndërsa thënia e dytë, e ka shtyrë shtresën e varfër në urretje dhe xhelozri ndaj të pasurve. Kjo gjendje, gjithmonë ia ka prishur paqen dhe qetësinë njerëzimit. Si rezultat i luftës së biznesit të vogël me bizneset e fuqishme dhe mosmarrëveshjeve të vazhdueshme midis punëtorit dhe punëdhënësit, doli në skenë komunizmi.

Ja pra, ky qytetërim me të gjitha organizatat e bamirësisë, shkollat e tyre të edukatës dhe ligjet e tyre të rrepta të drejtësisë, nuk munda t'i pajtojë kurrë këto dy shtresa të shoqërisë dhe nuk munda t'i shërojë dy plagët më të mëdha, të cilat e kanë venë në rrezik jetën njerëzore.

Kurani, thënie e parë e shkul nga rrënjët dhe e kuron vetëm duke bërë farz (të detyrueshëm) zekatin. Ndërsa thënie e dytë e kuron duke bërë haram kamatën. Kurani del përballë botës dhe i thotë "ndal" kamatës. "Për t'u mbyllur derën ngatërresave, mbyllini derën kamatës", e urdhëron ai (Kurani) njerëzimin.

Në lidhje me zekatin, i cili përmban çdo lloj ndihme reciproke, transmetohet një hadith sahih (i vërtetë) i Profeti (a.s.), kuptimi i të cilit është: "*Ndihma e myslimanëve ndaj njëri-tjetrit bëhet vetëm duke kaluar mbi urën e zekatit, sepse zekati është mjet ndihme*" (Mundhiri, Tergibue't-Terhib, 1: 517) Zekati është ura që siguron rregullin dhe qetësinë në jetën shoqërore.

Megjithatë, nuk është shkencore të marrim vendime pa e shqyrtuar këtë çështje si një trup i vetëm. Nëse syri i të voglit të një sorkadheje ju pëlqen më shumë se fëmija juaj, duke gjykuar vetëm nga bukuria e syrit, ju po bëni një gabim shumë të madh. Por, nëse krahasimet bëhen duke shqyrtuar gjithçka, atëherë edhe fëmija më i shëmtuar do t'ju duket më i ëmbël dhe më i bukur se i vogli i një sorkadheje. Kështu janë edhe sistemet e drejtësisë. Të kritikosh parimet dhe ligjet e Kuranit, pa i ditur të gjitha anët, por vetëm duke u fokusuar tek gjërat që nuk i pëlqejnë syrit apo veshit, është kundërshtimi i Allahut dhe i së vërtetës.

Me një fjalë, ligjet dhe rregullat e njerëzimit plaken ashtu si edhe vetë njeriu. Ndërsa ligjet dhe rregullat e Kuranit, janë aq të qëndrueshme dhe të forta, sa që rinohen dhe forcohen sa më shumë që të kalojnë shekujt. Kjo është vetëm një pikë uji prej oqeanit gjigand, vetëm një shenjë e vogël! Dhe me të vërtetë, të mençurit i mjafton vetëm një shenjë.

NJERËZIT QË HANË BESIMIN E TYRE

Abdurrahman Xhandan

Ndodhemi midis së shkuarës dhe së ardhmes, brenda vorbullës së kohës. Me gjithë thyerjet historike që kemi jetuar, Kurani na pyet: **“Ende nuk po mendoni?”** Prishja e vazhdueshme që po ndodh, po bie si një kancer mbi të gjithë shoqërinë. Anët e pangopshme të njeriut po kacavirren me egërsi në mendjen e tij dhe bota po bëhet dëshmitare e gjenocideve të paimagjinueshme. Kriza ekonomike dhe padrejtësitë sociale, të cilat ranë si ortek mbi qenien e dobët njerëzore, kanë kthyer përmbys edhe vlerat e saj.

Njerëzit që kanë uri trupore dhe shpirtërore, hanë besimin e tyre. Një njeri që e ka barkun bosh, mund të tentojë vjedhjen pa frikë dhe pa e vrarë ndërgjegjja. Dikush tjetër, thjesht për interesa të ngushta, mund të gënjejë ose të mashtrojë. Ndërsa ligjet ekzistuese po e humbasin dita ditës fuqinë e tyre. Besa e dhënë nuk respektohet, sepse nuk respektohet as besi-

mi në botën tjetër. Në çdo fushë të jetës, shkelja e të drejtave është bërë diçka e pandalshme. Amaneti nuk respektohet. Numri i myslimanëve, të cilët e neglizhojnë namazin, po shtohet. Zemrat, të cilat janë të sigurt se pasuria shtohet duke dhënë për hir të Allahut, po pakësohen. Po vërehet se ata që janë të ngarkuar për të siguruar paqen dhe qetësinë shoqërore, nuk po e kryejnë detyrën e tyre. *“Kur pasuria është tek koprraci, arma tek frikacaku dhe mendimi tek i dobëti, prishet rregulli shoqëror.”* Kjo thënie e Ebu Bekrit (r.a.), sikur është posaçërisht për kohën në të cilën jetojmë.

Në një kohë, kur sipas “vlerave të përbashkëta” njerëzore të quajtura kritere, grabitja, intrigat, dhuna dhe veprimet e shëmtuara janë të ndaluara dhe asnjë sistem nuk i pranon, përse njerëzit, të cilët pranojnë se i kanë përvetësuar këto vlera, hedhin hije mbi to? “Koha e krizës është kohë kur sprovohet besimi i njerëzve.” Çfarë personaliteti kanë ata që, sapo të bien në vështirësi, shkelin vlerat në të cilat besojnë? Njerëzit që nuk respektojnë vlerat të cilat i kanë përvetësuar më parë, padyshim që kanë probleme me moralin, sepse ajo që u jep formë veprimeve të njerëzve, është ajo që mbartin përbrenda tyre. Ajo që cakton drejtimin e lëvizjes së tyre, nuk është vetëm

“Njeriu i uritur ha besimin e vet.”

Viktor Hygo

dituria. Nëse çdo dituri që kalon në sitën e vahjit (shpalljes) nuk zë vend në të njëjtën kohë edhe në mendje edhe në zemër, pra nëse individ i nuk ka arritur të formojë moralin e tij, humbja nuk është e largët. Nëse niveli i shkencës që ka arritur një njeri apo një shoqëri nuk është i njëjtë me nivelin e virtyteve morale, nuk është e drejtë të themi se ata kanë përparuar.

Për shkak se besimi i myslimanit është dëmtuar, edhe veprat e tij kanë filluar të prishen. Kur nuk konceptohet mjaftueshëm përbërja e “asaj” që besohet, shkatërrimi mund të vijë edhe nga një goditje e lehtë. Bota shpirtërore e individëve që nuk e kanë të fortë dinamizmin e brendshëm, është e errët. Prandaj, nuk mjaftojnë disa shkëndija për ta ndriçuar atë. Në kohën tonë, kur problemet psikologjike kanë shënuar rritje drastike, po kërkohen gjëra të cilat do të mbushin boshllëkun e brendshëm dhe do të qetësojnë zemrat.

“Ata që besojnë dhe zemrat e të cilëve, kur përmendet Allahu, qetësohen. Vërtet, zemrat qetësohen me përmendjen e Allahut!” (Ra’d, 28)

Ja pra, dorëzimi pa asnjë lloj dyshimi ndaj Zotë-ruesit të gjithësisë, është zgjidhja e vetme, e cila do ta çojë shoqërinë drejt paqes dhe qetësisë. Ndonjëherë mund të ndodhë që edhe një mysliman të bjerë në këtë gjendje të vështirë shpirtërore. Kjo, për arsye se nuk e përmend sa duhet dhe siç duhet Allahun dhe se nuk i praktikon me përpikëri urdhrat e Tij. Dorëzimi ndaj pengesave dhe hileve, të cilat e largojnë atë nga detyra e tij, bëhet shkak i shkatërrimeve të tilla.

Shkaku kryesor i krizës që po kalon shoqëria njerëzore, është mosaplikimi në standardin jetësor i të vërtetave të cilat i besojnë. Vlerat që neglizhohen në çdo pjesë të jetës së tyre të copëtuar, duke synuar përmirësimin e së ardhmes, i bën ata edhe më të humbur. Njerëzit që tregojnë dobësi në

besim, janë më afër humnerës. Sjelljet që janë në kundërshtim me natyrën e pastër njerëzore, e bëjnë njeriun më të mjerë (jo të lumtur). Nëse ka ndonjë konflikt midis mënyrës së jetesës dhe vlerave që mësohen dhe, nëse ky konflikt shtohet vazhdimisht, do të thotë se aty ka lindur një problem shoqëror. Humbja e drejtësisë dhe sigurisë, tregon urinë e madhe materiale dhe shpirtërore. Mbushja e barkut të një njeriu me shpirt të uritur, nuk mund të ruajë ekuilibrin shoqëror. E rëndësishme është që zemra të ushqehet me një ushqim të pastër. Ndërsa kjo arrihet vetëm me anë të Kuranit. Njeriu, shpirti i të cilit ka arritur paqen, tregon durim edhe në besimin e tij.

“Bindju asaj që të është shpallur nga Zoti yt...” (Ahzab, 2) Ky urdhër hyjnor hap derën e paqes dhe fitimit më të madh. Nëse mirësitë e kësaj bote nuk kanë formuar ambicie brenda njeriut, nuk është e mundur që ai të veprojë diçka që nuk i ka hije besimit të tij. Njerëz të tillë, kur bien në vështirësi, nuk i kthejnë kurrizin të vërtetës, qoftë ajo edhe kundër tyre. Sido që të jetë **“O njerëz! Ju jeni të varfër e nevojtarë për Allahun...”** (Fatir, 15.) Pra, për shkak se ata e dinë se janë nevojtarë për Të dhe që të kenë fytyrë për t’i kërkuar Atij, qëndrojnë larg nga këto lloj gabimesh. Ata gjithmonë mundohen që për hir të Allahut të mbajnë në këmbë drejtësinë.

Viktor Hygo, në shtratin e vdekjes tha: **“Unë i besoj Allahut dhe botës tjetër. Jeta ime është dëshmia më e fortë për këtë.”** Për të arritur qetësinë dhe sigurinë e kësaj ata mundohen t’u qëndrojnë besnikë vlerave të cilat i besojnë. Shkaku i vetëm, i cili e mban të gjallë në mendje këtë mendim, është forcimi i mendjes dhe i zemrës nën aprovimin e vahjit (shpalljes).

Përbërja thelbësore e njeriut është dhe Dëlirësia Pafajësia

Prof. dr. Shinazl Gyndyz

Këndvështrimi i feve rreth përbërjes thelbësore të njeriut është i rëndësishëm. Islami, i cili e përkuizon njeriun si mëkëmbës (që do të zbatojë ligjet e Zotit) në tokë, e përcakton atë si një qenie që mund të përdorë vullnetin e tij të lirë me mendimet, sjelljet dhe veprimet personale. Gjithashtu në Islam, njeriu shikohet si **eshref-i mahlukat**, d.m.th. si krijesa më e nderhme dhe thekson se njeriu është krijuar në formën më të përsosur.

Me fjalë të tjera, Islami tërheq vëmendjen për vlerat e barabarta nga aspekti se gjithë njerëzia duhet të jetë një: pa dallim race, ngjyre dhe gjinie. Ai është krijesa që ka aftësi të përdorë vullnetin e vet. Paralelisht me këtë, ai është i përgjegjshëm dhe është krijesa më e nderhme midis të gjitha krijesave të tjera.

Gjithashtu, Islami thekson se përbërja thelbësore e njeriut është dëlirësia dhe pastërtia-sinqeriteti. Kurani na bën të ditur se të gjithë njerëzit kanë prejardhje nga një racë dhe se babai i të gjithëve është

Ademi bashkë me Havanë. Ai na sjell ndërmend një fjalë-premtim që është marrë nga njeriu qysh para se të ekzistonte si individ. Për këtë, Allahu i Lartësuar thotë: **“Përkujto kur Zoti yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre dhe i bëri dëshmues të vetes së tyre (duke u thënë): “A nuk jam Zoti juaj?” Ata thanë: “Po, dëshmuam!” Të mos thoni në Ditën e Kijametit: “Ne nga ky (dëshmim) ishim të panjohur.”**”

Çfarë paraqet ky premtim që u mor nga e gjithë njerëzia? Këtë e shpjegon më mirë hadithi i Profetit, *salallahu alejhi ue selem*, i cili në një transmetim të Ebu Hurejres, *radijallahu anhu*, thotë: “Çdo bir i Ademit lind në natyrshmëri (për të besuar një Zot). Pastaj prindërit e tij e kthejnë atë në hebre (çifut), në të krishterë dhe (ose) e bëjnë zjarr-adhures. Nëse prindërit e tij janë myslimanë edhe fëmija e tyre do

1. Araf: (7/172).

të jetë mysliman.”²

Profeti, *salallahu alejhi ue selem*, këtu na tërheq vëmendjen se të gjithë njerëzit lindin me natyrë të dëlirë dhe të pastër dhe se Allahu i Lartësuar e ka krijuar çdo njeri të pastër nga mëkatet. Islami e ka quajtur këtë gjendje të dëlirësisë dhe të partërtisë si një **“natyrshmëri”**. Sipas kësaj, njeriu që lind me këtë natyrshmëri, e formon dhe e zhvillon më pas personalitetin e tij fetar dhe moral sipas udhëzimeve që merr nga mjedisi shoqëror dhe veçanërisht nga udhëzimet edukative, kulturore dhe disiplinore të prindërve të tij. Ndërsa formimi personal i njeriut, pothuajse përfundon që nga periudha e adoleshencës. Prandaj, para periudhës së pubertetit (*adoleshencës*), Islami e ka çliruar njeriun nga përgjegjësia, të cilën e quan **“përgjegjësi e bartjes së obligimeve fetare”**. Për rrjedhojë, Islami nuk i vështron fëmijët vetëm nga pikëpamja e kombeve prej të cilëve kanë ardhur, por i vështron të gjithë ata si në origjinën që i ka krijuar Allahu: të thjeshtë, të pastër dhe të pafajshëm, pa marrë parasysh racën, ngjyrën dhe gjininë, cilado qoftë ajo. Edhe Profeti, *salallahu alejhi ue selem*, në hadithin që po trajtojmë na tërheq vëmendjen për këtë gjë.

Në disa fe, si Krishtërimi, në raport me këtë qëndrim të Islamit, njeriu përkufizohet si **“një qenie e robëruar nga mëkati i parë dhe nga vdekja”**. Krishtërimi, në raport me qëndrimin e Islamit, i cili konsideron pafajësinë e njeriut që nga lindja e tij, ose pavarësinë e tij ndaj mëkatit dhe pajisjen e tij me vullnet të lirë, mbron varësinë e njeriut ndaj mëkatit që prej lindjes së tij. Ky dallim teologjik formon themelin e trajtimeve të ndryshme të secilës palë nga të dyja fetë, në aspektin e të gjitha pikëpamjeve rreth njeriut.

Mendimi i krishterë mbron mëkatin dhe vdekjen që i është trashëguar njeriut që nga Ademi, robërimin e tij që prej lindjes dhe se mund të shpëtojë nga ky robërim vetëm me anë të besimit ndaj birit shpëtimtar të perëndisë, Mesihut (*Isait*) dhe se do të veshë rrobën e pavdekshmërisë. Si rrjedhim, Krishtërimi nëpërmjet pranimi të teorisë teologjike që parashikon, pretendon se njeriu do të shpëtojë nga ky robërim që është pjesë e unit natyror.

Por nga ana tjetër, Krishtërimi shpjegon robërimin e

çdo njeriu nga mëkatet e të këqijat dhe si pasojë, nga robërimi ndaj dhunës që lind prej tyre si trashëgimi që ka mbetur prej njeriut të parë, Ademit dhe do të përhapet me një fuqi hyjnore te e gjithë raca njerëzore. Ndërsa të këqijat dhe veprat e dhunshme që rrjedhin prej njeriut, në një farë mënyre ia atribuojnë vullnetit hyjnor te karakteri i Ademit.

Kurani na bën të ditur se feja Islame, e cila është feja e vetme e pranuar te Allahu, thekson se përbërja thelbësore e njeriut është dëlirësia, pastërtia-sinqeriteti dhe pafajësia dhe shpreh se ky është nënshtrimi ndaj Allahut. **Ajo që kërkohet nga njeriu është që ai të qëndrojë i lidhur me karakterin e tij thelbësor dhe të mos e shkëpusë këtë lidhje.** Islami e shqyrton prishjen e këtij karakteri thelbësor si **“dëmtimi i vetë personit”** dhe e nxit njeriun të largohet nga kjo sjellje dhe qëndrim i tillë. Lidhja e ngushtë njeriut me përbërjen e tij thelbësore, së pari është mospranimi i një fuqie tjetër supreme përveç Allahut në jetën e tij, pra të pranojë vetëm Allahun si Zot dhe të mos i bëjë Atij asnjë ortak, partner. Me këtë udhëzim, Kurani tërheq vëmendjen ndaj zotrave, perëndive të ndryshme ose fuqive sovrane që dalin në pah si fuqi supreme në jetën e njeriut; i propozon atij vetëm një fuqi supreme dhe kërkoi prej tij që të disiplinojë jetën e tij sipas udhëzimeve të kësaj fuqie supreme. Kjo fuqi supreme që propozon Kurani nuk është një sistem / qeverisje sociale ose politike, as ambicie dhe dëshirë e njeriut për përfitime të interesave vetjake, nuk janë as krijesa të ndryshme metafizike dhe të ngjashme me to, që pranon dhe beson njeriu se ekzistojnë, por është Allahu krijuesi dhe sunduesi i gjithçkaje.

Me këtë, Islami në një anë thekson se fusha e lirisë së njeriut, i cili është krijuar si mëkëmbës i Zotit në tokë dhe me një karakter thelbësor të dëlirë, të pastër dhe të pafajshëm është e kufizuar nga kufijtë që ka përcaktuar vetëm Allahu; dhe nga ana tjetër thekson se sjelljet dhe veprat e njeriut me mendimin e tij të pastër e të painedoktrinuar nga ideologji e besime të kota, e ruajnë atë në jetën e tij nga përcaktimi i mjedisit social, politik dhe kulturor që e rrethon. Me fjalë të tjera, **Kurani kundërshton të gjitha fuqitë e tjera supreme që përpiqen të përcaktojnë me çfarëdo lloj mënyre fushën e lirisë së njeriut, nën pretekstin e sovranitetit ndaj tij; dhe e çliron atë nga mjedisi i tij shoqëror nën sovranitetin e Allahut.**

2. Muslim, Babu'l-Kaderi.

Ekilibri ndërmjet fesë dhe botës

Prof. dr. Sulejman Derin

Parimet kryesore të besimeve dhe ideologjive përcaktohen nga këndvështrimet e tyre ndaj kësaj bote dhe besimit në ahiret. E rëndësishme për mendimet filozofike si komunizmi, është bota në të cilën jetojmë dhe ndarja e saj me të tjerët. Sipas kësaj filozofie, bota është e vërteta e vetme, kështu që besimi në ahiret nuk ka kuptim.

Ndërsa kapitalizmi, megjithëse i bën idhuj pasionet e njerëzve, nuk e refuzon tërësisht besimin në ahiret. Madje, kur i leverdis, e përdor lehtë edhe fenë për interes. Në të njëjtën mënyrë edhe ithtarët e feve hyjnore kanë nxjerrë teza të ndryshme me njëra-tjetrën, në lidhje me këtë botë dhe botën tjetër.

Sipas ithtarëve të feve të tjera, çifutët e kanë tepëruar në përfitimin nga mirësitë e kësaj bote. Kur po përparonin në rrugën e shpëtimit hyjnor që ua tregoi Musai, alejhisselam, ata nuk mundën të sakrifikonin qoftë edhe kënaqësitë shumë të vogla të kësaj bote, si qepët dhe hudhrat.

Nga ana tjetër, kristianët shpikën murgërinë, hoqën dorë totalisht nga kjo botë dhe e konsideruan mëkat nevojën njerëzore më themelore.

Islami, si shpallja e fundit që i ka ardhur njerëzisë, qëndron larg këtyre dy ekstremeve. Islami ka vendosur ekuilibrin ndërmjet fesë dhe botës. Këtë botë e pranon si arë të ahiretit dhe sugjeron që të përdoret në rrugë të Allahut (xh.xh.). Sipas Islamit, fusha më e rëndësishme në të cilën sprovohet myslimani, është lidhja e tij me këtë botë. Kur bota të përdoret për fenë dhe të jetë një mjet për ahiretin, atëherë është arritur qëllimi.

Por për fat të keq, mashtrimi dhe joshja e kësaj bote i ka devijuar shpeshherë njerëzit nga rruga e drejtë.

Për këtë arsye, të mëdhenjtë e misticizmit i kanë paralajmëruar njerëzit e thjeshtë dhe ata të elitës në lidhje me çështjen e mashtrimit të kësaj bote.

Në këtë material do të ndajmë me lexuesit tanë këshillat e Imam Rabbanit, të cilat na ndihmojnë që të vendosim ekuilibrin ndërmjet fesë dhe kësaj bote. Sipas Imam Rabbanit, realiteti i kësaj bote është ky:

“O bir! Kjo botë është një vend sprovimi dhe vështirësie. Aparenca e saj është e stolisur dhe e zbukuruar me çdo lloj stolie. Fytyra e kësaj bote, me makiazhin me pikëla dhe vija ngjyra-ngjyra që ka bërë, me gërshetat dhe me faqet fallso që mezi i ka zbukuruar, i ngjan një gruajë të shëmtuar. Me shikim të parë duket joshëse, e bukur, e freskët, e re dhe vezulluese. Ndërsa në të vërtetë, i ngjan një kërme mbi të cilën është hedhur erë e mirë dhe një vendi plehrash, drejt të cilit vrapojnë qentë dhe mizat. Ajo është një helm, e shfaqur si vegim në shkretëtirë dhe si diçka e ëmbël, të cilën njeriu i etur e pandeh se është ujë.” (Letra e 73.)

Me të vërtetë edhe sot, shumë njerëz mashtrohen ndaj kënaqësive të përkohshme të kësaj bote dhe punojnë për dynjanë, sikur nuk do të vdesin asnjëherë. Ata jetojnë dhe brengosen vetëm për këtë botë, duke e harruar ahiretin. Të shpëtosh nga këto lloj brengosjesh si një njeri me vlerë, është shumë e vështirë. Në këtë situatë, Imam Rabbani na këshillon që ta lëmë këtë botë, të paktën ligjërisht:

“Atij njeriu që dëshiron të fitojë ahiretin, i takon që ta lërë këtë botë. Për shkak se sot është e vështirë që ta lësh këtë botë në kuptim të plotë, atëherë është obligim që të lihet ligjërisht. Lënia e botës ligjërisht do të thotë:

Të lidhesh ashtu siç duhet pas ligjeve të sheriatit të lartë në çështjet fetare, të respektosh kufijtë ligjorë në çështjet e ngrënies, pirjes dhe banimit. Të mos e teprosh

në këto çështje, të japësh zekatin e pasurisë dhe të kafshëve, i cili është obligim. Nëse është e mundur që të stolisemi me ligjet e sheriatit, është e mundur që të shpëtojmë edhe nga dëmet e kësaj bote. Ja, pikërisht atëherë është arritur ekuilibri ndërmjet botës dhe fesë.” (Letra e 72.)

Sipas Imam Rabbanit, myslimanët që janë mashtruar pas jetës së kësaj bote, janë ata që nuk kanë zbatuar urdhrat e fesë në lidhje me çështjen e pasurisë që kanë fituar. Këtë klasë njerëzish, Imam Rabbani e përkufizon kështu:

“Nëse një njeri nuk mund ta lërë këtë botë, qoftë edhe ligjërisht, ky lloj njeriu është jashtë temës sonë. Besimi i tij në këtë formë, nuk do t’i bëjë dobi në ahiret.” (Letra e 72.)

Imam Rabbani tregon se është shumë e vështirë për të ikur nga kjo botë dhe se janë shumë të paktë ata myslimanë që mund të shpëtojnë nga sherri i saj. Ai thotë:

“Sa fatmirë është ai njeri që e dëgjon këtë fjalë të drejtë, edhe pse në këtë botë ka shumë shërbëtorë që shtiren, ushqime të shijshme dhe rroba të bukura që e ndihmojnë.

Ai që e ka mbyllur veshin ndaj thirrjes sime, nuk dëgjon!

Ia shpjegoj, qaj, por ai nuk pranon!” (Letra e 72.)

Imam Rabbani e përkufizon kështu këtë botë, e cila nënçmohet në Kuran dhe në hadithe:

“O bir! A e di çfarë është kjo botë? Kjo botë është çdo gjë, si gratë, fëmijët, pasuria, fama, pozita, argëtimi dhe loja që të largojnë nga Allahu Subhanehu ve Teala dhe të pengojnë që të arrish te Ai.” (Letra e 73.)

Faktikisht, këto mirësi janë krijuar për njeriun. Problemi nuk është në përdorimin e tyre, por, kur të përdoren, të mos humbasë synimi bazë dhe të mos lejohen që të pengojnë arritjen te Allahu Teala.

Ata, të cilët largohen nga Allahu, duke u kënaqur me këtë botë, janë njerëz që e kanë humbur ekuilibrin mendor. Ata janë njerëz që e kanë këmbyer të përhershmen me të përkohshmen dhe të bukurën me të shëmtuarën. Njëkohësisht e kanë harxhuar edhe kapitalin e përjetësisë që kanë në duart e tyre:

“Ai që është dashuruar me të (dynjanë), konsiderohet shpërdorues dhe i marrë. Ai që ndjek atë, është i çmendur dhe i mashtruar. Kush jepet pas aparençës së atij njeriu, në fytyrë i vendoset vula e humbjes së përhershme.” (Letra e 73.)

Sipas Imam Rabbanit, njeriu së pari duhet ta njohë mirë mashtrimin e kësaj bote, në mënyrë që të mbajë ekuilibrin ndërmjet fesë dhe botës. Përndryshe, kjo botë e mashtron njeriun dhe e bën ta harrojë ahiretin.

“I mençur është ai që nuk mashtrohet pas një kënaqësie të tillë të thatë dhe që nuk ndjen interes për një gjë të prishur si kjo. Për këtë arsye, fakihët (juristët myslimanë) kanë thënë: “Nëse një njeri ua lë testamentin e pasurisë së tij njerëzve të mençur, pasuria e tij u jepet njerëzve asketë.” Sepse ata nuk ndjejnë interes ndaj kësaj bote. Kjo tregon mentalitetin dhe zgjuarsinë e lartë të tyre.” (Letra e 50.)

Këto fjalë të t Imam Rabbanit janë për ata njerëz të cilët mashtrohen ndaj bukurive të përkohshme të kësaj bote. Sikundër kësaj, Imam Rabbani në letrat e tij është bërë shkak që t’u plotësojë nevojat e kësaj bote shumë njerëzve dhe që mundësitë që kanë njerëzit, të përdoren në shërbim të fesë. Ai e shprehte kështu faktin se pasuria që harxhohet për të ngritur lart sheriatin te Allahu do të ketë shpërblim të pafund, duke thënë:

“Nëse me mijëra florinj harxhohen për të lartësuar sheriatin dhe fenë, edhe virtyti i tyre do të jetë shumë i lartë. Madje, edhe një grosh që harxhohet me këtë qëllim, është i barabartë me mijëra florinj që harxhohen për qëllime të tjera.” (Letra e 48.)

Të mëdhenjtë nakshibendij kanë vendosur parimin: “Dora në punë, Zemra te Zoti”, për t’i mbajtur në ekuilibër punët e fesë dhe ato të kësaj bote. Njerëzit e mëdhenj, si Musa Topbashi, që ishte prej të mëdhenjve të zinxhirit të hoxhallarëve dhe që e kemi humbur në një kohë të afërt, fitonin për hir të Allahut dhe pasurinë e tyre sa malet e harxhonin për të.

Kur këta miq të mëdhenj të Allahut shpenzonin për vete, ishin shumë kursimtarë, ndërsa kur bëhej fjalë për fenë e Allahut, (xh.sh.), jepnin me lehtësi pasuri shumë të madhe, madje pa përdorur emrat e tyre.

Në këtë mënyrë e shtruan dynjanë poshtë këmbëve të tyre për hir të fesë, në vend që të harxhonin fenë për hir të kësaj bote dhe pasurisë e saj, që është arma më e madhe e shejtanit për të mashtruar myslimanët, e bënë kurban në rrugë të Allahut, Subhanehu ve Teala. Shkrimin tonë le ta mbyllim me këto fjalë të t Imam Rabbanit:

“Prej etikës së misticizmit është edhe parimi që ta ndash shumë pasurinë dhe të mos e kursesh atë, por pa i lënë në pozitë të vështirë fëmijët dhe gruan. Ai që e njeh Allahun, thesaret e Tij i shikon si një det, ndërsa veten e tij si një njeri të ulur në breg të atij deti. Ai, i cili qëndron në breg të detit, nuk ka nevojë që të mbartë ujë, për shkak se gjithmonë është pranë ujit.” (Sadik Dana, Ligjëratat e Alltënollukut, III, 52.)

I Nderuari Musa Topbash e vendosi lidhjen që kish-te me këtë botë në një themel të tillë dhe harxhoi në rrugë të Allahut pa iu trembur syri. I lutemi Allahut të Madhëruar që edhe ne të na ndihmojë ta arrijmë këtë moral shembullor që kishin miqtë e Tij me karakter të lartë.

Besimi ka nevojë për veprim

Prof. dr. Enbija Jëlldërëm

Sipas përkufizimit të Kuranit, për nga ana e aftësive dhe cilësive, Allahu e ka krijuar njeriun në nivelin më të lartë të vlerave. Në sajë të shikimit, dëgjimit, fjalës dhe më e rëndësishmja nga të gjitha, të mendimit, ai është në gjendje të ndryshojë botën. Për shkak të virtyteve më të larta që ka në krahasim me çdo krijesë tjetër, Allahu e ka vënë çdo gjë në tokë në shërbim të njeriut. Por nuk duhet harruar, se Krijuesi i Madhërishëm e vendosi njeriun në tokë si halifen (mëkëmbësin) e Tij, prandaj dhe ekzistenca e tij në tokë, është në emër të Allahut dhe gjithashtu, ai vepëron në emër të Tij. (Bekare, 30)

Për këtë arsye, Allahu i kujton njeriut se për çfarë është krijuar, se duhet të zbatojë detyrat që i janë ngarkuar dhe se jeta s'është gjë tjetër veçse një provë: **"Xhindet dhe njerëzit i kam krijuar vetëm që të Më adhurojnë."** (Edh-Dharijat, 56) **"Ai ju ka bërë pasardhës të njëri-tjetrit në Tokë dhe ka ngritur në shkallë disa nga ju mbi të tjerët, për t'ju provuar në atë që ju ka dhënë..."** (En'am, 165) **"Pastaj ju bëmë juve pas tyre zëvendës në Tokë, për të parë sesi do të veproni."** (Junus, 14)

Ashtu siç e kuptojmë edhe nga Kurani, e vërteta e vetme prej së cilës jeta fiton kuptim, është fakti se në krye të shkaqeve të krijimit të njeriut, zë vend adhurimi i Allahut. Pasi e arsyeton në këtë mënyrë

shkakun e krijimit të njeriut, Kurani e ngarkon atë me përgjegjësi dhe pret që ai të bëjë atë që duhet. Prandaj, pikësëpari, ajo që pritet prej njeriut, është të besojë, pas kësaj të zbatojë detyrat morale dhe adhurimet që e forcojnë besimin e tij. Kjo, sepse besimi nuk përbëhet vetëm nga pohimi, por kërkohet që të veprohet në përputhje me atë që besohet. Pra, e bën të domosdoshëm realizmin e kërkesave të besimit.

Kur e shqyrtojmë Kuranin dhe hadithet, shohim se detyrat, të cilat kërkohet të zbatohen nga ata që e kanë pranuar islamin si fe, nuk janë të vendosura në kategori të ndryshme. P.sh., ato që kanë të bëjnë dhe nuk kanë të bëjnë me moralin, nuk janë të mbledhura nën një temë të vetme. Urdhëresat, të cilat kanë për qëllim të vendosin të gjithë jetën njerëzore në një disiplinë të caktuar, ndonjëherë bëhen me moral, ndonjëherë me adhurim dhe ndonjëherë me diçka tjetër. Islami, me specifikën e vet që nuk lë asnjë vend bosh në jetën e njeriut, në çdo fushë të jetës vendos rregulla të përgjithshme. Kur feja e reformon shoqërinë brenda këtij kuadri, atëherë urdhëron myslimanët të zbatojnë urdhrat dhe këshillat e Allahut Teala dhe të të Dërguarit të Tij. Ndërsa besimtarëve nuk u ngelet gjë tjetër veçse t'i zbatojnë këto urdhra.

Kur përgjegjësia është zbatimi i urdhrave, atëherë

çdo detyrë, si një urdhër i Allahut apo i Profetit, bëhet në emër të fesë. Prandaj, ato kërkojnë vendosmëri dhe nënshtrim, sepse njerëzit, motivet e zbatimit i marrin nga feja, e shprehur ndryshe, nga libri i Allahut dhe Profeti (a.s.). Allahu Teala, i Cili nuk ka bërë asnjë klasifikim të urdhrave të Tij, duke u shprehur: **“Dhe adhuroje Zotin tënd derisa të të vijë vdekja!”** (Hixhr, 99), ka treguar edhe detyrimin edhe vazhdimësinë e përgjegjësisë së njeriut.

Kur shohim nga pikëpamja e kërkesës për punë-veprim ndaj besimit të Kuranit, vëmë re se besimi asnjëherë nuk është mbajtur veç nga puna dhe se asnjëherë nuk bëhet fjalë për mundësinë e besimit pa punë. Dhe në fakt, kur Kurani flet për besimin ose për besimtarët, besimin dhe punën (veprën), i përmend së bashku. Përmendja e besimit pa folur për punët e mira, ndodh vetëm atëherë kur bëhet krahasimi midis “besimtarëve dhe jobesimtarëve”.

Duke unisur ngakjo, na bëhet e qartë se qoftë Kurani, qoftë Profeti (a.s.), çdo gjë që kanë shfaqur në lidhje me besimin dhe veprën, nuk janë shpikje, pra zbatime të cilat nuk kanë vend në jetën sociale. Këtë kërkojnë të shprehin edhe ajetet kuranore, kur e lavdërojnë punën (veprën) dhe ata që punojnë (veprojnë). Gjithash-tu, kjo është ajo që kërkon të pasqyrojë edhe ajeti, i cili urdhëron që më parë të adhurohet Allahu, pastaj të qëndrohet larg prej shirkut dhe më në fund, të zbatohen çështjet që kanë të bëjnë me moralin e bukur:

“Adhuroni Allahun dhe mos i shoqëroni Atij asgjë (në adhurim); silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfrit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin (që ka mbetur ngushtë) dhe me ata që janë robër nën pushtetin tuaj. Në të vërtetë, Allahu nuk i do njerëzit arrogantë e mburraveçë.” (Nisa, 36)

Kurani Kerim na ka këshilluar diturinë (Enbija, 7), ndërsa ata që nuk i vënë në jetë ato që dinë, i ka ngja-

suar me gomarët që bartin libra. (Xhum’a, 5) Gjith-ashtu, edhe Profeti ynë (a.s.), ka kërkuar strehim tek Allahu prej diturisë së padobishme (Muslim, Dhikr, 19) dhe na ka njoftuar se rob i nuk do të ndahet nga audienca e Allahut pa dhënë llogari se ku e ka përdorur diturinë. (Tirmidhi, Sifatu’l-kijame, 1)

Shkurtimisht, faktet (ajetet dhe hadithet) në lidhje me adhurimet dhe moralin, nuk janë paraqitur që të ngelen thjesht një imazh pa praktikë në mendjen e njeriut. Qëllimi përfundimtar është arritja e përsosmërisë së njeriut. Dhe kjo do të realizohet me veprim. Prandaj, përgjegjësia që bie mbi njeriun, është zbatimi.

NËSE BESIMI NUK REFLEKTOHET NË JETË...

Njerëzit e mendojnë moralin dhe fenë si dy gjëra të pandashme. Për këtë arsye, njerëzit, ata që i zbatojnë me përpikëri urdhrat fetare në jetën e përditshme, i njohin si fetarë dhe prej tyre presin që të jenë më tepër të moralshëm se kushdo tjetër. Prandaj, kur i shohin ata të cilët i njohin si fetarë, që tregojnë dobësi në vlerat morale, u bën shumë përshtypje dhe për këtë shkak ata reagojnë ndjeshëm. Pra, të tilla raste bëhen shkak që vetë fetarët dhe ndonjëherë –megjithëse gabim- edhe feja të kritikohen ashpër.

Ata akuzohen si dyfityrësh dhe mashtrues. Prandaj është e mundur të themi se një nga çështjet në të cilat kritikohen më së shumti njerëzit besimtarë, është mospërputhshmëria e besimit me veprat e tyre. Ndërsa një fakt i vërtetë sociologjik, është edhe ai se kur personat të cilët nuk konsiderohen si fetarë tregojnë të njëjtat dobësi morale, ata nuk shihen me sy të keq dhe as kritikohen.

Nëse një njeri, i cili në jetën e përditshme u jep rëndësi çështjeve të cilat pranohen si simbole fetare, bën sjellje të pahijshme gjatë tregtisë ose i bën padrejtësi një personi që ka përballë, bëhet shkak i dyshimit të fetarisë së tij dhe i mendimit se ai nuk është një njeri i cili e jeton plotësisht fenë e tij. Personi

që ka përballë, formon paralele midis veshjeve dhe fesë së tij dhe pret prej tij sjellje të cilat përputhen me fenë e tij. Një gjë e tillë ndodh edhe me personin i cili tregohet i kujdesshëm në përmbushjen e detyrave fetare, por që nga ana tjetër shfaq sjellje të cilat e shqetësojnë shoqërinë. Ai bëhet objekt kritikash, për shkak se nuk i ka përvetësuar siç duhet vlerat morale. Prandaj dhe fetaria e dukshme, është bërë element i vlerësimit të sjelljeve njerëzore.

Është e qartë se një mënyrë e tillë jetese, që përmban në vete kundërshti dhe dyzime, nuk është mënyra e jetës që kërkon feja dhe nuk e meriton aspak të quhet një jetë fetare. Kjo, sepse shprehja "fetari", në përbërjen e saj, është një term që bart edhe moralin. Dhe fetaria me moralin as që mund të mendohet e ndarë. Për këtë arsye, as që mund të mendohet që një njeri të jetë edhe fetar edhe i pamoralshëm.

Në kuptimin e vërtetë të fjalës, *fetar* nënkuptohet njeriu që besimin dhe moralin i ka bërë mbizotërues në jetën e tij dhe të gjitha këto i jeton edhe në praktikë. Jeta e tij fetare dhe morale është formuar plotësisht nën çatinë e fesë dhe janë bërë dinamika themelore e jetës së tij. Duke u nisur nga kjo, kur njeriu t'i ketë bërë mbizotërues të jetës së tij besimin, adhurimin dhe moralin, atëherë ai e meriton të quhet fetar. Pa i bërë mbizotëruese në jetë rregullat morale, nuk është e mundur të flitet për fetari.

Fetaria e një njeriu, i cili bën një jetë të mbushur me kundërshtime dhe hezitime, është një fetari që mbetet vetëm në formë dhe në fjalë. Prandaj dhe nuk e meriton të quhet një fetari në kuptimin e vërtetë të fjalës. Fetari, është përpjekja për të rregulluar të gjitha fushat e jetës sipas shembullit të paraqitur nga Kurani dhe jeta e Profetit (a.s.). Sipas kësaj, një jetë e cila nuk i bart këto cilësi, sado që të jetë e mbushur me adhurime, mund të themi se nuk e meriton të quhet fetare. Madje, nëse dashuria për Allahun dhe vetëdija e asaj që pret Ai prej robërve të tij nuk

zë vend në mendjen e njeriut me gjithë kuptimin e plotë të fjalës, mund të thuhet se edhe adhurimet që bën ai janë thjesht formale. Pra, një njeri i cili i jep rëndësi namazit, duhet të jetë i vetëdijshëm se midis zbatimit të urdhrit për faljen e namazit dhe zbatimit të urdhrit për ndalimin e gënjeshtërisë, nuk ka asnjë ndryshim.

Në lidhje me dilemën e personave që shfaqin një jetë kontradiktore, mund të themi se ata nuk janë shkrirë ashtu siç duhet me përmasat e besimit, adhurimit dhe moralit të fesë, kanë dobësi në nivelin e vetëdijes dhe motivi kryesor i adhurimeve që bëjnë, është imitimi.

Profeti ynë, Muhamedi (a.s.), na ka treguar se në ditën e kijametit, në peshoren e veprave të mira nuk do të vendoset asgjë më e rëndë se morali i bukur (Tirmidhi, Birr, 62), se virtyti më i dobishëm për besimtarin, është devotshmëria (Ibën Maxhe, Nikah, 5) dhe se frikë-respekti ndaj Allahut dhe morali i bukur janë vlerat themelore që e çojnë njeriun në xhenet. (Tirmidhi, Birr, 62) Në bazë të këtyre, mund të themi se tek personat për të cilët folëm më lart, ka një dobësim në besimin, në dashurinë dhe në afërsinë ndaj Krijuesit të tyre.

Megjithatë, përkrah këtyre fakteve që sollëm këtu dhe me gjithë dobësitë në çështjet morale, mund të themi se përpjekja ndaj adhurimeve që tregojnë ata persona mund t'i ndihmojë ata t'i korrigjojnë sjelljet e tyre problematike në drejtim pozitiv. Kjo, sepse njeriu, me kalimin e kohës, adhurimet për të cilat tregon aq përpjekje mund t'i bartë nga përmasat formale, në përmasat shpirtërore dhe të kuptojë se midis kryerjes së adhurimeve dhe zbatimit të urdhrave morale nuk ka asnjë ndryshim. Pra, pas një periudhe të caktuar, mundet që njeriu të ndryshojë në drejtim pozitiv. Këtë e vërtetojnë edhe shembujt e shumtë të ndikimit pozitiv që kanë mbi njeriun, haxhi, umreja dhe agjërimi i muajit të Ramazanit...

Fetari, është përpjekja për të rregulluar të gjitha fushat e jetës sipas shembullit të paraqitur nga Kurani dhe jeta e Profetit (a.s.). Sipas kësaj, një jetë e cila nuk i bart këto cilësi, sado që të jetë e mbushur me adhurime, mund të themi se nuk e meriton të quhet fetare.

A. JasIn DemIrxhi

Përse nuk pranohen duatë?

Një ditë, kur Ibrahim bin Edhem po shëtiste në pazarin e Basrës, populli i mbliidhet pranë dhe e pyet në lidhje me ajetin fisnik: **“Lutmëni Mua, se do t’ju përgjigjem!..”** (Gafir, 60) Pastaj u ankuan duke thënë: **“Ne i lutemi Allahut, por Ai nuk na përgjigjet. Përse vallë?”**

Ibrahim bin Edhem tha: Zemra juaj ka vdekur në dhjetë gjëra:

1. Ju e njihni Allahun, por nuk i jepni të drejtën që ka.
2. Ju e lexoni librin e Allahut, por nuk veproni me të.
3. Thoni se iblisi është armiku juaj, por veproni sipas tij.
4. Thoni se e doni shumë të Dërguarin e Allahut, por e braktisni rrugën dhe sunetin e tij.
5. Dëshironi xhenetin, por nuk punoni për të.
6. Keni frikë nga xhehenemi, por nuk ruheni nga gjynahet.
7. E dini se vdekja është e vërtetë, por nuk përgatiteni për të.
8. Merreni me të metat e të tjerëve, por nuk i shikoni të metat tuaja.
9. Hani prej riskut (furnizimit) që ju jep Allahu, por nuk falënderoni.
10. Varrosni të vdekurit tuaj, por nuk merrni mësim prej tyre.

“Puna e mirë” dhe “Jeta e bukur”

“Cilindo mashkull apo femër që kryen vepra të mira, duke qenë besimtar, Ne do ta bëjmë të kalojë jetë të bukur dhe do ta shpërblejmë sipas veprave më të mira, që ka bërë.” (Nahl, 97)

Është fakt se pothuajse tek të gjithë, botëkuptimi i “lumturisë” dhe “jetës së bukur” është i ndryshëm. Sipas shumicës, mundësitë e mëdha materiale janë çelësi më i rëndësishëm i një “jete të bukur”. Prandaj, për të arritur këtë “jetë të bukur” në kuptimin material, shpenzohen përpjekje të jashtëzakonshme.

Por krejt ndryshe është çelësi që hap dyert e “jetës së bukur” sipas disa të tjerëve...

Ndërkohë që në Kuranin Kerim, ashtu siç tregon edhe ajeti 97 i sures Nahl, që kemi dhënë më sipër, për ata që dëshirojnë një “jetë të bukur” propozohet një çelës ndryshe: “Puna e mirë”.

Puna e mirë; pra adhurimet që bën njeriu për hir të Allahut dhe të gjitha mirësitë e vogla e të mëdha që bën ai për veten, familjen dhe njerëzit e tjerë. Mirëpo, mufesirët (dijetarët e komentimit të Kuranit), të cilët e kanë komentuar konceptin “punë e mirë”, kanë vënë edhe një kusht që një punë të quhet e mirë... Ata kanë nënvizuar se asnjë punë, e cila nuk i ka rrënjët të mbështetura në besim, nuk mund të konsiderohet “punë e mirë”. E shprehur ndryshe, çfarëdo lloji pune qoftë, edhe nëse bëhet në përputhje me udhëzimet e Allahut dhe të Rasulallahut (a.s.), nëse nuk i ka rrënjët në besim, nuk mund të konsiderohet “punë e mirë”. Prandaj dhe në Kuranin Kerim, kudo që përmendet puna e mirë, bashkë me të përmendet edhe besimi.

“Jeta e bukur” që është premtuar, është në këtë botë apo në botën tjetër?

Vallë, “Jeta e bukur”, e cila u është premtuar atyre që bëjnë “punë të mira”, do të jetë në këtë botë apo në botën tjetër? Në lidhje me këtë çështje, shumica e mufesirëve janë të mendimit se jo vetëm në xhenet, por edhe në këtë botë do të mbretërojë jeta e lumtur dhe e qetë.

Përveç “jetës së bukur”, Allahu Teala ka edhe premtime të tjera për ata që bëjnë “punë të mira”.

Disa nga këto premtime, janë:

“Në të vërtetë, atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, i Gjithëmëshirshmi do t’u dhurojë dashuri.” (Merjem, 96)

“Për sa u përket atyre që kanë besuar dhe kanë bërë vepra të mira, ata do t’i pranojë Zoti i tyre në mëshirën e Vet. Kjo është fitorja e lavdishme!” (Xhathije, 30)

Shkurtimisht, robërit e mirë e të singertë që besojnë singërisht dhe jetojnë në përputhje me kënaqësinë e Allahut, i pret një “jetë e bukur” në të dyja botët. Në këtë çështje, nuk ka asnjë dyshim, sepse Kurani Kerim, **“është Libri në të cilin nuk ka dyshim”**. (Bekare, 2)

Allahu i Madhëruar, na bëftë të gjithëve prej robërve të mirë që bëjnë “punë të mira”, të cilat do të na sigurojnë “jetën e bukur”...

Besimi & shëndeti

Ilir Hoxha

Bota moderne i premtun lumturinë gjithë njerëzimit përmes mundësive të mëdha materiale e shpirtërore që ofron. Por megjithë premtimin për një jetë të lumtur, nuk mund të thuhet se njeriu i sotëm është i lumtur; mundësitë materiale që i ofron zhvillimi nuk e kanë bërë dot të lumtur njeriun. Treguesi më i qartë i këtij fakti është shtimi në mënyrë të frikshme i dukurisë së vetëvrasjes dhe problemeve psikologjike. Është i interesant fakti se këto dukuri janë më të përhapura në vendet e zhvilluara, ku niveli i jetesës është nga më të lartët në botë.

Janë një sërë faktorësh që rrezikojnë rrjedhën nor-

male të jetës së njeriut. Një pjesë e këtyre faktorëve janë të jashtëm kurse një pjesë tjetër janë faktorë të brendshëm. Sëmundje të tilla, si rënia shpirtërore, çrregullimi psikologjik dhe depresioni që shkaktohet nga mospërbushja e dëshirave, janë rezultat i shkaqeve të brendshme.

Besimi, siguria dhe devotshmëria ndaj Allahut, janë nga faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë pozitivisht në jetën e njeriut, pa harruar besimin në botën tjetër, i cili e bën njeriun të vetëdijshëm për vëzhgimin hyjnor, të pandërprerë dhe të pashmangshëm, ku çdo vepër e mirë apo e keqe regjistrohet nga engjëjt për t'u paraqitur

si argument pro ose kundër nesh në ditën e gjykimit.

Në sajë të besimit, njeriu e shikon me dashuri jetën dhe ekzistencën. Ai beson se jeta është një mirësi dhe dhuratë e vyer e Allahut për krijesën e tij të shtrejtë, njeriun. Besimtari çdo gjë e shikon si vepër arti të Allahut, ku bën pjesë edhe vetë. Prandaj, jetën e konsideron si dhuratën më të shtrenjtë që i shërben për të përmbushur misionin e tij në botë.

Besimi gjithashtu, është faktori më i rëndësishëm për rregullimin e jetës shoqërore. Urdhëresat dhe ndalesat e Allahut gjejnë jehonë në zemrën e besimtarit. Besimtari shpëton nga vetmia duke e ndjerë veten gjithmonë nën mëshirën, dijen, urtësinë dhe mbrojtjen e Allahut. Në çdo moment strehohet tek Allahu, duke i kërkuar ndihmë. Përmes besimit, besimtari mban nën kontroll të gjitha veprimet, duke u drejtuar gjithmonë për nga më e mira dhe më e drejta.

Myslimani beson se çdo gjë është në dorën e Allahut, thesari i çdo gjëje gjendet tek Ai dhe çdo gjë në këtë botë ndodh vetëm me vullnetin e Tij. Myslimani nuk frikësohet dhe nuk i nënshtrohet askujt, përveç Allahut. Në këtë mënyrë, besimi e shpëton njeriun nga robërimi i materies, për t'i siguruar atij personalitetin e vërtetë.

Njeriu është një krijesë e dobët me nevoja të pafundme. Ai dëshiron të jetojë pafundësisht. Për të përmbushur këto dëshira, atij i duhet patjetër të besojë në një qenie të plotëfuqishme për t'ia plotësuar këto dëshira, përndryshe nuk shpëton dot nga brengat dhe hidhërimet.

Besimtari nuk frikësohet nga vdekja, sepse vdekja për të nuk është fundi por vetëm fillimi i jetës së vërtetë dhe lumturisë së përhershme. Ai e konsideron veten udhëtar në këtë botë.

Besimtari nuk sjell dëme për shoqërinë, sepse ai është i vetëdijshëm se çdo vepër e tij do të gjykohej në ditën e gjykimit. Përkundrazi, ai përpiket me gjithë mundësitë e tij për të qenë i dobishëm. Besimtari i mbështetet vetëm Allahut për çdo problem, pa pasur nevojë t'i mbështetet dikujt tjetër.

Besimtari i konsideron si sprova të gjitha problemet e kësaj bote, prandaj i përballon me durim ato.

Besimtari e gjen lumturinë në dashurinë e Allahut. **“Zemrat qetësohen me përmendjen e Allahut”.** (Rad, 28). Nga dashuria për Allahun buron dashuria për gjithë

njerëzit e tjerë. Në këtë mënyrë, besimtari bëhet burim dashurie dhe paqeje për gjithë njerëzimin. Atë që dëshiron për vete, e dëshiron edhe për të tjerët. Kjo dashuri i jep atij qetësi shpirtërore. Jeta e njeriut, siç ka momente të lumtura, ka edhe momente të hidhura, por besimtari beson me bindje të plotë se nuk ka kush përveç Allahut që ta shpëtojë nga problemet e kësaj bote.

“Atij që i frikësohet Allahut, Ai do t'i gjejë rrugëdalje (nga çdo vështirësi) dhe do t'i japë risk prej nga nuk e pret. Allahu i mjafton kujtdo që mbështetet tek Ai. Allahu e përmbush me siguri vendimin e Tij dhe për çdo gjë Ai ka caktuar masë.” (Talak, 2/3)

Veprat e mira dhe ibadeti janë frute të besimit, por në të njëjtën kohë, shërbejnë edhe si ushqim për imanin. Vepra e mirë i jep qetësi dhe e ndalon besimtarin nga kryerja e veprave të këqia **“Namazi e pengon njeriun nga shthurja dhe çdo vepër e shëmtuar”** (An-

kebut, 45). Në këtë mënyrë, veprat e mira nga një anë forcojnë besimin, nga ana tjetër i japin qetësi dhe e mbrojnë nga veprat e këqia.

BESIMI TEK ALLAHU I JEP LUMTURI DHE SHËNDET NJERIUT.

Studimet tregojnë se njerëzit që ndjekin fenë jetojnë më gjatë dhe janë shumë më të shëndetshëm, në raport me ata që nuk ndjekin asnjë fe. Studimet kanë zbuluar rolin e madh që ka lutja, meditimi dhe adhurimi në procesin e kurimit të pacientëve. Mbi 1200 studime të bëra në Kanada, Amerikë dhe Evropën perëndimore, tregojnë se ata që i kryejnë vazhdimisht ritet fetare preken më rrallë nga sëmundjet në raport me ata që nuk i kryejnë rregullisht apo nuk i kryejnë fare. Tri sëmundjet më vdekjeprurëse në Amerikën veriore, si sëmundja e zembrës, kanceri dhe hipertensioni rastisin shumë herë më rrallë në personat me bindje fetare. Sipas një studimi të botuar në revistën presitigjioze International Journal of Psychiatry in Medicine, në shkurt të vitit 2002, personat që nuk i kryejnë në mënyrë të rregullt ritet kolektive, kanë një probabilitet dy herë më të lartë për t'u prekur nga sëmundjet e sistemit të tretjes, 21 % më shumë nga sëmundjet e zembrës dhe qarkullimit të gjakut dhe 66% më shumë nga sëmundjet e sistemit të frymëmarrjes. Ky kërkim tërhiqte vëmendjen në dobietë psikologjike të fesë. Njerëzit me bindje fetare janë më të qëndrueshëm ndaj sëmundjeve dhe streseve dhe jetojnë një jetë më të qetë.

*“Atij që i frikësohet Allahut,
Ai do t'i gjejë rrugëdalje
(nga çdo vështirësi) dhe do t'i japë
risk prej nga nuk e pret.
Allahu i mjafton kujtdo që mbështetet
tek Ai. Allahu e përmbush me siguri
vendimin e Tij dhe për çdo gjë
Ai ka caktuar masë.”
(Talak, 3)*

CILA FE ËSHTË MË E DOBISHME PËR SHËNDETIN?

Dikush mund të pyesë se cila fe duhet zgjedhur për të siguruar një shëndet të mirë? Kërkimet kanë nxjerrë këto parime: feja duhet të ndalojë përdorimin e lëndëve të dëmshme dhe perversitetin seksual. Feja duhet të jetë në gjendje t'i qetësojë ndjekësit e saj. Duhet të përfshijë lutje, rite dhe të ketë shpirtin e grupit.

DOBITË SHËNDETËSORE TË BESIMIT

Dy veprat më të rëndësishme në këtë fushë janë *The Handbook of Religion and Health* (Manual për Fenë dhe Shëndetin) dhe *God, Belief and Health* (Zoti, Besimi dhe Shëndeti). Kurse një nga ekspertët më të njohur në këtë fushë, dr. Jeff Levin, në studimet e tij thekson: "Besimtarët që e frenojnë veten nga disa sjellje dhe mbështesin një jetë të shëndetshme, janë më pak të rrezikuar nga krizat e zemrës, hipertensioni dhe kanceri. Kanë një jetë më të qetë, më të mirë dhe më të lumtur. Fetë që ndalojnë alkoolin, duhanin dhe marrdhëniet jashtëmartesore janë më me avantazh në këtë kontekst. Është interesant fakti se kjo dobi nuk përfitohet pa u shoqëruar me rite të caktuara." Dr. Levin thekson se sëmundjet e zemrës, kancerit dhe hipertensionit, që njihen ndryshe si tre vrasësit e Amerikës së Veriut, janë më të rralla tek besimtarët në raport me jobesimtarët. Ngaqë burrat hebrej bëhen sunet, gratë hebreje janë më pak të prekura nga kanceri i mitrës. E njëjta gjë ndodh me indianët që nuk janë bërë sunet, bashkëshortet e të cilëve kanë një probabilitet shumë më të lartë për kancerin e mitrës, në raport me bashkëshortet e burrave indianë myslimanë që janë bërë sunet. Vdekjet që kanë lidhje me hipertensionin janë 40% më pak tek besimtarët që nuk pijnë alkool dhe vizitojnë vazhdimisht faltoret. Ne jemi të vetëdijshëm se qëllimi kryesor i imanit dhe ibadeti është lidhja dhe bindja ndaj Allahut, por në të njëjtën kohë, imani dhe ibadeti na siguron edhe shëndet më të mirë.

Sipas Dr. Ender Saraçit, përmendja e 99 emrave të Allahut i jep qetësi njeriut. Ai gjithashtu rekomandon përmendjen e emrave të veçantë për gjendje të veçanta, si "Er Rahim dhe Er Rahman", për të pamëshirshmit, "El halim" për të nervozuarit. "El Vekil" për të shqetësuarit. Kjo është një metodë shumë efektive në dhënien e energjive pozitive. Më 24 gusht, agjensia Associated Press deklaronte: "Përmendja e emrave të Allahut, ashtu si meditacioni, është një metodë shumë efektive për sigurimin e energjisë pozitive. Kur kjo metodë përdoret në mënyrë korrekte, i plotëson njeriut energjinë e munguar dhe i largon energjinë negative, duke i dhënë

kështu qetësi. Përmendja e emrave të bukur të Allahut aktivizon energji në disa qendra të trurit, duke i siguruar njeriut një fuqi shpirtërore dhe fizike, kjo energji e përfituar duhet përdorur për të lehtësuar dhimbjet e njerzëve dhe në dobi të shoqërisë". Po ashtu, sipas një studimi të gjerë, të bërë nga Associated Press dhe MTV, grupmoshat 13-24 vjeç, që e identifikonin veten si besimtarë, ishin shumë herë më të lumtur se bashkëmoshatarët e tyre jobesimtarë. 44% e të rinjve e konsideronin fenë shumë të rëndësishme në jetën e tyre. 80% e atyre që identifikoheshin besimtarë, e cilësonin veten të lumtur. Edhe sociologët kanë theksuar lidhjen e drejtpërdrejtë midis besimit dhe lumturisë. Profesorja e sociologjisë në universitetin e Karolinës së Jugut, Lisa Pearce, thekson rolin e madh të fesë në lumturi.

BURIMI I LUMTURISË ËSHTË ALLAHU

Besimi tek Allahu i siguron njeriut qetësi dhe lumturi. Burimi i lumturisë është Allahu dhe Ai ia dhuron vetëm njerëzve me të cilët është i kënaqur. Një njeri që është larg dashurisë së Allahut, mund të përpiqet të sigurojë një lumturi kalimtare përmes të mirave materiale, por në të vërtetë, është një zhgënjim i madh. Ai mund të duket si i lumtur, por në thelb është i mjerë.

Në zemrën e besimtarëve ekziston një gëzim dhe qetësi që jep shpresa për të fituar kënaqësinë e Allahut. Ky gëzim që përjetojnë, i bën të lumtur në këtë botë dhe në të njëjtën kohë, u shërben si burim për të kënaqur më shumë Allahun me vepra të mira. Ky është një gëzim që nuk mund ta përjetojnë kurrë jobesimtarët, sepse ky është një gëzim që Allahu ua përjeton vetëm besimtarëve.

LUMTURIA E VËRTETË ËSHTË NË XHENET

Allahu, ndërsa u siguron besimtarëve një jetë të mirë dhe të lumtur në këtë botë, u premton edhe xhenetin në botën tjetër. Allahu i lajmëron besimtarët për një jetë të lumtur në këtë botë dhe në botën tjetër: **"Me të vërtetë, atyre që thonë: "Zoti ynë është Allahu", e pastaj vazhdojnë të vendosur në rrugën e drejtë, do t'u zbresin engjëjt (para vdekjes) e do t'u thonë: "Mos u frikësoni dhe mos u pikëlloni! Dhe gëzohuni Xhenetit që ju është premtuar."** (Fussilet, 30.) Arritja e lumturisë pa besim dhe ibadet është e pamundur. Besimtari ndiehet i lumtur në çdo situatë, sepse përmes besimit, bota bëhet e parëndësishme në krahasim me botën e amshuar. Nga të gjitha këto që thamë, del në pah se krizat psikologjike vijnë nga zbrazëti shpirtërore. E vetmja zgjidhje e këtij problemi është besimi i vërtetë.

Vetëdija ndaj Mirësive

Askush nuk mund ta dijë vlerën e mirësive për të cilat nuk është i vetëdijshëm. Vlera e tyre kuptohet vetëm atëherë kur ato mirësi dalin prej duarve. Por kur ndodh kjo, atëherë në dorë ngelet vetëm keqardhja. Ajo që i ka hije çdo myslimani, është të jetë i vetëdijshëm ndaj mirësive të panumërta që i janë falur dhe në radhë të parë, të përkujtojë e të falënderojë Atë që ia ka falur këto mirësi dhe së dyti, t'i konsiderojë ato mirësi si amanete e t'i ruajë me shumë kujdes.

Të jesh i krijuar si njeri, të jesh krijesa më fisnike, të jesh i nderuar me Islam dhe të konsiderohesh halifi, (mëkëmbësi) i Allahut në tokë, janë disa nga mirësitë më të mëdha ndër të gjitha mirësitë e panumërta që na janë falur. Allahu Teala, në shumë ajete të Kuranit Kerim, u kujton njerëzve mirësitë që u ka dhënë, por vë në pah edhe qëndrimin mosfalënderues dhe mosmirënjohës të tyre:

"Allahu është Ai që ka krijuar qiejt dhe Tokën. Ai lëshon ujë nga qielli e nëpërmjet tij, nxjerr fruta si ushqim për ju. Ai i ka vënë në shërbimin tuaj anijet, që me lejen e Tij, ju të lundroni me to nëpër dete. Ai i ka krijuar lumenjtë për dobinë tuaj e po ashtu edhe Diellin dhe Hënë, që lëvizin vazhdimisht. Ai ka vënë në shërbimin tuaj natën dhe ditën. Ai ju jep gjithçka që i kërkon. Edhe nëse përpiqeni t'i numëroni dhuntitë e Allahut, nuk do të mund t'i numëroni dot. Njeriu është vërtet i padrejtë dhe mosmirënjohës." (Ibrahim, 32-34)

"A nuk shihni se si Allahu jua ka bërë të mundur t'i shfrytëzoni të gjitha ato që gjenden në qiej dhe në Tokë dhe ju ka mbuluar me dhuntitë e Tij të dukshme e të padukshme? E megjithatë, disa njerëz polemizojnë për Allahun pa kurrfarë dijenie, pa kurrfarë rrëfyese dhe pa libër ndriçues." (Lukman, 20)

Çdo gjë që kemi, është pronë e Allahut. Madje, ne nuk jemi as pronarët e vetes sonë. Ne nuk mund të veprojmë si të duam me trupin tonë. Pra, jemi të detyruar që trupin

tonë ta përdorim sipas udhëzimeve të Allahut Teala, i Cili edhe na e ka dhënë atë. Jemi të detyruar që organet tona të mos i përdorim për të bërë gjynahe dhe në kundërshtim me natyrshmërinë e tyre. Askush nuk ka të drejtë të thotë: "Kjo është jeta ime." Nëse dua, vetëvritem dhe i jap fund asaj, sepse edhe shpirti edhe trupi janë të Allahut. Dhe askush nuk mund të veprojë në kundërshtim me urdhrat e Allahut në pronën e Tij.

Ashtu si peshqit që nuk janë të vetëdijshëm për detin, ashtu edhe disa njerëz nuk janë të vetëdijshëm për mirësitë në të cilat notojnë. Të marrësh frymë, të shohësh, të dëgjosh, të mendosh, të ndjesh, të hash, të pish, të flesh, të ecësh, të flasësh dhe shumë cilësi të tjera si këto, janë mirësi të mëdha e të paçmueshme.

Një njeri, i cili nuk ishte i vetëdijshëm për mirësitë që kishte, shkoi te një njeri i mençur dhe iu ankua për varfërinë duke i thënë se s'kishte asgjë. Pasi e dëgjoi, njeriu i mençur i tha:

- A dëshiron dhjetë mijë dirhem në këmbim të dy syve?

- Jo, tha ai.

- Po sikur të jesh memec, por të kesh dhjetë mijë dirhem?

- Jo.

- Po sikur të mos kesh as duar dhe as këmbë, por të kesh njëzet mijë dirhem?

- Jo.

- Po sikur të jesh i çmendur, por të kesh dhjetë mijë dirhem?

- Jo.

- Atëherë, a nuk të vjen turp? Megjithatë zotëron të gjitha këto të mira të Allahut me vlerë pesëdhjetë mijë dirhem, përsëri ankohesh.

Sipas një transmetimi, profetit Ejub (a.s.), i është thënë:

“O Ejub! Lutju Allahut të të lehtësojë sëmundjen!”

Ejubi (a.s.), tha: “Shtatëdhjetë vjet kam gëzuar shëndet të mirë. Kurse koha e sëmundjes sime është më e shkurtër. Prandaj më duhet të duroj shtatëdhjetë vjet për hir të Allahut.”

Sigurisht që ne mund të lutemi e të kërkojmë shërim e kurim, por nuk duhet të ankohemi. Ajo që i takon njeriut, është të falënderojë për mirësinë dhe të durojë ndaj fatkeqësisë. Ky është durimi, të qëndrosh në këmbë e i palëkundur.

Nëse shohim veten tonë dhe përreth nesh, do të vëmë re se ka aq shumë gjëra për të cilat duhet të falënderojmë, sa që kur i mendojmë, nuk do të gjejmë asnjë arsye për t’u ankuar.

Një prej sahabëve, Urve bin Zubejr, u godit me dy fatkeqësi në një ditë. Për shkak të shkelmimit të kalit, i vdiq djali dhe për shkak të sëmundjes së rëndë, e cila i kishte mbuluar të gjithë trupin, doktori i preu njëren këmbë. Megjithatë, ai nuk u ankua, por falënderoi Allahun. Në fillim pa djalin e vdekur, pastaj atë që kishte gjallë dhe tha: “O Allah! Megjithëse ma more njërin, ma ke falur tjetrin”. Pastaj pa këmbën e prerë dhe këmbën e shëndoshë dhe tha: “O Allah! Megjithëse më sprovove me njëren, ma ke falur tjetrën”. Ky pra, është vlerësimi i duhur.

Nëse njeriu shikon vetëm anën negative, nuk mund të shohë asgjë pozitive. Por, nëse sheh anën pozitive, do të kuptojë se në çdo gjë ka mirësi dhe urtësi. Në shumë gjëra që mund të duken si fatkeqësi, në vetvete mund të jenë edhe mirësi. Ato mund të jenë edhe paralajmërime, me qëllim që njeriu të mos bjerë në gjendje edhe më të këqija. Pra, shuplaka mëshiruese. Një fatkeqësi është më e vlefshme se njëmijë këshilla. Fatkeqësia nuk lypet, por kur të bie në kokë, analizohen arsyet, shikohen gabimet dhe merret mësim prej saj.

Transmetohet se Omeri (r.a.), ka thë-

në: “Kur më ka goditur një fatkeqësi, kam vënë re se në këtë fatkeqësi, Allahu më ka dhënë katër mirësi”:

1- Që kjo fatkeqësi nuk është në lidhje me fenë time.

2- Që nuk është fatkeqësia më e madhe.

3- Që nuk më pengon të jem i kënaqur prej Allahut.

4- Bëhet shkak që të shpresoj shpërblim prej Allahut.

Nëse shihet në mënyrë pozitive, mund të korrësh mirësi edhe prej fatkeqësisë. Por nëse shihet në mënyrë negative edhe mirësitë kthehen në fatkeqësi.

Vetëdija ndaj mirësive është shkak lumturie. Ndërsa njerëzit mosmirënjohës nuk janë asnjëherë të lumtur, sepse ata gjithmonë ndihen të privuar nga diçka. Ata vuajnë skamjen edhe kur janë të kamur. Dhe për shkak se nuk i shohin mirësitë e panumërta që kanë përpara syve, e harxhojnë jetën duke rendur pas të mirave imagjinare. Ata që nuk dinë çfarë kërkojnë, nuk dinë as se çfarë kanë gjetur.

Mosvetëdija ndaj asaj që zotërohet vjen ose nga injoranca, ose nga ambicia. Të dyja këto e verbojnë njeriun. Të varfrit, që janë të kënaqur me atë që kanë, gëzohen edhe me diçka të vogël. Kurse të pasurit tamahqarë nuk lumturohen as me pasuritë më të mëdha. Kthimi i mirësive nga përfitimi në humbje dhe Nemrudizimi e Faraonizimi i njeriut, vjen për shkak të mosfalënderimit dhe mosmirënjohjes. Ata që e përdorin mirësinë e sundimit për të shtypur njerëzit dhe ata që e përdorin mirësinë e pasurisë si mjet urrejtjeje, në vend që ta përdorin si mjet mëshire,

janë ata të cilët kanë harruar pronarin e vërtetë të këtyre mirësive dhe që e vënë veten në vend të Zotit.

Adhurimet janë falënderim ndaj Allahut për mirësitë e pafundme që na ka dhuruar. Të ndash të mirat që të ka dhënë Allahu me krijesat e tjera të Allahut, është mënyra më e bukur e falënderimit. Ata që falënderojnë Allahun, meritojnë edhe falënderimin. Ata fitojnë edhe kënaqësinë e Allahut edhe duatë e njerëzve të tjerë. Ky është fitimi më i madh që mund të arrihet me anë të mirësive. Falënderimi është shkak begatie. **(Kujtoje) kur Zoti juaj kumtoi: “Nëse tregoheni mirënjohës, Unë do t’ju shtoj edhe më shumë begatitë e Mia...”** (Ibrahim, 7) Fatkeqësitë prej të cilave vuan bota, vijnë gjithmonë për shkak të mosmirënjohësve. Ata gjithmonë bëhen shkak i dënimit të ashpër të Allahut.

Të gjithë do të japim llogari tek pronari i mirësive për mirësitë që na ka falur, qofshim apo jo të vetëdijshëm për to. **“Pastaj, atë Ditë, do të pyeteni për kënaqësitë (e kësaj bote)!”** (Tekathur, 8) Kur u zbrit ky ajet, një i varfër u çua në këmbë dhe tha: “Po unë s’kam asnjë shenjë prej mirësive! Kurse Profeti ynë (a.s.), ia ktheu: “Ke këpucët, pi ujë të ftohtë dhe freskohesh në hije”.

Sa mirësi të madhe gëzon dikush që s’ka këpucë, në krahasim me atë që nuk ka këmbë! Një gram shëndet vlen sa të gjitha pasuritë e botës. Dëshira më e madhe e dikujt që i kanë rënë flokët dhe dhëmbët, është të gëzojë flokë të dendur dhe dhëmbë të bukur si ruaza. Mirëpo, kur kishte flokë dhe dhëmbë, ai nuk i konsideronte këto

si mirësi. Vlera e mirësive, si rinia, shëndeti, pasuria, pozita, respekti dhe shumë mirësi të tjera njihet më mirë në kohë të pleqërisë, sëmundjes, varfërisë, dobësisë dhe braktisjes.

Askush nuk ka të drejtë të protestojë ndaj Allahut Teala. Dhe mbi të gjitha, nuk mund të pretendojë të marrë gjë prej Tij, sepse Ai çdo gjë na e ka dhënë. Dhe ai që jep, ka të drejtë edhe të marrë. Ne prej Tij vijmë dhe tek Ai do të shkojmë.

Për shkak se pandehim që çdo gjë është e jona, harrojmë të falënderojmë, por kur dikush na dhuron diçka, menjëherë e falënderojmë. Pra, ne nuk i konsiderojmë si dhuratë mirësitë e Allahut. Mirëpo, në fakt edhe dhuratat që na bëjnë të tjerët, janë në sajë të Allahut. Pra, sido që të jetë, në fund të fundit çdo falënderim dhe mirënjohje kthehet tek Allahu. Nëse Ai nuk lëshon shiun nga qielli, e nëse nuk e bën të mundur mbirjen e bimëve, si do të vejë halli ynë?

Vetëdijësimi ndaj mirësive të Zotit tonë, shfaqja e falënderimit dhe mirënjohjes për ato mirësi dhe përdorimi i tyre pa i shpërdoruar, duke menduar se ato janë amanet për ne, i jep rregull dhe kuptim, si jetës individuale, ashtu edhe asaj shoqërore. Dhe kjo është detyra e çdo myslimani të devotshëm, sepse sido që të jetë, do të vijë një ditë kur ne do të japim llogari për to. Profeti ynë (a.s.), në lidhje me këtë gjendje shprehet:

“Në ditën e gjykimit, asnjë rob nuk do të lëvizë prej vendit pa dhënë llogari për këto gjëra: Si e ka harxhuar jetën, çfarë punoi me diturinë, ku e ka fituar dhe shpenzuar pasurinë dhe ku e ka konsumuar trupin?” (Tirmidhi, 2417)

Për çdo gjë që na është falur, na është ngarkuar edhe një përgjegjësi. Në fakt, bartja e përgjegjësisë, është edhe cilësia themelore, e cila e dallon njeriun nga krijesat e tjera. Dhe në krye të këtyre përgjegjësisë, qëndron vetëdija ndaj mirësive dhe Pronarit të tyre të vërtetë dhe falënderimi për to.

MREKULLITË E Kuranit

NGJYRAT DHE NUMRI SHSTATË

Ylberi është një dukuri optike dhe meteorologjike që paraqitet në atmosferën e tokës pas shiut, kur rrezet e diellit shkëlqejnë në pikat e imta të ujit. Ato marrin formën e një gjysmërrethi, në të cilin duket spektri i shtatë ngjyrave që nga ana e jashtme fillon me ngjyrën e kuqe dhe në anën e brendshme mbaron me ngjyrën vjollcë. I habitshëm është fakti se fjala ngjyrë në Kuran është përmendur shtatë herë, pra, po aq sa ngjyrat e ylberit. Ai është përmendur në suren Nahl dy herë, Fatir tri herë, Rrum dhe Zumer.

SISTEMI IMUNITAR DHE KURANI

Një studim shkencor pohon se leximi i Kuranit me përkushtim dhe meditim përmirësojnë funksionimin e mushkërive dhe shpejtojnë kurimin e astmës dhe alergjive, sidomos te fëmijët. Në një studim tjetër vërehet se dëgjimi rregullisht i Kuranit rrit imunitetin e trupit. Personat që dinin Kuran përmendësh dhe e lexonin rregullisht atë gëzonin një shëndet më të mirë se të tjerët. Zoti xh.sh. na ka urdhëruar që ta lexojmë Kuranin dhe të heshtim kur ta dëgjojmë atë, pasi ai është mëshirë për ne dhe kurim nga shumë sëmundje. Për këtë arsye Zoti xh.sh. thotë: **“Kur lexohet Kurani, dëgjojeni atë (me vëmendje) dhe heshtni, në mënyrë që të fitoni mëshirë.”** (Araf, 204)

*"Allahu e ka bërë shembull qytetin (e Mekës),
i cili ishte i sigurt dhe i qetë. Atij i arrinin ushqime
të bollshme nga të gjitha anët, por pastaj banorët e tij
i mohuan dhuntitë e Allahut dhe Ai i bëri të shijojnë urinë
dhe frikën, si ndëshkim për atë që bënë"*

(Nahl, 112)

Një Ajet

Njeriu është i prirur nga natyra të jetë mosmirënjohës ndaj të mirave dhe ankues ndaj të këqijave. Atij i janë dhuruar mirësi dhe begati pa fund, por nuk ua di vlerën dhe rëndësinë këtyre mirësive të mëdha që zotëron. Sapo përballet me një fatkeqësi, fillon të ankohet për problemet e shumta, duke i harruar kështu të gjitha mirësitë. Në fakt, duhej të ndodhte e kundërta, sepse mirësitë në raport me fatkeqësitë janë të panumërueshme. Ajeti kuranor: **"Njeriu është vërtet mosmirënjohës ndaj Zotit të vet."** (Adijat, 6), shpreh pikërisht këtë natyrë të njeriut.

Në fakt, mosmirënjohja është veti e personave jobesimtarë. Por nuk mund të mohohet fakti që edhe besimtarët janë të prirur të jenë mosmirënjohës, sepse sapo na ndodh diçka e keqe, menjëherë revoltohemi duke e menduar si padrejtësi ndaj nesh të keqen e ndodhur.

Këtë gjendje pothuajse e përjetojmë të gjithë në raste fatkeqësie. Por përmes vështirësive dhe pengesave kuptojmë rëndësinë dhe seriozitetin e punës dhe jetës. Vështirësitë na afrojnë me Zotin dhe na bëjnë më të sinqertë me Të. Por problemi qëndron se kur kapërcehet vështirësia, harrohet gjithçka, duke u kthyer në gjendjen e mëparshme. Allahu në Kuran vë në dukje qëndrimin e njeriut përballë fatkeqësisë dhe mirësisë. **"Kur Ne i japim njeriut të shijojë mëshirën Tonë e pastaj ia heqim atë, ai atëherë bëhet shpresëhumbur dhe mohues."** (Hud, 9). **"Kur atë e godet e keqja, ligështohet fort."** (Mearixh, 20.) Por, kur e sprovon atë, duke ia ngushtuar mjetet e jetesës, ai thotë: **"Zoti im më ka poshtëruar."** (Fexhr, 16.) Kjo është gjendja e njerëzve të larguar nga Zoti gjatë vështirësive dhe problemeve në jetë. Normalisht që kjo gjendje nuk mund të mendohet për besimtarët.

Kurse ajeteti: **"Kur pas fatkeqësisë që e ka goditur atë, Ne i japim atij dhunti, ai me siguri do të thotë: 'Gjynahet e mia janë larguar nga**

unë! atëherë bëhet i gëzuar dhe mendjemadh." (Hud, 10.), tregon gjendjen e njeriut përballë mirësive. Shembull tipik i kësaj është Karuni.

Njeriu i pa mburjtur me besimin përballë ulje-ngritjeve të jetës, përfshihet nga ekstremiteti i gjërave: herë përfshihet nga pesimizmi dhe humbja e shpresës, herë nga mendjemadhësia dhe arroganca. Në këtë mënyrë, e shkatërron veten duke u përpëlitur sa nga një skaj në skajin tjetër. Kur përballet me vështirësi, pushtohet nga ndjenja e pamundësisë për të shpëtuar nga gjendja e keqe. Po ashtu, kur shpërblehet me mirësi, harron gjithçka dhe pushtohet nga mendjemadhësia. Të dyja këto janë gjendje psikologjike ekstreme.

Përballë këtyre, gjendja e besimtarit është krejt tjetër, sepse ai është i vetëdijshëm për mirësitë dhe vuajtjet me të cilat përballet në jetë. Dhe në këtë mënyrë ruan ekuilibrin. Në rast fatkeqësie, besimtari nuk bie në pesimizëm dhe në rast mirësie nuk pushtohet nga mendjemadhësia.

Bota e brendshme dhe e jashtme e besimtarit nuk ndikohet lehtë përballë sprovave të kësaj bote. Ai vazhdon rrugën drejt ahiretit, i vendosur dhe i bindur se pas çdo vështirësie ka dy mirësi. Gjithashtu, ai është i vetëdijshëm që mirëqenia dhe rehatia në këtë botë nuk është e përhershme. Gjendjen e besimtarëve e shpreh shumë bukur ajeti: **"(Nuk janë të tillë) vetëm ata që durojnë dhe bëjnë vepra të mira; për ata do të ketë falje dhe shpërblim të madh."** (Hud, 11.)

Detyra e besimtarit është falënderimi përballë mirësive dhe durimi i bukur përballë fatkeqësive. Falënderimi dhe mirënjohja ndaj Allahut është një detyrim që kemi ne ndaj Tij. Mirënjohja ndaj Allahut është shkak për shtimin e mirësive, si në planin individual ashtu edhe në planin shoqëror. Kurse jeta e mbushur me mosmirënjohje është shkak i fatkeqësive, i problemeve dhe vështirësive.

Transmetohet nga Uthman bin Beshir (r.a.),

se Pejgamberi -sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem-, ka thënë:

"Shembulli i atyre që zbatojnë ligjet e Allahut, në krahasim me ata që i neglizhojnë ato, është si shembulli i një grupi njerëzish që hipin në një anije. Disa qëndrojnë në kuvertë, kurse disa të tjerë në pjesën e poshtme të saj. Kur ata që janë poshtë kanë nevojë për ujë, u duhet të ngjiten lart për ta marrë, gjë që shqetëson ata që janë në kuvertë. Mendohen dhe vendosin të shpojnë një vrimë për të marrë ujë, në këtë mënyrë nuk do të shqetësojnë ata që janë lart. Nëse ata që janë në kuvertë qëndrojnë indiferentë, nuk ndërhyjnë për t'i ndaluar, të gjithë do të mbyten, por, nëse ndërhyjnë shpëtojnë të dy grupet." (Buhari)

Pejgamberi (a.s.), si në shumë raste të tjera edhe këtu përdor krahasimin, për ta përcaktuar dhe për ta bërë sa më të qartë dhe të kuptueshëm mesazhin për audiencën. Ky krahasim i thjeshtë dhe i gjallë i Pejgamberit (a.s.), na jep një tablo të qartë për gjendjen e atyre që respektojnë ligjet e Allahut dhe atyre që i neglizhojnë ato. Këto dy grupe nuk janë të njëjtë, por përgjegjësia e grupit që i zbaton rregullat, nuk mjafton për të shpëtuar përfundimisht. Shpëtimi i tyre përfundimtar nuk varet vetëm nga zbatimi i rregullave për vete, por është i lidhur ngushtë edhe me rolin që do të luajnë në shoqëri, për të përmirësuar gjendjen e saj. Fryma islame nuk e toleron indiferentizmin ndaj së keqes që mund t'i kanoset shoqërisë.

Të gjithë ne jemi pjesë e ekipazit të një anijeje: familja është një anije, lagjja është një anije, atdheu është një anije, gjithë bota është një anije, ku një pjesë e ekipazhit është sipër, pra pjesë që jeton brenda kornizave të vendosura nga Allahu dhe për pasojë, mbart ndjenjën e përgjegjësisë sociale, kurse pjesa tjetër poshtë, e cila jeton jashtë këtyre kornizave dhe përbën rrezik potencial edhe për veten, por edhe për të tjerët. Qëndrimi pasiv përballë së keqes, çon në shkatërrimin e gjithë shoqërisë. Në fakt, veçoria kryesore që e dallon një shoqëri të qytetëruar, është aftësia e saj për t'i thënë ndal së keqes.

Islami i kundërvihet indiferentizmit dhe përtacisë në atë mënyrë, sa që e urdhëron çdo individ, të rregullojë me gojë ose me dorë, çdo gabim që sheh." Kushdo prej jush që konstaton një të keqe, le ta ndryshojë me dorën e tij. Nëse nuk mundet, le ta ndryshojë me gjuhën e tij. Nëse nuk mundet, le ta ndryshojë me zemrën e tij, por kjo tregon shkallën e dobët të besimit." Ky urdhër do të thotë ndërhyrje ndaj fenomenit në emër të mbrojtjes së të drejtës dhe drejtësisë. Dhe këtë ndërhyrje nuk e ka kufizuar, nuk e ka bërë të posaçme vetëm për një grup të ngarkuar me detyrë, por e ka shtrirë dhe përgjithësuar në të gjithë kolektivin.

Çdo njeri është anëtar i shoqërisë në të cilën jeton dhe çdo individ duhet të jetojë konform rregullave të shoqërisë në të cilën aderon.

Me një komunikim të thjeshtë, profeti Muhamed, paqja qoftë mbi të, na dërgoi një mesazh të përjetshëm, universal, multikulturor, për të vegjlit dhe të rriturit, burrat dhe gratë, të edukuarit dhe të paarsimuarit, duke na kërkuar të shikojmë përtej vetes sonë, të luftojmë indiferencën tonë, ta hedhim vëmendjen dhe shikimin jashtë dyerve tona dhe të ngrihemi të bëjmë ndryshimin, duke pranuar se nuk duhet t'i lejojmë keqbërësit të keqpërdorin botën tonë të bukur.

Një Hadith

Mësimet që nxjerrim nga hadithi:

1. Nëse nuk parandalohet, pengohet e keqja që mund të vijë nga një grup i vogël, dëmtohet e gjithë shoqëria.
2. Ndalimi i së keqes është shkak për të shpëtuar shoqërinë, por edhe ata që i bëjnë të këqijat.
3. Urdhërimi për të mirë dhe ndalim nga e keqja, është shkak për të shpëtuar edhe shoqërinë, por edhe individin.

Në horizontin e miqësisë me Allahun

NDJESHMËRIA E BESIMIT

Ndjeshmëria e besimtarëve në kuptimin dhe zbatimin e islamit në jetën e tyre, është njësoj si besimi i tyre, shkallë-shkallë. Pra, shfaqet një përshkallëzim, nga besimtarët e thjeshtë, deri tek ata më të devotshmit. Dikush është i ndjeshëm si peshorja e argjendarit, dikush është pa ndjenja dhe i vrazhdë si kandari i druvarit. Për shkak të vlerës, peshorja e argjendarit ndjen edhe miligramin. Ajo është aq e ndjeshme, saqë edhe fryma jonë ndikon në të. Kjo është edhe arsyeja që argjendarët punojnë në vende të mbyllura, ku nuk i kap era. Kurse kandari i druvarit, jo miligramin, por edhe po t'i vëmë disa kile më tepër, nuk ndjen gjë. Kjo, sepse vlera e argjendit apo floririt, nuk mund të krahasohet me vlerën e druve.

Korrektësia dhe ndjeshmëria në respektimin e urdhrave dhe ndalesave hyjnore, shtohet në bazë të afërsisë së robit ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij (a.s.) dhe pakësohet në bazë të largësisë ndaj tyre. Për këtë arsye, dikush e mban fenë në pozitën më të ulët të jetës së tij dhe vepron vetëm sipas fetvave (gykime fetare). Kurse dikush tjetër, vepron me devotshmëri të lartë dhe me nënshtrim e respekt të thellë, e lidh jetën e vet pas Kuranit dhe Sunetit. Sigurisht që edhe pozita e rob-it pranë Allahut, vlerësohet sipas shkallës së kësaj devotshmërie.

FETVAJA APO TAKVAJA (DEVOTSHMËRIA)?

Njëherë, Imami Ebu Hanife (Allahu e mëshiroftë), po mendohej të pastronte një njollë shumë të vogël papastërtie në rrobën e tij. Ata që e panë, e pyetën:

“O imam! Sipas fetvasë që keni dhënë, kjo njollë e vogël nuk është një papastërti që e pengon namazin. Pse po mundoheni kaq shumë për ta hequr?”

Imam Ebu Hanife, përgjigjet duke thënë:

“Ajo është fetva, kurse kjo është takva!..”

Robërit e dashur të Allahut Teala, tregohen jashtëzakonisht korrektë dhe të përpiktë në lidhje me besimin e tyre. Kurse njerëzit e shkujdesur, që nuk e kanë fituar ende afërsinë me Allahun, përballë të vërtetave hyjnore, gjendjen e tyre e vlerësojnë në vija të trasha. Ata e krahasojnë veten e tyre me nivelet më të cekëta të shoqërisë. Gjithashtu, ato pak punë të mira që bëjnë, i shohin si të mjaftueshme dhe me këtë e mashtrojnë veten në lidhje me shpëtimin në botën tjetër. Ata e mendojnë Allahun vetëm me cilësitë e Tij si “Rahman, Rrahim, Settari, Gaffari”, por harrojnë se në të njëjtën kohë, Ai është edhe “Muntakim dhe Kahhar”, cilësi këto që shprehin madhësinë dhe zemërimin e Tij. Ja pra, kjo gjendje nuk ndryshon aspak nga pakujdesia e peshimit të të vërtetave jashtëzakonisht delikate, me kandarin jopreciz të druvarit.

Për këtë arsye, besimtarët e sinqertë, gjithmonë dhe në çdo çështje, e peshojnë veten me vlerat hyjnore. Kriteri i tyre nuk është shoqëria, por Profeti ynë (a.s.), shokët e tij të ndershëm dhe miqtë e Allahut Teala. Ashtu si këta robër të dashur të Allahut, edhe ata shfaqin sakrificat më të mëdha në lidhje me adhurimet, veprat dhe moralin, por këto përpjekje i konsiderojnë një “hiç” dhe zemrat e tyre dridhen nga shqetësimi i frymës së

fundit. Prandaj, ata e mbajnë gjithmonë shpresën në mëshirën dhe faljen hyjnore. Pra, besimtarët e përsosur e vlerësojnë gjendjen e tyre me peshoren shumë të ndjeshme të argjendarit, sepse në atë peshore edhe vlera e miligramit është shumë e çmueshme.

LLOGARIA E MADHE E THËRMIJAVE

Në një ajet fisnik urdhërohet:

"Kush ka bërë ndonjë të mirë, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë e, kush ka bërë ndonjë të keqe, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë." (Zelzele, 7-8.)

Domethënë, në peshoren hyjnore do të llogariten edhe thërmijat. Ndërsa thërmijat peshohen me peshoren e ndjeshme të argjendarit dhe jo me kandin e druvarit.

Ndonjëherë, një thërmijë shumë e vogël, mund të peshojë shumë rëndë në njërin anë të peshores. Për këtë arsye, asnjë sevab dhe asnjë gjynah nuk duhet konsideruar i vogël dhe i parëndësishëm. Mëshira dhe zemërimi i Allahut, ndonjëherë mund të shfaqen në çështje të mëdha, ndonjëherë në çështje të mesme, por ndonjëherë edhe në çështje që duken të vogla.

Bilal bin Sa'd (r.a.), i cili ishte prej Tabiinëve, ka thënë, duke na tërhequr vërejtjen:

"Mos shiko vogëlsinë e gjynahut, por shiko se kujt i ke ngritur krye dhe ndaj kujt e ke bërë atë gjynah!"

Në syrin e një besimtari, zemra e të cilit është e gjallë me frikë-respektin dhe dashurinë ndaj Allahut, edhe gjynahet më të vogla nuk ndryshojnë nga një copë prushi që digjet. Për këtë arsye, robërit e sinqertë, jo vetëm

që nuk zhyten në gjynahe, por ata as që kalojnë nga vendet ku bëhen gjynahet, sepse gjendja e keqe e atyre vendeve u shkakton mërzi dhe vuajtje shpirtërore. Por zemra e një njeriu të shkujdesur, që është larg Allahut, nuk ndjen as shqetësimin më të vogël edhe po të bëjë gjynahet më të mëdha. Madje, gjynahet i duken si një melodi e këndshme, sepse bota e zemrës së tij e ka humbur të gjithë ndjeshmërinë dhe ndjeshmëria, e cila duhet të vajtojë nga vuajtjet që i shkaktojnë gjynahet, ka degjeneruar plotësisht.

Abdullah ibën Mes'udi (r.a.), e shpjegon kështu ndryshimin në ndjeshmërinë e konceptimit të gjynaheve midis një njeriu të devotshëm dhe një njeriu të shkujdesur:

"Besimtari e sheh gjynahun si një mal nën të cilin është ulur dhe në çdo moment ka rrezik t'i bjerë mbi kokë. Ai rri gjithmonë me frikën se mos ai mal i madh i bie mbi kokë. Kurse i shkujdesuri, e sheh gjynahun si një mizë që po kalon mbi hundën e tij." (Buhari, Deauat, 4; Muslim, Teube, 3.)

Ndjeshmëria e besimtarëve të devotshëm në lidhje me ruajtjen nga gjynahet, shihet tek dëshira e tyre e jashtëzakonshme për të fituar sevape. Kjo, sepse ata përpiqen çdo

çast të jetës së tyre t'i shtojnë veprat e tyre të mira, me vetëdijen se në ditën e gjykimit njeriu do të ketë nevojë edhe për mirësinë më të vogël.

Në një hadith fisnik, Rasulallahu (a.s.), na ka bërë të ditur vlerën e madhe që do të kenë edhe punët më të vogla në ditën e gjykimit:

"Në ditën e kijametit, njerëzit do të vendosen në rresh-ta. Ndërkohë, një nga njerëzit e xhehenemit takon një

Ndjeshmëria e besimtarëve të devotshëm në lidhje me ruajtjen nga gjynahet, shihet tek dëshira e tyre e jashtëzakonshme për të fituar sevape. Kjo, sepse ata përpiqen çdo çast të jetës së tyre t'i shtojnë veprat e tyre të mira, me vetëdijen se në ditën e gjykimit njeriu do të ketë nevojë edhe për mirësinë më të vogël.

nga njerëzit e xhenetit dhe i thotë:

- "O ti filan! A më mban mend? Njëherë kërrove ujë prej meje dhe unë të dhashë."

Ndërsa besimtari ndërmjetëson tek Allahu për atë njeri.

Një tjetër (prej njerëzve të xhehenemit) shkon pranë njërit prej atyre të xhenetit dhe i thotë:

- "E mban mend, një ditë të kam dhënë ujë për të marrë abdest?" (pastaj kërkon ndërmjetësim prej tij) dhe ai ndërmjetëson për të.

Përsëri, njëri prej njerëzve të xhehenemit, i thotë njërit prej atyre të xhenetit:

- "O ti filan! A e mban mend atë ditë kur më dërgove për një punë dhe unë shkova për ty?" Pastaj edhe ky xhenetli ndërmjetësoi tek Allahu për të." (Ibën Maxhe, Edeb, 8.)

Sigurisht që ndërmjetësimi i këtyre besimtarëve do të bëhet me vullnetin dhe lejen e Allahut Teala. Nëse Ai dëshiron, fal. Nëse nuk dëshiron, nuk fal.

Për këto arsye, nuk dihet se cila prej punëve mund të bëhet shkak i shpëtimit tonë në botën tjetër. Prandaj, duhet të nxitojmë në punë të mira pa thënë e vogël apo e madhe. Duhet ta shfrytëzojmë kohën në mënyrën më të mirë dhe sa jemi në këtë botë, lodhjen dhe mundin për hir të Allahut duhet ta konsiderojmë si mirësinë më të madhe dhe punën më të mirë.

MPREHTËSIA E EDUKATËS NË ATMOSFERËN E AFËRSISË ME ALLAHUN

Robërit e dashur të Allahut, me të cilët Ai është i kënaqur:

- Janë të devotshmit që jetojnë duke treguar kujdes të madh edhe ndaj sevapit, edhe ndaj gjynahut më të vogël.

- Janë besnikët, që nga dëshira e madhe për të qenë robër të devotshëm të Allahut dhe ndjekës besnikë të Profetit (a.s.), tregojnë përpikmëri të jashtëzakonshme, me qëllim që jetët e tyre të mos dalin aspak nga rruga e Kuranit dhe Sunetit.

- Janë të singertët, të cilët, për t'u bërë pjesë e për-

mbajtjes së hadithit fisnik: "Njeriu është së bashku me atë që do!" (Buhari, Edeb, 96.), përpiqen t'i ngjajnë Profetit të Allahut (a.s.), në ndjenja, në mendime dhe në vepra.

- Janë besimtarët, që me përpjekje të plotë përpiqen të ndjekin gjurmët e Rasulallahut, ashtu siç ndiqen gjurmët e dikujt që ecën nëpër dëborë.

Imam Neveviu, i cili ishte prej të devotshmëve, dijetarëve të hadithit dhe njëkohësisht edhe prej muxhtehidëve, për shkak se në asnjë hadith të Profetit (a.s.), nuk kishte hasur mënyrën se si Profeti ynë (a.s.), e kishte ngrënë shalqinin (bostanin), gjatë gjithë jetës së tij nuk e hëngri asnjëherë atë frut. Përpjekja e tij për të qenë plotësisht në gjurmët e Profetit (a.s.), i cili kishte pushtuar të gjithë jetën e tij, e bëri të qëndronte larg edhe ndaj ngrënies së shalqinit, vetëm se kishte rrezik të largohej nga mënyra e sjelljeve të Profetit (a.s.).

Një nga njerëzit e dashuruar pas Profetit (a.s.), Ahmed Jesevi, për shkak të dashurisë së madhe që ndjente ndaj Rasulallahut (a.s.), i cili ndërroi jetë kur ishte 63 vjeç, pasi i mbushi 63 vjet, hoqi dorë nga jeta e përditshme mbi tokë dhe, derisa i erdhi vdekja, për dhjetë vjet me radhë qëndroi i ngjuar në një vend si varr, duke kryer vetëm adhurime.

Imam Rabbani ka thënë:

"Njëherë, kur po hyja në abdashane, nga pakujdesia u futa me këmbën e djathtë. (Për shkak të këtij veprimi, që nuk përshtatej me sunetin) atë ditë u privova nga të gjitha ëmbëlsitë shpirtërore."

Përsëri, Imam Rabbani i thotë një ditë njërit prej nxënësve të tij:

"Më sill pak karafil nga qesja! Ai shkoi dhe solli gjashtë karafila. Kur e pa, Imam Rabbani në një mënyrë paksa të mërzitur, tha:

"Nxënësit tanë, ende nuk tregojnë kujdes ndaj fjalës së Profetit (a.s.), që thotë: "Allahu është tek dhe e do tekun." (Buhari, Deauat, 68.) Të tregohesh i kujdesshëm ndaj këtij hadithi, është veprim mustehab (i pëlqyeshëm). Çfarë kujtojnë njerëzit se është mustehab? Një vepër e tillë mustehab, me të cilën kënaqet Allahu, nuk ndërro-

het, edhe nëse të jepet e gjithë kjo botë dhe bota tjetër.” (Ebu’l-Hasan Nedvi, Imam Rabbani, fq. 180-181.)

Siç shihet, në një atmosferë të tillë kaq pranë Allahut, përkrah farzeve, vaxhibeve dhe suneteve, edhe veprat mustehab kanë vlerë të madhe. Lëri haramet dhe mek-ruhet (vepra e papëlqyeshme), por është e domosdoshme të largohemi edhe prej gjërave të dyshimta. Kjo, sepse ajo atmosferë ku mbizotëron dashuria, është aq e pastër dhe delikate, saqë nuk pranon as papastërtinë më të vogël.

Për këtë arsye, me qëllim që të hyjnë në atmosferën e afërsisë me Allahun, të dashurit e Allahut kanë kaluar nga një sitë e imët edukate dhe nga një rreth i rëndë vuajtjesh. Ashtu siç nuk mund të jenë pa stuhi e furtuna majat e maleve, ashtu edhe majat e afërsisë me Allahun nuk janë pa sprova e vështirësi. Prandaj, ata që ndodhen në këto maja të larta shpirtërore, nuk mund të sillen lirshëm dhe në mënyrë të pakujdesshme si ata që ndodhen poshtë tyre. Ata janë të detyruar të tregojnë më tepër kujdes ndaj sjelljeve dhe veprave të tyre, sepse një hap i gabuar që mund të hidhet në ato maja, konsiderohet një gabim shumë i rëndë. Shumë gabime, të cilat mund të arsyetohen nëse bëhen nga njerëz të thjeshtë, për ata njerëz të mëdhenj bëhen shkak i privimeve të mëdha. Sjelljet e njerëzve të thjeshtë nuk u kanë hije atyre robërve të mirë, sepse ato nuk përshtaten me marrëdhënien speciale të miqësisë me Allahun.

Sa bukur e shpreh kjo ndodhi këtë të vërtetë:

Përhapet një thashethem se Sheh Muhamed Nurul Arabiu, nga mistikët e kohës së fundit, kishte mohuar vullnetin e pjesshëm, domethënë, **vullnetin njerëzor!**¹ Kur e dëgjon këtë, Sulltan Abdylmexhid Hani urdhëron që prijësi shpirtëror të thirret në mësimet që zhvilloheshin në audiencën sulltanore dhe që atje ai të pyetej për këtë çështje. Urdhri i sulltanit zbatohet dhe Sheh Muhamed Nurul Arabiu thirret në audiencë. Pastaj, atje, kur u pyet për thelbin e kësaj çështjeje, ai dha këtë përgjigje:

“Sigurisht që tek njeriu ka një vullnet të pjesshëm. Ky është edhe burimi i përgjegjësisë. Vetëm se jo te

gjithkush dhe në çdo kohë. Për shembull, unë sigurisht që kam një vullnet të pjesshëm. Por erdha me urdhër të padishahut. Kurse nuk e kam në dorë të ngrihem e të ik. Na thuhet “eja”, vijmë, na thuhet “shko”, shkojmë. Kjo do të thotë se në këtë rast, në një specifikë të caktuar, vullneti im nuk ekziston. Gjithashtu, meqë ndodhem në audiencë të padishahut, lëvizjet dhe veprimet që mund të bëj janë të kufizuara. Edhe disa njerëz, ashtu si në këtë shembull, jetojnë vazhdimisht me vetëdijen se ndodhen në audiencën e Zotit të tyre. Kurse shumë të tjerë, megjithëse Allahu me Dëgjimin, Shikimin, Fuqinë dhe Dijen e Tij ndodhet në çdo vend i pranishëm dhe vëzhgues², vetëm në namaz e pranojnë se ndodhen në audiencën hyjnore³. Mirëpo, ata që janë lartësuar në një gradë shpirtërore të caktuar, jetojnë me vetëdijen se ndodhen në çdo çast në audiencën hyjnore. Tani ejani dhe vlerësojeni ju se ka apo s’ka tek këta njerëz vullnet të pjesshëm!”

Në një ajet kuranor urdhërohet:

“...Ai është me ju kudo që të gjendeni...” (Hadid, 4)

Siç e shohim, edhe rregullat e afërsisë me Allahun, edhe sprovat, edhe shpërblimet, edhe dënimet janë plotësisht ndryshe.

SPROVA E DURIMIT TË MIRË

Jakubi (a.s.), ishte një nga profetët më të rëndësishëm të Allahut Teala. Ky profet i madh, prej të gjithë fëmijëve të tij, deshi më shumë Jusufin (a.s.), sepse tek ai shihte cilësi të mira. Prandaj dhe zemra e tij ishte shumë e lidhur me të. Mirëpo, për arsye se kjo dashuri e tepërt ndaj tij kishte rrezik të linte në hije dashurinë ndaj Allahut, u detyrua të përballej me një ndarje të gjatë.

Në fakt, çdo baba ndjen dashuri për fëmijën e tij. Por disa baballarë kanë dashuri jashtëzakonisht të tepruar ndaj fëmijëve të tyre. Megjithatë, shumica e tyre nuk sprovohen me mallin ndaj fëmijës së tyre, ashtu siç u sprovua Jakubi (a.s.), sepse Jakubi (a.s.), ishte një profet dhe mik i Allahut. Për njerëzit e thjeshtë që nuk i nënshtrohen kësaj marrëdhënieje të nivelit të lartë të miqësisë me Allahun, dashuria e tepruar ndaj fëmijëve

1. Në origjinal: xhuz’i irade, vullnet i pjesshëm; beshër i irade, vullnet njerëzor.

2. Shih. Muxhadile, 7.

3. Në origjinal: huzur-i ilahî.

nuk përbën ndonjë problem. Por për atë profet të madh të Allahut, ky fakt u bë shkak i një sprove të vështirë. Ndërkohë, Jakubi (a.s.), i cili u sprovua vazhdimisht me fatkeqësi të ndryshme, duke shfaqur një durim që i ka hije një miku të Allahut dhe me një dorëzim të plotë, tha: **"...ajo që më takon mua, është vetëm një durim i mirë / i bukur (sabrun xhemil)..."** (Jusuf, 18.)

SPROVA E MIQËSISË

Në zemrën e Ibrahimit (a.s.), nuk kishte vend për diçka tjetër veç Allahut Teala. Për këtë arsye, Allahu e kishte zgjedhur dhe e kishte quajtur "Halil", mik të Vetin. Megjithatë, Allahu Teala e sprovoi atë në tri çështje. Në veten e tij (nëfsin e tij), në pasuri dhe fëmijë. Ndërsa Ibrahim (a.s.), duke i kaluar me sukses këto sprova arriti të përforconte meritën e tij për të qenë "Halil", mik i Allahut Teala. Ai u hodh në zjarr për shkak të përpjekjeve dhe luftës së tij me Nemrudin zullumqar, me qëllim që të triumfonte Teuhidi (njësia e Allahut). Kështu që tregoi se, kur të ishte nevojë, do të jepte edhe shpirtin për hir të Allahut. Ai e dhuroi të gjithë pasurinë e tij, duke mos u frikësuar aspak nga varfëria. Me këtë, ai shprehu se pasuria e kësaj bote nuk do ta pengonte atë nga adhurimi dhe përkujtimi i Allahut dhe se adhurimi i Allahut për të ishte më me vlerë se e gjithë bota. Gjithashtu, duke e çuar djalin e tij të vetëm e të dashur për ta bërë kurban për hir të Allahut, tregoi dhe provoi se dashuria për Allahun e kalonte çdo lloj dashurie tjetër të përkohshme dhe se dashuria për fëmijën kurrë nuk do ta linte në hije dashurinë për Allahun Teala. Pra, duke shfaqur dorëzim pa kushte, kënaqësi, sakrificë dhe dashuri, të cilat ishin treguese të rëndësishme të miqësisë me Allahun, doli faqebardhë në të gjitha sprovat.

Megjithatë, ky profet i madh nuk u mjaftua me këto cilësi të larta dhe këto vepra të mira, por duke pranuar dobësinë e tij, u strehua në mëshirën dhe faljen e Allahut, me qëllim që të bëhej rob i merituar i Tij. Ai, me një shqetësim të madh për fundin e vet, i përgjerohet Allahut, duke thënë:

"Mos më turpëro në Ditën, kur do të ringjallen

njerëzit" (Shu'ara, 87)

Pra, me shtimin e gradës së robit tek Allahu Teala, shtohet edhe doza e sprovave. Allahu Teala i sprovon robërit e Tij më të dashur, me durim, me dorëzim e nënshtrim. Kjo është edhe urtësia që vuajtjet dhe fatkeqësitë më të mëdha bien më shumë mbi profetët, pastaj mbi të dashurit e Allahut, pastaj shkallë-shkallë mbi besimtarët e sinqertë.

Njerëzit e ditur dëshirojnë prej Allahut shëndet dhe mirësi. Megjithatë, kur u pakësoheshin vështirësitë dhe vuajtjet, të cilat do të bëheshin shkak për ngritjen e gradës së tyre tek Allahu, ata shqetësoheshin për gjendjen e tyre dhe shtonin teubet dhe kërkimin e faljes.

Me ngritjen e robit në lartësitë shpirtërore edhe gjendja e devotshmërisë së tyre bëhet më delikate dhe më e hollësishme. Kjo i ngjan ndryshimit në gjerësinë e shikimit të horizontit të dikujt që qëndron në katin e parë dhe dikujt që qëndron në katin e dyzetë të një ndërtese të lartë. Ndërkohë që kjo botë duket përherë e më e madhe për atë që i afrohet asaj dhe zhytet në të, për atë që largohet prej saj fizikisht apo shpirtërisht, duket përherë e më e vogël. Pra, afërsia dhe largësia, lartësia dhe ultësia njësoj si në botën materiale, ashtu edhe në botën shpirtërore vlejnë për të shprehur të njëjtat ndryshime dhe për të kuptuar të vërtetat në thellësi të ndryshme.

Nuk dihet se cila prej punëve mund të bëhet shkak i shpëtimit tonë në botën tjetër. Prandaj, duhet të nxitojmë në punë të mira pa thënë e vogël apo e madhe. Duhet ta shfrytëzojmë kohën në mënyrën më të mirë sa jemi në këtë botë.

FALËNDERIMI PËR TË CILIN U BË TRIDHJET VJET TEUBE

Një prej dijetarëve të hadithit, i nderuari Serij-i Sakati, ishte duke u lexuar nxënësve të tij hadithin fisnik: "Ai që nuk u qan hallet besimtarëve, nuk është prej nesh!" (shih. Hakim, IV, 352; Hejthem, I, 87.), kur ndërkohë vjen një nga nxënësit dhe i thotë:

"Mësues! U dogj çarshia e Bagdadit dhe vetëm dyqani juaj ka shpëtuar. Përgëzime!"

Pas kësaj që dëgjoji, për të falënderuar këtë mirësi të Allahut Teala, tha:

"Elhamdulillah!"

Mirëpo, menjëherë i erdhi në mendje hadithi që po

u mësonte nxënësve të tij dhe, duke u zhytur thellë në fshehtësinë e urtësisë së këtij hadithi, bëri teube të madhe. Kjo, sepse për një çast pakujdesie që tregoi, nuk i erdhi ndërmend fatkeqësia e besimtarëve të tjerë dhe si pasojë, në atë moment nuk e zbatoi urdhrin profetik në lidhje me qarjen e hallevë të besimtarëve. Ai u mërzit aq shumë për këtë, sa që nuk e harroi këtë ndodhi për shumë vite dhe, pas tridhjetë vjetëve, pëndësën që kishte në zemër ia shpreh një mikut të tij, duke i thënë:

“Kam tridhjetë vjet që po bëj teube për një çast, kur u tregova i pakujdesshëm ndaj fatkeqësisë së vëllezërve të mi besimtarë...”

Shumë njerëzve as që u bie ndërmend të bëjnë teube për neglizhencën që tregojnë në marrëdhëniet me vëllezërit e tyre besimtarë, për indiferencën dhe për padrejtësitë që bëjnë. Kurse një i dashur i Allahut me zemër të ndjeshme, për një “elhamdulilah” që tha në një çast pa menduar të tjerët, kërkon falje prej Allahut që tridhjetë vjet. Pra, ndryshimi i horizontit të shpirtit, ndryshon edhe botë-kuptimet, edhe konceptet.

KONCEPTI I SHKOLLIMIT TEK DIJETARËT DHE TEK NJERËZIT E THJESHTË

Një burrë erdhi për të takuar të nderuarin Mahmud Sami Ramazanoglu, me qëllim që të merrte duanë e tij dhe ta njihte me nipërit e tij, të cilët i kishte marrë me vete. Burri ia prezantoi nipërit e vet dhe tha:

“I nderuar! Këta djem të rinj kanë studiuar në Amerikë dhe janë bërë inxhinierë. Dëshirojmë të marrim ndonjë dua prej teje!”. I nderuari, duke buzëqeshur, u tha:

“Edhe unë jam diplomuar në Darul Funun (Universitet). Por shkollimi i vërtetë, është shkollimi në njohjen e Allahut.” (Shih. Mustafa Eriş, Mahmûd Sâmi Efendi'den Hâtıralar, I, 20-21.)

Nga kjo kuptojmë se të gjitha njohuritë dhe dijet, marrin vlerë vetëm me njohjen e Allahut dhe se një shkollim larg njohjes së Allahut nuk mund të ketë dobi në lidhje me shpëtimin e përfundimshëm.

I nderuari Sami Efendiu, e ka mbaruar fakultetin e Juridikut në Darul Funun me nota të larta dhe në një kohë kur ishte shumë e vështirë të hyje në atë universitet. Nëse do të kishte dëshiruar, mund të kishte vazhduar një nga profesionet e lidhura me juridikun, i cili ishte shumë i kërkuar. Por për arsye se druhej se mos i bënte padrejtësi ndokujt, hoqi dorë nga kjo e drejtë që kishte. Ndërkohë, për të siguruar jetesën, zgjodhi të bëhej llogaritar i një firme.

Por të sqarojmë edhe një gjë:

Kjo zgjedhje e Sami Efendiut nuk duhet të kuptohet sikur nuk duhet të ushtrohen këto detyra të rëndësishme. Në të vërtetë, kjo shpreh faktin se sa me korrektësi duhet të veprojnë ata që merren me këto lloj profesione.

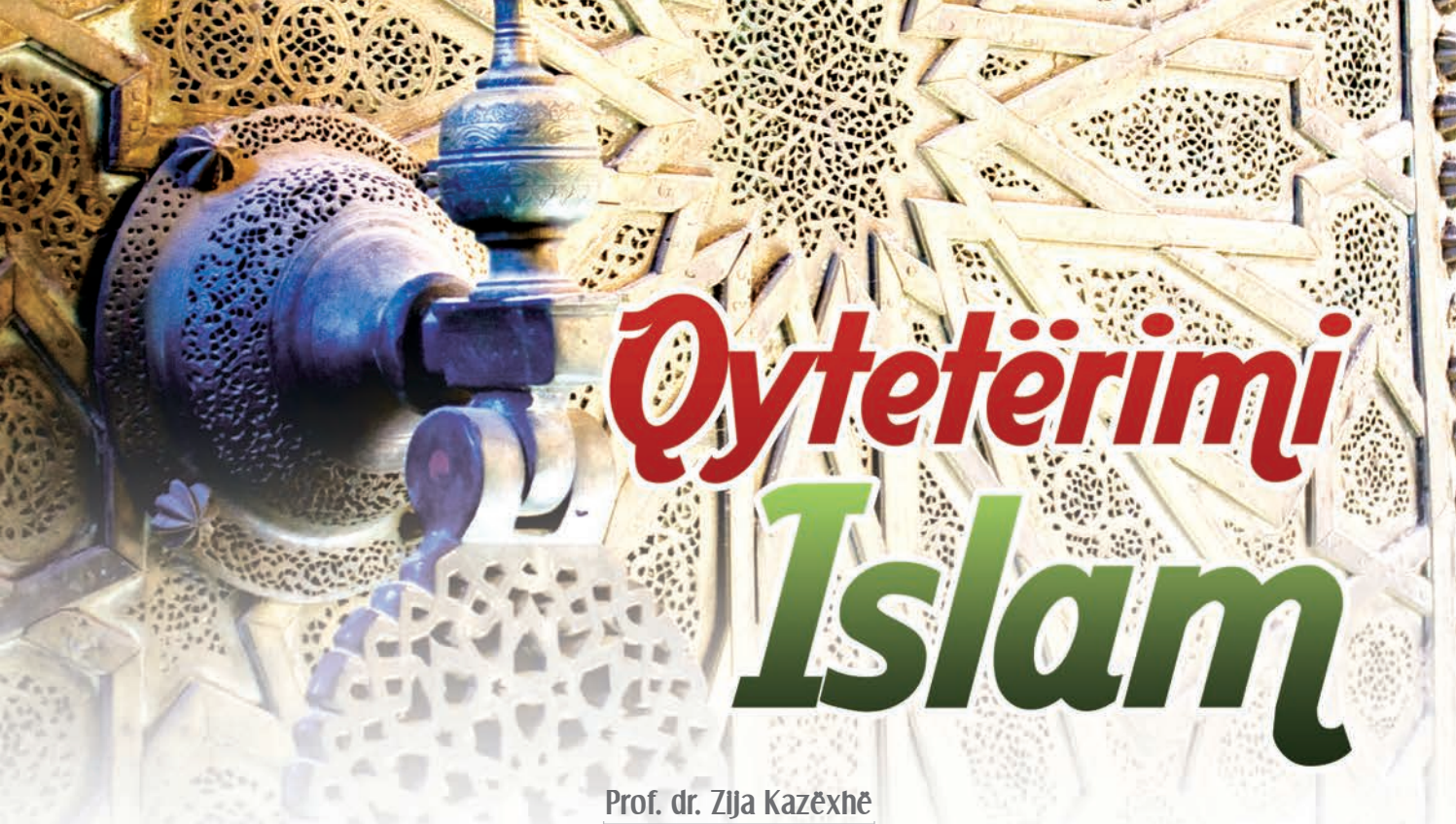
Si përfundim, çdo gjendje e miqve të Allahut, të cilët janë të dashuruar pas Allahut dhe të Dërguarit të Tij, pasqyron ndjesitë e larta të një shpirti, brenda të cilit ziejnë dashuria, dija, sinqeriteti dhe devotshmëria. Ajo që në të vërtetë e bën robin të vlefshëm tek Allahu, është pikërisht një jetë e jetuar me ndjesi të tilla. Prandaj dhe të dashurit e Allahut, gjithmonë na kanë mësuar dhe nxitur ndjesitë e devotshmërisë dhe frikë-respektin ndaj Allahut. Edhe Allahu Teala dëshiron që ne të përpiqemi për t'u bërë si ata njerëz të mirë. Ai dëshiron që edhe ne të përfitojmë prej myzhdesë që u ka dhënë robërve të tij të dashur në atë ditë të tmerrshme kur do të kërcasë kijameti:

“Pa dyshim, miqtë e Allahut nuk do të kenë arsye për t'u frikësuar dhe as për t'u dëshpëruar.” (Junus, 62.) Dhe na bën të ditur se kjo mund të arrihet vetëm me një jetë të devotshme.

Allahu na bëftë të gjithëve prej robërve të sinqertë, zemrat e të cilëve janë zbukuruar me ndjesitë e devotshmërisë dhe që jetojnë në rrugën e drejtë, në gjurmët e profetëve, sahabëve fisnikë dhe miqve të Allahut. Gjithashtu, na e bëftë të mundur të jetojmë dhe të vdesim si myslimanë dhe të ringjallemi së bashku me njerëzit vepërmirë.

Amin!...

Qytetërimi Islam

Prof. dr. Zija Kazëxhë

Historia ka dëshmuar se aty ku ka njerëz, pak apo shumë ka edhe elementë qytetëruar. Zhvillimet civile, që lindin si rezultat i të jetuarit në mënyrë kolektive, vazhdojnë të jenë që nga dita kur njeriu nisi të jetojë mbi faqen dheut. Ndaj dhe nuk dihet saktësisht sa qytetërimë të ndryshme nga njëri-tjetri kanë ardhur. Toynbee tregon se 16 qytetërimë kanë vdekur dhe pesë të tjerë janë në prag të zhdukjes nga qytetërimi perëndimor.¹ Sot vërehen dy zona qytetërimi, njëra prej të cilave është qytetërimi perëndimor, i cili është nën ndikimin e Krishtërit, Hebraizmit dhe të sistemeve të tjera. Kurse tjetri është qytetërimi islam, i cili vazhdon ndikimin në zonat ku është përhapur feja islame.

Gjatë lindjes dhe zhvillimit të tij, qytetërimi islam është takuar me katër qytetërimë apo kultura:

1. Bizanti (Greqia)
2. Irani
3. India
4. Kina

Në sajë të qytetërimit islam, i cili u zhvillua në një kohë të shkurtër, myslimanët morën një zonë që nga Ngushtica e Gjibraltarit deri tek Muri Kinez. Ata u sollën mirë me popullin aty. Pas një periudhe të shkurtër, myslimanët krijuan qytetërimin më të madh, në shkenca të ndryshme si ato ekzakte, art, ekonomi, mjekësi, letërsi, filozofi etj. Qytetërimi islam nuk mbeti vetëm me futjen nën sundim të disa zonave të rëndësishme të Azisë, Afrikës dhe Europës, njëkohësisht ka luajtur një rol të madh për të zhvilluar qytetërimin perëndimor, i cili njihet si qytetërimi i Europës së sotme. Qytetërimi islam, që

ende sot ruan ekzistencën e tij, megjithëse duket sikur ka humbur funksionin aktiv, ka ushtruar një ndikim të madh mbi qytetërimin perëndimor. Kjo gjë është më se e natyrshme. Një anëtar i një feje, e cila nxit për dituri duke vlerësuar meditimin dhe angazhimin për shkencë, si më të rëndësishme edhe se adhurimet vullnetare (nafilet); që vlerëson edhe gjumin e dijetarit/shkencëtarit dhe që vlerëson më shumë bojën e dijetarit, sesa gjakun e shehidit, natyrisht do të interesohet për shkencë. Kjo përpjekje do të ndihmojë të zhvillohet qytetërimi dhe mjetet e tij. Në sajë të këtij zhvillimi, bota islame, krahasuar me Perëndimin, u ngjiti në një nivel më të lartë të qytetërimit. Kur bota perëndimore u përball me diturinë, shkencën natyrore, mendjen dhe teknikën e qytetërimit islam, e pa veten shumë të pafuqishme dhe të dobët. Për të plotësuar mungesën dhe për të jetuar si njerëz, zgjodhën rrugën për të përfituar nga myslimanët. Kur perëndimorët hodhën themelet e qytetërimit të tyre, ata përdorën elementë të qytetërimit islam. Ndërkohë, pa kuptuar kishin mbetur nën ndikimin e tij.

VEÇORITË E PËRBASHKËTA TË QYTETËRIMEVE

Kur vërehet me kujdes në hapësirën e përhapjes së komunitetit të ndonjërit nga qytetërimet, me gjithë shumicën e kombeve, ndryshimit të gjakut, llojit, ngjyrës dhe gjuhës që përmbanin ato, vërehet se qytetërimet kanë disa pika të përbashkëta. Këto pika të përbashkëta përbëjnë bazën, shpirtin dhe esencën e qytetërimit. Fjala vjen, nëse një njeri i thjeshtë i Stambollit ikën në Merakesh, Mezopotami, Kajro, Mekë, Damask, Baku, Tahrani, Kabul, Lahor, Kalkuta apo Semerkand, nuk e ndjen veten plotësisht të huaj. Të paktën nuk e ndjen

1. İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ankara 1977, fq. 9.

veten në një tjetër atmosferë apo rreth, sa ndihet në Sofje apo Athinë, të cilat i ka shumë më afër. E ndjen veten brenda atyre imazheve, formave, lëvizjeve dhe sjelljeve që është mësuar t'i shohë.

Mënyra e veshjes, jetesës, traditat dhe situatat në ato zona, u ngjajnë atyre çfarë është mësuar ai. I njëjti fes, e njëjta xhelabije, gratë vishen njëlloj, xhamitë e njëjta, adhurimet e njëjta, i njëjti ezan, të njëjtat rituale, të njëjtat lutje etj.

Kjo ngjashmëri nuk mbetet vetëm në aspektin e jashtëm, por edhe në botën e brendshme të tyre, gjenden shpirtërore dhe në mentalitet.²

Edhe në grupet e tjera të qytetërimeve mund të vërehen situata të ngjashme. Pikat e përbashkëta mes popujve që janë pjesë e një grupi të një qytetërimi të caktuar, materiale apo shpirtërore qofshin, dëshmojnë veçorinë e atij qytetërimi.

Ajo çfarë i dallon popujt e ndryshëm nga aspekti kulturor, më shumë se mjetet dhe veglat që përdorin, janë tërësia e vlerave intelektuale dhe shpirtërore që ndodhet pas mjeteve dhe veglave.

Qytetërimi islam është emri i një qytetërimi të përbashkët, në të cilin bëjnë pjesë popuj të ndryshëm, që pranojnë besimin islam. Arabët, persët dhe turqit kanë dhënë kontribut të vyer në themelimin dhe zhvillimin e këtij qytetërimi. Ashtu sikurse shprehet edhe W. Barthold, emri qytetërim islam apo qytetërim arab i përket qytetërimit lindor të Mesjetës. Myslimanët që sollën këtë qytetërim, nuk ishin vetëm arabët, por thuajse tërë popujt e Azisë së Vogël dhe Afrikës, të cilët i bashkon Islami si fe zyrtare dhe gjuha arabe si gjuha e letërsisë dhe shkencës.³ Ky unitet pati sjellë një qytetërim të atillë, të cilit qytetërimi perëndimor i sotëm i është borxhli. R.V.C. Bodley (1546-1613), e rrëfen këtë të vërtetë në këtë mënyrë: "I jemi borxhlinj Islamit për Rilindjen". Krahas këtyre, sot jemi dëshmitarë që dita-ditës disa zhvillime të ndryshme po arrihen duke u frymëzuar nga studimet që po bëhen sot lidhur me institucionet osmane.

Pjesa e historisë së qytetërimit botëror, mes shekujve VII - XIII është Qytetërimi islam. Një nga të vërtetat e pamohueshme të historisë, është se mes shekujve VII - XIII populli islam ishte populli më i qytetëruar dhe i

përparuar i Azisë së Vogël edhe i Europës. Në ato kohë, Bagdadi dhe Kordova ishin qytetet më të pasura të botës, në të cilat gjallëronte tregtia dhe zhvilloheshin artet e ndryshme. Këto qytete ishin njëkohësisht qendra aktivitetesh të dendura kulturore dhe burim energjie për qytetërimin. Shkenca dhe letërsia, që u zhvillua në një mënyrë marramendëse, tërhiqte vëmendjen e çdo dijetari apo artisti në botë.

Nëse një qytetërim përkufizohet sipas nivelit të përparimit material, përmes pasurisë intelektuale që ka dhuruar dhe nga vlerat shpirtërore dhe të veprave kreative, atëherë që me shfaqjen e Islamit, këto pesë shekuj në fjalë duhen pranuar si një nga periudhat më të ndritura të historisë botërore.

Ky zhvillim marramendës veçanërisht i aspektit shpirtëror të botës islame, me fuqinë reformatore të Islamit, aftësinë e aksionit shpirtëror dhe krahas këtyre, bashkë me aftësitë artistike dhe të menduarit e ndritur të popujve arabë dhe jo-arabë, që kanë kryesuar në këtë qytetërim, mund të shpjegohen me vlerën që Islami i ka dhënë shkencës.⁴ Ne nuk e ndjejmë të nevojshme t'u referohemi ajeteve dhe haditheve për këtë temë. Kontributin e Islamit është e pamundur ta kufizojmë vetëm në planin material apo atë shpirtëror, pasi është një sistem që zbatohet në çdo fushë të jetës, si në atë materiale, ashtu dhe në atë shpirtërore. Në sajë të kësaj veçorie, bota islame është marrë me çdo kategori të shkencave.

Sipas botëkuptimit islam, shkenca dhe adhurimi janë dy elementë të pandashëm nga njëri-tjetri. Ndaj dhe mysli-manët, që nga shekujt e parë të Islamit, nisën të studionin shkenca të ndryshme. Këto studime filluan në një farë mënyre me përkthime, pastaj me zhvillimin e tyre, nisën të dalin veprat e para autoriale. Në këto studime, krahas shkencave fetare, si Kurani, Suneti, Fikhu dhe Kelami, të cilat nuk nevojiteshin për përkthim, shkencat, si historia, gjeografia, astronomia, mjekësia, filozofia, matematika, arkitektura, ekonomia, sociologjia etj., ishin shkenca që hynin në interesin e tyre. Kështu që, zhvillimi i shumë shkencave, që pak ishin harruar dhe pak ishin braktisur, u realizuan përmes mysli-manëve. Ndaj dhe mund të themi që qytetërimi i sotëm është ndërtuar mbi themelet e studimeve të mysli-manëve. Mjafton të përmendim vetëm disa emra për ta provuar këtë:

2. Ahmet Ağaoğlu, Üç Medeniyet, İstanbul, 1972, fq. 4-5.

3. M. Fuad Köprülü-W. Barthold, İslam Medeniyeti Tarihi, Ankara 1973, fq. 3.

4. Haydar Bammât, İslam'ın Çehresi, përkth turq. Osman Fehmi Giritli, İstanbul 1975, fq. 93-94.

Ali b. Rabban Taberi, Razi, Ibn Xhulxhul, Ibn Xhezzar, Ibn Sina, Mes'udi, Biruni, Ibn Hazm, Ibn Rushd, Gazzali, Ebu'l-Fida, Ibnu'n- Nefis, Abdulaziz es-Sivasi, Geredeli Murad, Haxhi Paşa, Mukbilzade Mu'min, Sabunxhuoglu Sherafeddin Ali, Ak Shemseddin, Ali Kushçu, Mirim Çelebi, Ibn Kemal, Ebu Suud Efendi dhe shumë shken- cëtarë e dijetarë të tjerë, kanë ndriçuar tërë botën me studimet që kanë bërë.⁵

Këto studime të shkencëtarëve myslimanë dalënga- dalë kanë filluar të pohohen edhe nga Perëndimi. Për të shpjeguar se si bota perëndimore mban një zili dhe inat ndaj botës islame, Montgomery Watt thotë kështu:

“Në këtë kohë kur myslimanët bashkëjetonin me të krishterët dhe arabët me evropianët, do të ishte shumë me vend bërja e një studimi lidhur me ndikimin e Islamit në Europë. Panorama që kanë skicuar në mendje shkrimtarët e Mesjetës dihet tashmë që është tërësisht një produkt shpifës ndaj Islamit. Tani, gjatë shekullit të kaluar, në sajë të hulumtimeve të bëra nga studiuesit, kjo gjë po merr përmasa më të kthjellëta dhe objektive në syrin e perëndimorëve. Por syri i verbër i evropianëve përbën pengesë për të vërejtur borxhin që i kanë kulturës islame. Nganjëherë e shpërfillim vlerën dhe fuqinë e ndikimit që i ka bërë Islami trashëgimisë që na vjen nga e shkuara dhe nganjëherë bëjmë sikur nuk e shohim. Për të krijuar marrëdhënie më të mira me myslimanët dhe arabët, duhet të rrëfejme të gjitha borxhet që kemi. Mbajtja fshehtë dhe mohimi i tyre është tregues i një mendjelehtësie false.”⁶

Një konstatim të përafërt bën edhe Sigrid Hunke:

“Do ishte vallë tepër herët të korrigjonim padrejtësi- në që i kemi bërë një populli, të cilit, nga fanatizmi fetar, i kemi mohuar të drejtën për një vlerësim objektiv e të barabartë, të cilit ia kemi hedhur sistematikisht poshtë arritjet e mëdha, të cilit ia kemi maskuar apo fshehur kontributin thelbësor që ka dhënë në qytetërimin tonë? Natyra e marrëdhënieve mes Perëndimit dhe botës arabe, që prej shpalljes së Islamit deri në ditët tona, tregon në një mënyrë tipike se deri në ç'skallë mund të ndikojnë ndjenjat e pasionet në mënyrën e shkrimit të historisë. Kjo ishte diçka e kuptueshme në kohën kur të gjitha ndikimet e tjera heterodokse konsideroheshin të padëshiruara, sepse mbaheshin të rrezikshme. Por kjo pikëpamje, që padyshim vlente për Mesjetën, s'duhet të ketë më vend në ditët tona. Mirëpo, është e sigurt që një lloj mospëlqimi me prejardhje fetare, shpesh i pa- ndërgjegjshëm, por i rrënjosur thellësisht brenda nesh, na kufizon horizontin e na armiqëson me disa njerëz, të cilëve propaganda u ka dhënë imazhin e personave të dhunshëm, idhujtarëve e magjistarëve.”⁷

5. Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Ziya Kızılcı, İslam Kültür ve Medeni - eti, İstanbul 1996, fq. 185-186.

6. Montgomery Watt, İslam'ın Avrupa'ya Tesiri, Hulusi Yavuz, İstanbul 1986, fq. 11

7. Sigrid Hunke, Dielli i Allahut shkëlqen mbi Perëndimin, përkth. O. Ad -

Kështu siç shihet, bota perëndimore për arsye të fanatizmit fetar, bën sikur nuk i sheh zhvillimet në bo- tën islame dhe nganjëherë sikur i nënvleftëson këto zhvillime. Lidhur me këtë çështje, sërish dëshiroj të shkëpus edhe këtë nga Watt-i:

“Pyetja e parë e rëndësishme që duhet bërë kur trajtojmë suksesin e myslimanëve në shkencë dhe filozofi, është: Cili është kontributi i myslimanëve në shkencat që kanë zbuluar grekët, sa kanë transmetuar nga këto shkenca dhe sa nuk kanë transmetuar dhe sa prej tyre ia kanë adresuar vetes?” Shumë shkencëtarë evropianë e trajtojnë këtë çështje me një paragjykim ndaj myslimanëve. Madje, një pjesë e tyre që lëvdon myslimanët, i lëvdon padashur. Për shembull, Carra de Vaux, autorja e temës “Astronomia dhe Matematika”, e veprës The Legacy of Islam (Oxford University Press, London 1931), e ka parë të arsyeshme të fillojë trajtimin e temës duke shpërfillur myslimanët:

“Është e kotë të gjejmë tek myslimanët fuqinë me- ndore, aftësinë dhe vullnetin e fantazisë shkencore dhe mendimin origjinal sikurse vërejmë tek grekët. Studentët e grekëve, para së gjithash, janë arabët mys- limanë. Shkenca e arabëve është vazhdimi i shkencës së grekëve. Arabët e kanë mbrojtur dhe zgjeruar dhe e kanë përsosur në disa aspekte.”

Megjithatë, Carra de Vaux, detyrohet më pas të rrë- fehet në këtë mënyrë:

“Vërtet myslimanët arabë arritën suksese të më- dha në shkencë. Ata na e mësuuan zeron, megjithëse nuk e zbuluan vetë. Myslmanët u bënë themeluesit e aritmetikës praktike. Hodhën themelet e gjeometrisë aritmetike. U bënë po ashtu, themelues edhe të planit dhe trigonometrisë së hapësirës. Sikur të themi të vër- tetën, këto shkenca nuk njiheshin më parë nga grekët. Myslmanët edhe në astronomi kanë bërë vështirime mjaft të vjera.”⁸

Pas periudhës së përkthimit (koha e Me'munit, shek. IX), në botën islame u zgjua një interes i paparë ndaj shkencave. Si rezultat i këtij 'oreksi', dolën në pah mjaft zhvillime të rëndësishme. Ndaj dhe në vitet në vazhdim, myslimanët kryesuan në prodhimin e shkencës dhe të dijes. Me kontributin e tyre në shkenca apo me akade- mitë shkencore, qendrat e observimit dhe medresetë që u ndërtuan në Azi të Mesme, Spanjë dhe Afrikën Veriore, myslimanët përgatitën periudhën që quhet Rilindje. Në shekujt në vazhdim, institucionet në fjalë janë bërë modelet që janë kopjuar nga evropianët.

Sipas historianit të shkencës, George Sarton, çdo 50-vjeçar mes viteve 750 – 1100, meriton të përmendet si epoka e atyre shkencëtarëve të mëdhenj myslimanë që kanë kontribuar për shkencë dhe kanë vënë emër për kontributin e tyre. Sipas tij, koha mes 750 – 800 duhet

movi, Tiranë, 2007, fq. 8 – 9.

8. Watt, İslam'ın Avrupa'ya Tesiri, fq. 39.

përmendur si "Epoka e Xhabirit", 800 – 850 si "Epoka e Harizmit", 850 – 900 si "Epoka e Razit", 900 – 950 si "Epoka e Mes'udit", 950 – 1000 si "Epoka e Ebul-Vefasë", 1000 – 1050 si "Epoka Birunit dhe Ibn Sinasë", 1050 – 1100 si "Epoka e Ibnul Hajthemit dhe Omer Hajjamit". Sërish sipas Sartonit, periudha gjer në 1300-ën, pesëdhjetvjeçarët e shkencës tashmë u duhen adresuar emrave të shkencëtarëve me prejardhje europiane. Por edhe gjatë kësaj periudhe duhen përmendur emrat e Ibn Rushdit, Nasiruddin Tusiut dhe Ibnun-Nefsit.

Briffault-i, në veprën "Making of Humanity", thotë këshu: *"Fenomeni që e quajmë shkencë, u soll nga arabët në Europë dhe ka lindur si shkak i metodave eksperimentale, vëzhgimore dhe matëse. Shkenca është dhurata më e rëndësishme që i ka dhënë qytetërimi islam botës."*⁹ Megjithatë, duhet të nënvizojmë edhe këtë: shkencëtarët myslimanë, megjithëse u përkisnin racave dhe kombeve të ndryshme, veprat i shkruanin arabisht. Ndaj dhe shpeshherë, në vend të qytetërimit islam është përdorur nocioni *qytetërimi arab*.

Si sot, ashtu edhe në kohët e mëparshme, anëkend botës janë bërë dhe po bëhen studime serioze, që nxjerrin në pah produktin e qytetërimit islam. Një pjesë e këtyre studimeve trajtojnë vetëm një fushë të caktuar, kurse pjesa tjetër trajton në tërësi qytetërimin islam. Natyrisht, ne s'mund t'i analizojmë të gjithë këto punime. Për të krijuar një ide, po përmendim vetëm njërin prej tyre, se si është trajtuar një fushë e caktuar.

Qytetërimi islam, në kohën e lulëzimit të tij, shekulli i 10-të, kishte depërtuar në të gjithë botën islame, nga Himalajat deri në Pirenej, nga Deti i Zi deri në Ishullin e Edenit. Mbi tokat e Bagdadit, Sirisë dhe Irakut po krijoheshin traditat e shtetit botëror të Lindjes së vjetër. Ky qytet, që është pika kyçe e të gjitha rrugëve tregtare të Azisë së Vogël, ishte bërë një qendër e takimit të të gjitha lëvizjeve ndërkombëtare.

Marramendja që të jepte madhështia e sarajit në Bagdad, magjepste popujt e tërë, pasi kishte mbledhur thesaret në të dy anët e botës. Bagdadi, qyteti i Harun er-Rashidit, u zhvillua si qyteti më i madh dhe më madhështor i shtetit. Në kohën e ndritur, në Bagdad jetonin dy milion banorë. Sarajet i jepnin qytetit një

paraqitje madhështore. Ato rrethoheshin nga vilat, komplekset e këndshme dhe kopshtet me kafshë e shpendë. Pikërisht prej këtu, buronin frymëzimet e pasura fantastike, frymëzime, të cilat i jepnin mendjes artistike gjithnjë detyra të reja.

Faktori më i fuqishëm, që nga gjeneza e punimeve madhështore mjaft të dobishme, ishte sfera intelektuale, e cila ishte nën drejtimin e vullnetit të kalifëve, që dinin t'i dilnin për zot produktit intelektual të të huajve. Në sajë të përkthimit në mënyrë sistematike dhe graduale, u përfshinë të gjitha degët. Gjithashtu, u zhvillua mjaft edhe veprimtaria e qëmtimit të veprave të huaja. Kjo veprimtari kaloi një etapë zhvillimore edhe më të madhe në kohën e abasive. Myslimanët morën veprat origjinale me shkrim dore, kundrejt kapitaleve të mëdha ose nëpërmjet rrugëve diplomatike. Veprat, të cilave u jepnin më shumë rëndësi, ishin ato të grekëve. I kushtuan vëmendje edhe literaturës perse dhe sanskrite.

Gjetën njerëz të përshtatshëm për t'u marrë me veprat e mjekësisë, matematikës, astronomisë dhe gjeografisë.

Më pas, u zhvilluan filozofia dhe shkencat e natyrës. Kultura islame e shpëtoi nga shkatërrimi (asgjësimi) thesarin kulturor të Greqisë së Lashtë. Myslimanët mblodhën dhe ruajtën prej shekujsh me radhë diturinë e lashtë helene. Përkthimet e bëra nga arabët edhe sot e kësaj dite, përbëjnë një rëndësi të madhe nga aspekti i kritikës tekstuale dhe për të plotësuar disa boshllëqe që janë krijuar në letërsinë e lashtë. Kësisoj, brenda një kohe relativisht të shkurtër, u zgjerua vizioni dhe botëkuptimi. Autorët myslimanë nuk u mjaftuan vetëm me përkthimin e diturisë së huaj. Përkundrazi, ata sollën një dije të re, origjinale. Qytetërimi islam, i cili ishte përhapur në tre kontinente, thuajse të pakufij, dha provat e pakrahasueshme të aftësisë njerëzore për njohjen që ekzistonte në shtetin e madh islam. Bagdadi, Xhundishapuri, Kajroja, Kajravani dhe Fezi ishin qendra mjaft të rëndësishme të kulturës islame. Në këtë periudhë, niveli kulturor i arritur në Bagdad, është arritur edhe në Spanjë, e cila ishte marrë nga arabët në vitin 711, ku bënte pjesë një popullatë heterogjene. Pas një shekulli, ashtu si në Lindje, po u jepej një shtysë në zhvillimin e kulturës islame për ta prezantuar si triumf kombëtar edhe brigjeve të Kadal-kuvirit, paralel me Eufratin dhe Tigrin.

⁹ Për më shumë njohuri shih. Ahmet Yüksel Özemre, 21. Yüzyılda Türkiye'de Bilimin Geleceği, Çerçeve (1996), 17., fq. 35-37.

Nijeti i singertë

Muhammed El-Gazali

Zemra e bindur tek Allahu dhe e prehur tek Ai meriton suksesin dhe udhëzimin në rrugën e drejtë. Allahu i Madhëruar thotë: **“Kush beson në Allahun, Ai ia udhëzon zemrën...”**¹, ndërsa zemra bosh, pa Zotin e saj, e mbushur me epshe, rrëshqet në jetë e shkapërderdhur dhe këtë e vërteton edhe fjala e Allahut: **“Ata të cilët nuk i besojnë ajetet e Allahut, Ai nuk i udhëzon...”**²

Njerëzit e thjeshtë e dinë se nijeti i singertë e shpëton të zotin prej telasheve të ndryshme dhe se, nijetin jo të pastër e shoqëron bredhja dhe hallakatja. Allahu u ka premtuar besimtarëve të devotshëm se do t’u bëjë dritë me të cilën të ndriçojnë udhën, prandaj kush preket prej rrezeve të këtij nuri drite, gjithmonë është në rrugën e drejtë dhe i mbrojtur prej rrëshqitjeve të frikshme **“dhe kujt Allahu nuk i bën dritë, ai asnjëherë nuk do të ketë dritë.”**³

Pejgamberi (a.s) e ka bërë të qartë se besimtari

1. Tegabun, 11.

2. Nahl, 104.

3. Nur, 40.

i mirë ndriçohet nga brendësia e tij, ku thotë: **“Devotshmëria është këtu”**, duke bërë me shenjë nga kraharori i tij, d.m.th. se devotshmëria nuk është fjalë goje apo lojë aktrimi dhe as pretendim pa fund, por ajo është zemër e bindur, e drejtuar tek Allahu dhe e kapur për Të.

Një pjesë e njerëzve dinë të bëjnë mirë imitimin e veprave të mira dhe perfeksionimin e mënyrës së kryerjes së tyre, por ata janë të privuar prej kuptimit dhe ndikimeve të tyre të mira. Shkak për këtë është ashpërsia e zemrës dhe zënia e saj me punë të tjera.

Largohesha shpejt prej atyre njerëzve që në zemra kishin ashpërsi dhe në moralin e tyre kishte vrazhdësi edhe nëse dinin të bënin mirë disa farze, detyra, sepse zbukurimi i jashtëm nuk i bën dobi pastërtisë së brendshme dhe ndriçimit të saj.

Duke medituar, ndjej se disa politikanë dhe udhëheqës adhurojnë vetën e tyre, edhe pse shfaqen si adhures të Zotit.

Ebu Xhehli mund të ishte kthyer me popullin e tij, pa e zhytur atë në humbjen e madhe të Bedrit, sepse kjo betejë nuk kishte kuptim, pasi kaloi karvani të cilin kishin dalë ta shpëtonin. Animi i Ebu Xhehlit për t'u shfaqur si udhëheqës dhe mburrja për t'u dukur, e bëri atë të thoshte se nuk largohemi pa pirë verë, pa therë devetë dhe pa kënduar e kërcyer valltaret. Ishte kjo arrogancë, që e shtyu atë dhe popullin e tij drejt humbjes.

Pa dyshim që shumë prej cytjeve egoiste pushojnë pas rrugëve ogurzeza dhe vendimeve të përgjakshme! Sikur çdo njeri të përpigjej për rregullimin e brendësisë së tij dhe pastrimin e saj prej sëmundjeve të fshehta, apo prej shirkut të fshehtë siç ka ardhur në disa transmetime, do të kishin shpëtuar njerëzit dhe toka prej tragjeditë të mëdha.

Dihet mirë në fushën e fesë se Allahu shikon ndërgegjen, brendësinë dhe jo pamjen e jashtme; dhe se vendi i robit përcaktohet dhe varet prej pjesës së fshehtë, dëlirësisë së zemrës dhe sinjeritetit të marrëdhënieve të tij me Zotin **"Apo, atij që Allahu ia ka hapur kraharorin me Islam dhe ai është në dritë prej Zotit të tij? Mjerë për ata që i kanë zemrat e ashpra në përmendjen e Allahut. Të tillët janë në humbje të qartë."**⁴

Meditova ajetet e mëposhtme për këtë ajet dhe gjeta se ato bënin thirrje për butësinë drithëruese, ndjenjat mëshironjëse dhe njeriun që lëviz me frikën e Allahut, larg prej ndikimeve dhe dashurisë së nxitimit **"Allahu zbriti fjalën më të bukur, libër të përputhshëm harmonizues, rrënoqethen lëkurat e atyre që i**

frikësohen Zotit, pastaj lëkurat dhe zemrat e tyre zbuten nga përmendja e Allahut."⁵

M'u kujtuan dy njerëz, të cilët dolën në një duel. Njëri ishte i mprehtë dhe me mendje filozofi, por ishte egoist, lakmitar, ndërsa tjetri nuk ishte aq i zoti, por i qeshur dhe tolerant!

Thashë: do të humbë mprehtësia dhe filozofia me ngushtimin e zemrës dhe vrazhdësinë; dhe do të triumfojë modestia me fytyrën e qeshur dhe shtrirjen e dorës, tolerancën!!

Në betejën e besimit me mohimin vërej se disa klerikë janë sakrifikues dhe se disa dijetarë janë egoistë, kështu që, dëshpërohem prej përfundimit të keq dhe e di se rezultati do të sillet përreth të vërtetës.!

Feja është gjëja e vetme, e cila qëndron më larg se askush tjetër nga vrazhdësia, ashpërsia, mendjemadhësia dhe lakmia. Këto cilësi, sa herë që vihen në kupën e peshores, e fundosin atë. Kur mendoj në jetën e Pejgamberit (a.s.), shikoj trupëzimin e modestisë dhe bamirësisë, të mëshirës dhe drejtësisë dhe dashurinë e çdo gjëje. Me të vërtetë **"Atij i vjen rëndë për gjendjen tuaj dhe kujdeset për ju. Për besimtarët është i butë, i mëshirshëm."** Atëherë, a e marrim shembullin e mirë prej njeriut të plotë, për të cilin është thënë: **"Me mëshirën prej Allahut u bëre i butë ndaj tyre. E sikur të kishe qenë i ashpër dhe zemërvrazhdë, do të ishin larguar prej teje?"**⁶

Përshtati në shqip:
Lavdrim Hamja

4. Zumer, 22.

5. Zumer, 23.

6. Ali Imran, 159.

Mëshira e Tij kaplon gjithçka

Prof. dr. M. Jashar Kandemir

Një besimtar duhet të jetojë gjithmonë me shpresë duke thënë: "Zoti im është burim mëshire. Ai i fal edhe të metat e mia". Kjo, sepse Allahu Teala në qindra ajete na e prezanton Vetën e Tij si "**Gafurun Rrahim**", pra Shumëfalësi e Mëshiruesi.

"Kërkoni falje nga Zoti juaj dhe kthehuni tek Ai të penduar...", urdhëron Allahu Teala në ajetin e tretë të sures Hud.

AI I FAL TË GJITHA GJYNAHET

Në këtë ajet fisnik, mëshira e Allahut të Madhëruar valëzon si dallgët e detit dhe e mbush njeriun plot me shpresë:

Thuaj: "O robërit e Mi, që i keni bërë keq vetes

me gjynahe, mos e humbni shpresën në mëshirën e Allahut! Allahu, me siguri, i fal të gjitha gjynahet. Vërtet, Ai është Falësi i madh dhe Mëshirëploti." (Zumer, 53.)

Domethënë që, **"...Shpresën në mëshirën e Allahut nuk e humb askush tjetër, përveç jobesimtarëve."** (Jusuf, 87.) Atëherë, sado gabime e të meta të ketë, sado të jetë i zhytur në batakun e gjynaheve, njeriu nuk duhet ta humbasë kurrë shpresën prej mëshirës dhe faljes së Allahut Teala.

Nuk duhet të harrojmë se në një hadith kuds, Allahu Teala ka thënë: **"Robërit e Mi! Ju bëni gjynahe ditë e natë. Por Unë jam Ai, që ua fal të gjitha gjynahet. Kërkoni falje prej Meje që t'ju fal!"** (Rijadu's-Salihin)

Gjithashtu duhet të dimë se gjatë natës Allahu Teala e mban hapur derën e mëshirës për ata që kanë bërë gjynahe ditën dhe gjatë ditës e mban hapur për ata që kanë bërë gjynahe natën. Dhe kjo do të vazhdojë deri në Ditën e Kiametit.

MËSHIRA E TIJ ËSHTË E PAFUNDME

Nuk ka asnjë arsye për të prerë shpresat prej mëshirës së Allahut, sepse:

- Mëshira e Tij ka kapluar çdo gjë.
- Mëshira e Tij ia kalon Zemërimit të Tij.
- Ai dënon vetëm mosmirënjohësit.
- Dënimi i Tij është vetëm për ata që përgënjesh-trojnë profetët dhe i kthejnë shpinën Atij dhe së vërtetës.

Atëherë, ata që i besojnë Allahut, nuk duhet ta presin shpresën nga falja e Tij. Ashtu siç shprehet edhe Profeti (a.s.): *“Allahu e ka ndarë mëshirën e Tij në një-qind pjesë. Nëntëdhjetë e nëntë pjesë i ka mbajtur për Vete dhe një pjesë e ka zbritur në tokë. Për shkak të kësaj mëshire, kafshët ecin me kujdes që të mos vrasin të vegjlit e tyre”* (Buhariu, Muslimi).

Që prej ditës kur u realizua krijesa e parë, e deri në ditën kur do t'i vijë fundi dynjasë, të gjitha krijesat do ta duan dhe mëshirojnë njëra-tjetrën, në sajë të kësaj pjese të mëshirës që Allahu Teala ka zbritur në tokë.

Në sajë të kësaj mëshire, nënat tregojnë dhembshuri ndaj të vegjëlvë të tyre. Po ashtu, falë kësaj mëshire, edhe kafshët, edhe zogjtë tregojnë mëshirë për njëri-tjetrin. Atëherë, po nëntëdhjetë e nëntë pjesët e tjera të mëshirës, ku janë?

Ato pjesë, Allahu Teala i ka mbajtur pranë Vetes, me qëllim që t'i mëshirojë robërit e Tij në Ditën e Kiametit. Mëshira e Tij do t'i përfshijë të mirët, ndërsa Zemërimi i Tij do të dënojë mizorët.

DUHET JETUAR MIDIS FRIKËS DHE SHPRESËS

Mëshira e Allahut është më e madhe se zemërimi i Tij. Megjithatë, siç shprehet edhe Profeti ynë (a.s.): *“Nëse besimtari do ta dinte dënimin e Allahut, nuk do të shpresonte xhenetin. Por edhe jobesimtari, nëse do ta dinte se sa e gjerë është mëshira e Allahut,*

nuk do ta humbiste shpresën për të hyrë në xhenet.” (Muslim, Teube: 23;.)

Ja pra, të sigurosh ekuilibrin midis frikës dhe shpresës, shprehur ndryshe, të jetosh midis frikës dhe shpresës, është diçka shumë e rëndësishme. Ne duhet t'i lutemi Allahut edhe duke shpresuar tek Ai, edhe duke pasur frikë prej Tij, ashtu siç bëjnë edhe robërit e devotshëm. Duhet ta dimë se mëshira e Allahut është afër atyre që bëjnë vepra të mira dhe të bukura.

Ashtu siç mundohet një akrobat të mbajë ekuilibrin mbi një litar me një shkop të gjatë në duar, ashtu duhet të mundohet edhe njeriu që me ndjenjat e frikës dhe të shpresës të ruajë ekuilibrin midis kësaj bote dhe botës tjetër, xhenetit dhe xhehenemit.

Askush, qoftë edhe profetët, nuk do të hyjë në xhenet pa ndihmën dhe mëshirën e Allahut, vetëm me punët e tyre të mira. Gjithmonë duhet të kemi parasysh këtë hadith fisnik, i cili na tregon se nuk duhet të jemi shumë të sigurt për veten tonë.

Profeti (a.s.), ka thënë: *“Dikush, për një kohë të gjatë bën punë të xhenetlinjve, e më vonë, puna e tij përfundon me një vepër të xhehenemlinjve. Ndërsa një tjetër, për një kohë të gjatë bën punë të xhehenemlinjve, më vonë, puna e tij përfundon me një vepër të xhenetlinjve”*. (Muslim, Kader, 11.)

Ky fakt nuk duhet harruar asnjëherë dhe, sipas kësaj, duhet të mendo-hemi të bëjmë një jetë të ekuilibruar midis frikës dhe shpresës.

AI VJEN ME VRAP TEK AI QË I AFROHET DUKE ECUR

Ka shumë argumente që tregojnë gjerësinë e Mëshirës së Allahut dhe kjo na bën të kuptojmë se ka shumë arsye për të pasur shpresa tek Allahu:

Transmetohet nga Ebu Dherri (r.a.), se Profeti (a.s.), ka thënë: *“Allahu i Madhëruar thotë: ‘Kush vjen me një vepër të mirë, do të ketë shpërblim për të dhjetëfish e më tepër, ndërsa kush vjen me një vepër të keqe, do të ketë dënim vetëm sa ajo vepër, ose do ta fal. Kush më afrohet një pëllëmbë, Unë i afrohem një kut; kush më afrohet një kut, Unë i afrohem atij një pash. Kurse, kush më vjen duke ecur, Unë i shkoj atij duke*

*“Allahu e ka ndarë
mëshirën e Tij në njëqind
pjesë. Nëntëdhjetë e nëntë
pjesë i ka mbajtur për Vete
dhe një pjesë e ka zbritur
në tokë. Për shkak të kësaj
mëshire, kafshët ecin me
kujdes që të mos vrasin të
vegjlit e tyre”.*

vrapuar. Kush vjen tek Unë me mëkate sa madhësia e Tokës, por pa më shoqëruar asgjë (në adhurim), Unë do ta pres atë me po aq falje (magfired)”. (Muslimi, Dhikr 22. (2687)

Gjithashtu, Profeti (a.s.), ka thënë: “Nuk ka asnjë rob, i cili dëshmon se s’ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Allahut dhe se unë jam i Dërguar i Tij, e që Allahu t’ia lejojë zjarrit ta djegë atë.”

Allahu Teala kënaqet, nëse robi i Tij i lutet me pendim që t’ia falë gjynahet, pasi ai i ka bërë ato:

“Robi im bëri një gjynah, por e diti se ka një Zot, i Cili do t’ia falë gjynahun ose do t’i kërkojë llogari. Unë e fala robin Tim. Tani le të bëjë ç’të dojë.” (Buhari, Teuhid 35.)

Po, Ai kënaqet shumë prej robit që e njeh Krijuesin e tij, që i drejtohet Atij, që pendohet për gjynahet dhe siç shprehet Profeti (a.s.) një kënaqësi e ngjashme me atë: “Që e humb devenë e tij në shkretëtirë dhe e gjen përsëri”.

Nëse nuk do të bënim asnjë gjynah, Allahu do të na zhdukte dhe në vendin tonë do të krijonte një bashkësi tjetër, e cila do të bënte gjynahe, por do të pendoheje do të kërkonte falje për to. Kjo tregon shumë qartë rëndësinë që ka kthimi i robit nga Allahu dhe kërrimi i faljes.

PËRGËZIME QË SJELLIN FLLADE SHPRESE

Këto përgëzime të Profetit (a.s.), na mjaftojnë për të pasur shpresë në Mëshirën e Allahut:

- Profeti (a.s.), i drejtohet Muadh bin Xhebelit (r.a.), duke i thënë:

“O Muadh! A e di se cilat janë të drejtat e Allahut mbi robërit e Tij dhe të drejtat e robërve mbi Allahun?”

“Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mirë”, - tha Muadhi (r.a.).

Pastaj Profeti (a.s.), vazhdoi duke thënë:

“E drejta e Allahut mbi robërit është që ata ta adhurojnë Atë pa i shoqëruar askënd në adhurim. Ndërsa e drejta e robërve ndaj Allahut, është që Allahu Teala të mos dënojë asnjë prej atyre që nuk i bëjnë ortak në adhurim.”

Muadhi (r.a.), tha: “O i Dërguar i Allahut a t’i përgëzoj

njerëzit me këtë që më the?”

Profeti (a.s.), u përgjigj duke thënë:

“Mos i përgëzo, sepse ata mbështeten tek kjo dhe bëhen dembelë.” (Buhari, Xhihad 46.)

- “...Allahu Teala e shpërblen besimtarin për veprat e mira që bën, edhe në këtë botë, edhe në botën tjetër. Kurse jobesimtarin (mohuesin), për të mirat që bën e shpërblen vetëm në këtë botë, në mënyrë që të mos i ngelet asnjë shpërblim për në botën tjetër.” (Muslim. K. Munfekîn. 56, 2808. ; Ahmed b. Hanbel, Musned, V. 3 fq. 123.)

- Profeti (a.s.), ka thënë: “Çfarë mendoni, nëse dikush nga ju e ka para shtëpisë një lum dhe pastrohet në të pesë herë në ditë, a mbetet në trupin e tij ndonjë papastërti?”

Të pranishmit thanë:

“Jo, nuk mbetet.”

Pastaj Profeti (a.s.), tha: “Ashtu edhe me pesë namazet Allahu i fshin mëkatet (e vogla)”.

- Profeti (a.s.), ka thënë: “Beto hem në Allahun e Madhërishëm që ka në dorë shpirtin e Muhamedit, se ju do të jeni gjysma e atyre që do të hyjnë në xhenet. Kjo, sepse në xhenet nuk mund të hyjë asnjë jobesimtar. Në krahasim me mushrikët (idhujtarët), ju jeni si njolla e zezë në lëkurën e kaut të bardhë apo të kuq.” (Buhari, Rikak 45.)

- Transmetohet nga Ibën Omeri (r.a.), se Profeti (a.s.), ka thënë: “Në Ditën e Kiametit, besimtari do të jetë aq afër Allahut, sa që Ai e fsheh nga pjesa tjetër e njerëzve (e merr më vete) dhe i kërkon llogari për gjynahet:

- A e di këtë gjynah? Po këtë gjynahun tjetër?- i thotë Allahu.

- E di o Zot, - thotë besimtari.

Pastaj Allahu Teala urdhëron:

“Unë t’i kisha mbuluar këto gjynahe në dynja, ndër-sa sot po t’i fal ato.”

Pas kësaj, atij i jepet libri i punëve të mira.” (Buhari, Mezalim 3.)

Ja pra, para të gjitha këtyre fakteve, njeriu duhet ta kuptojë se edhe xheneti, edhe xhehenemi, janë më afër tij se sa lidhësja e këpucës së vet...

*“Robi im bëri një gjynah,
por e diti se ka një Zot, i
Cili do t’ia falë gjynahun
ose do t’i kërkojë llogari.
Unë e fala robin Tim.
Tani le të bëjë ç’të dojë.”*

Si pranohen Lutjet

Oguz Bakar

Allahu Teala thotë: **“Kur robërit e Mi (besimtarë) të pyesin për Mua, (thuaju se) Unë jam afër, u përgjigjem lutjeve të lutësit, kur ai më lutet Mua. Prandaj, le t’i përgjigjen thirrjes Sime dhe le të më besojnë Mua, për të qenë në rrugë të drejtë.”** (Bekare, 186.)

Ne i lutemi Zotit të Madhëruar të na shpjerë në rrugë të drejtë.

Allahu njofton se ka dërguar një Libër dhe se i ka shpjeguar të dy rrugët, si mirësinë ashtu edhe ligësinë.

Lutja e njerëzve:

“Udhëzoni në rrugën e drejtë!” (Fatiha, 6.)

Përgjigja e Allahut Teala është kjo:

“Ky është Libri në të cilin nuk ka dyshim. Ai është udhërrëfyes për të devotshmit.” (Bekare, 2.)

“Ne ia kemi bërë të qarta të dyja rrugët.” (Beled, 10.)

Allahu kërkon nga ne që të punojmë për fenë e Tij, na këshillon t’i kërkojmë ndihmë me durim e namaz dhe ta adhurojmë Atë.

Lutja e besimtarëve:

“Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë.” (Fatiha, 5.)

Përgjigja e Allahut:

“Vërtet, Allahu e ndihmon këdo që ndihmon fenë e Allahut. Allahu është vërtet i Fortë dhe i Plotfuqishëm.” (Haxh, 40.)

“O ju që keni besuar! Kërkoni ndihmë me durim dhe namaz!” (Bakara, 153.)

“Prandaj, më kujtoni Mua (me namaz e lutje), që Unë t’ju kujtoj (me shpërblime) dhe falënderomëni Mua (duke M’u bindur) e mos i mohoni dhuntitë e Mia (me mosbindje)!” (Bakara, 152.)

Ne kërkojmë nga Allahu Teala që të na forcojë në rrugën e Tij.

Edhe Allahu (xh.xh.), na njofton se, nëse e ndihmojmë fenë e Tij, do të na forcojë në të.

Lutja e njerëzve:

"O Zoti ynë! Na i fal gjynahet tona dhe teprimin në punën tonë, na forco (në istikam) dhe na ndihmo kundër popullit jobesimtar!" (Al'Imran, 147.)

Përgjigja e Allahut:

"O ju që keni besuar! Nëse e ndihmoni fenë e Allahut edhe Ai do t'ju ndihmojë dhe do t'ju bëjë të qëndroni të fortë në këmbët tuaja." (Muhamed, 7.)

Ne i lutemi Allahut Teala të na e marrë shpirtin duke qenë në atmosferën e njerëzve të mirë.

Edhe Allahu i Madhëruar na njofton se do të na e japë këtë, nëse qëndrojmë me të mirët e të sinqertët.

Lutja e njerëzve:

"O Zoti Ynë! Ne dëgjuam një thirrës që na ftonë në besim: 'Besoni Zotin tuaj!' Dhe kështu besuam. O Zoti Ynë! Na i fal gjynahet tona, na i shlyej gabimet dhe bëna që të vdesim me të mirët!" (Al'Imran, 193.)

Përgjigja e Allahut Teala:

"O ju që keni besuar! Kini frikë nga Allahu dhe qëndroni me të sinqertët!" (Teube, 119.)

Ne kërkojmë nga Allahu Teala që të na i mbulojë gabimet tona.

Edhe Allahu (xh.xh.), kërkon nga ne që t'i besojmë Atij dhe të bëjmë vepra të mira. Allahu na njofton se do t'u mbulohen gabimet atyre që shpërngulen për hir të Tij, atyre që janë nxjerrë nga vendet e tyre për shkak të fesë, atyre që janë torturuar për shkak të fesë, atyre që luftojnë për hir të Tij dhe atyre që bien dëshmorë për hir të Tij. Edhe largimi nga mëkatet e mëdha, është shkak për mbulimin e gabimeve. Allahu Teala na njofton se duhet ta falim namazin rregullisht, në mënyrë që të largohemi prej mëkateve të mëdha. Edhe kthimi te Allahu Teala me pendim të sinqertë dhe moskundërshtimi i dispozitave të Tij, është shkak për mbulimin e gabimeve.

Lutja e njerëzve:

"Na i fal gjynahet tona, na i shlyej gabimet!" (Al'Imran, 193.)

Përgjigja e Allahut Teala:

"Atij që beson në Allahun dhe bën vepra të mira, Allahu do t'ia falë gjynahet dhe do ta shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj e ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe." (Tegabun, 9.)

"Atyre që u shpërngulën, u dëbuan nga vatrata e tyre, u munduan në rrugën Time, luftuan dhe u vranë,

Unë do t'ua mbuloj veprat e këqija dhe do t'i shpie në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, si shpërblim nga Allahu." (Al'Imran, 195.)

"Në qoftë se ju u shmangeni gjynaheve të mëdha, që ju janë ndaluar, Ne do t'ju falim gabimet tuaja të vogla dhe do t'ju shpiem në një vend të nderuar." (Nisa, 31.)

"Vërtet që namazi të ruan nga shthurja dhe nga çdo vepër e shëmtuar dhe vërtet që përmendja e Allahut është më e madhe! Allahu di gjithçka që ju bëni." (Ankebut, 45.)

"O ju, që keni besuar! Kthehuni tek Allahu me një pendim të sinqertë, që Zoti juaj t'ju shlyej gabimet e t'ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, Ditën, kur Allahu nuk do ta turpërojë Profetin dhe ata që besuan bashkë me të. Drita e tyre do të shkëlqejë para tyre dhe në të djathtë të tyre. Ata do të thonë: 'O Zoti ynë, përsose dritën tonë dhe falna ne! Vërtet Ti je i Fuqishëm për çdo gjë.'" (Tahrim, 8.)

"O ju që keni besuar! Nëse i frikësoheni Allahut, Ai do t'ju japë aftësinë e të gjykuarit drejt, do t'ju lirojë nga gjynahet tuaja dhe do t'ju falë. Allahu zotëron mirësi të madhe." (Enfal, 29.)

Ne kërkojmë nga Allahu Teala që të na mbrojë nga ndëshkimi i xhehenemit.

Allahu i Madhëruar kërkon nga ne që t'i besojmë Atij, të Dërguarit të Tij (s.a.s.) dhe të luftojmë në rrugën e tij me pasurinë e veten tonë. Po ashtu, na njofton se krahas besimit, duhet edhe

ta falënderojmë. Ai (xh.xh.), na e përkufizon se si duhet ta falënderojmë dhe se si të mos e kundërshtojmë. Allahu Teala na njofton se të besosh, nuk është vetëm të thënët me gjuhë "besuam".

Lutja e besimtarëve:

"Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në botën tjetër dhe na ruaj nga dënimi i zjarrit (të Xhehenemit)!" (Bekare, 201.)

Përgjigja e Allahut Teala:

"O ju që keni besuar! A doni t'ju drejtoj në një tregti, e cila ju shpëton nga një dënim i dhembshëm? Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe veten tuaj. Kjo, nëse do ta dini, është më mirë për ju." (Es-Saff, 10-11.)

"Përse t'ju ndëshkojë Allahu, nëse ju e falënderoni dhe e besoni? Allahu është Mirënjohës dhe i Gjithë-

"O Zoti Ynë! Ne dëgjuam një thirrës që na ftonë në besim: 'Besoni Zotin tuaj!' Dhe kështu besuam. O Zoti Ynë! Na i fal gjynahet tona, na i shlyej gabimet dhe bëna që të vdesim me të mirët!"
(Al'Imran, 193.)

dijshëm.” (Nisa, 147.)

“Allahu ju ndihmoi në Bedër, kur qetë të pafuqishëm, ndaj frikësojuni Allahut, për të qenë falënderues.” (Al’Imran, 123.)

“Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen të thonë ‘Ne besojmë’, pa u vënë në provë?” (Ankebut, 2.)

Ne kërkojmë nga Allahu Teala që të na ndihmojë kundrejt popullit mohues.

Kur Allahu i Madhëruar na urdhëron të luftojmë me jobesimtarët, na njofton se ata do t’i ndëshkojë me duart tona. Në këtë mënyrë, Zoti (xh.xh.), kërkon nga ne që të marrim çdo lloj mase dhe të përgatisim çdo lloj fuqie, aq sa të kemi mundësi.

Lutja e besimtarëve:

“Ti je Zoti Ynë! Prandaj na jep fitore kundër atyre që nuk besojnë!” (Bekare, 286.)

Përgjigja e Allahut:

“Luftoni kundër tyre, që Allahu t’i dënojë ata me duart tuaja, t’i poshtërojë, t’ju ndihmojë juve kundër tyre, t’i shërojë shpirtrat e besimtarëve dhe ta largojë hidhërimin nga zemrat e tyre! Allahu ia pranon pendimin kujt të dojë. Allahu është i Gjithëdijshëm dhe i Urtë.” (Teube, 14-15.)

“Përgatisni kundër tyre kuaj dhe forcë për luftë sa të mundni, që të tmerroni armikun e Allahut dhe armikun tuaj, si dhe të tjerë, përveç tyre, të cilët ju nuk i njihni, por që Allahu i njeh. Çfarëdo që të shpenzoni në rrugën e Allahut, do t’ju shpërblehet dhe nuk do t’ju bëhet padrejtësi.” (Enfal, 60.)

Ne kërkojmë nga Allahu Teala që të na mëshirojë.

Allahu i Madhëruar kërkon nga ne që t’i besojmë Atij, të bëjmë hixhret kur të jetë e nevojshme, të luftojmë në rrugën e Tij, të mos e kundërshtojmë Atë, të falim namazin, të japim zekatin, t’u besojmë ajeteve, të zbatojmë Kuranin Fisnik dhe t’i bindemi të Dërguarit të Allahut, sallallahu alejhi ve sellem.

Lutja e besimtarëve:

“O Zoti ynë, ne kemi besuar, ndaj na fal dhe na mëshiro! Ti je më i Miri i mëshiruesve!” (Mu’minun, 109.)

Përgjigja e Allahut Teala:

“Vërtet, ata që besuan dhe ata që mërguan e luftuan në rrugë të Allahut, pikërisht ata shpresojnë në mëshirën e Allahut. Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” (Bekare, 218.)

“Unë godas me dënimin Tim kë të dua, ndërsa mëshira lme përfshin çdo gjë. Atë do t’ua jap atyre që ruhen nga gjynahet e japin zekatin, atyre që u besojnë shpalljeve Tona dhe atyre që ndjekin të

Dërguarin Tonë.” (Araf, 156.)

“Ky Libër që kemi shpallur, është i bekuar, prandaj ndiqeni dhe druajuni kundërshtimit, në mënyrë që të mëshiroheni.” (En’am, 155.)

“Falni namazin, jepni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit, për të fituar mëshirën e Allahut!” (Nur, 56.)

Ne i lutemi Allahut Teala që të mos na poshtërojë Ditën e Kiametit.

Allahu i Madhëruar na urdhëron që ta pasojmë Hazreti Pejgamberin (a.s.) dhe të mos e kundërshtojmë Atë e të Dërguarin e Tij.

Lutja e besimtarëve:

“O Zoti Ynë! Na e jep shpërblimin që na ke premtuar nëpërmjet të dërguarve të Tu dhe mos na poshtëro në Ditën e Kiametit! Se Ti, me të vërtetë, nuk e shkel premtimin e dhënë!” (Al’Imran, 194.)

Përgjigja e Allahut Teala:

“O ju, që keni besuar! Kthehuni tek Allahu me një pendim të singertë, që Zoti juaj t’ju shlyejë gabimet e t’ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, Ditën, kur Allahu nuk do ta turpërojë Profetin dhe ata që besuan bashkë me atë. Drita e tyre do të shkëlqejë para tyre dhe në të djathtë të tyre. Ata do të thonë: ‘O Zoti ynë, përsose dritën tonë dhe falna ne! Vërtet Ti je i Fuqishëm për çdo gjë.” (Tahrim, 8.)

“Vallë, a nuk e dinë ata, se për atë që e kundërshton Allahun dhe të Dërguarit e Tij, është përgatitur zjarri i xhehenemit, në të cilin do të qëndrojnë përherë? Ky është poshtërimi më i madh!” (Teube, 63.)

Ne i kërkojmë mbrojtje Allahut të Madhëruar nga e keqja e shejtanëve.

Allahu Teala na urdhëron që të mos i ndjekim gjurmët e shejtanit, që ta pranojmë si armik atë dhe të jemi të singertë.

Lutja e besimtarëve:

Thuaj: “Kërkoj mbështetje te Zoti i njerëzve, Sundimtari i njerëzve, i Adhuruari (i vetëm me të drejtë) i njerëzve, nga sherri i djallit cytës që fshihet (pasi cyt) e që hedh dyshime në gjokset e njerëzve, (qoftë ai djall) prej xhindeve apo njerëzve!” (Nas, 1-6.)

Përgjigja e Allahut Teala:

“O njerëz! Ushqehuni me të gjitha ato gjëra të lejuara e të mira që gjenden në Tokë dhe mos ndiqni gjurmët e djallit, sepse ai është njëmend armiku juaj i hapur.” (Bekare, 168.)

Iblisi tha: “Zoti im, për shkak se më çove në humbje, unë do t’ua zbukuroj atyre (njerëzve) rrugën e gabuar në Tokë dhe të gjithë do t’i shpie në mashtrim, përveç robërve të Tu të singertë.” (Hixhr, 39-40.)

Cila është BRENGA E ZEMRËS?

Një ditë, njëri prej miqve të Allahut Teala, Ahmed bin Ebu'l-Havari, kishte dalë për të ecur në shkretëtirë.

Ai pa një grup arabësh që po bënin gara me deve në shkretëtirë. Ndërkohë që ata i ngisnin devetë e tyre në një anë, në anën tjetër pa një fshatar të ulur në një qoshe. Në zemër i erdhi dëshira për të biseduar me të dhe u drejtua nga ai.

Burri kishte një gjendje të çuditshme.

Ai dukej aq i qetë dhe i strukur në vetvete, sa që mund t'i bënte përshtypje njeriut nga larg.

Ndërsa një grup beduinësh arabë po përjetonte çaste shumë emocionuese. Ata bërtisnin dhe brohorisnin të entuziazmuar.

Si mund të rrinte një njeri pa lëvizur nga vendi përballë një atmosfere të tillë?

Ahmed bin Ebu'l-Havari, rahmetullahi alejh, u bë shumë kureshtar, shkoi te ai dhe i dha selam:

"Esselamu alejkum!"

Ai iu përgjigj me një zë të lehtë:

"Ue alejkum selam!"

Nuk tha asnjë fjalë tjetër. Vijimin e ngjarjes e tregon vetë Ahmed bin Ebu'l-Havari:

Qëndrova i ulur pa thënë asnjë fjalë. Zemra m'u mbush me prehje shpirtërore.

Njeriu që dukej i çuditshëm nga larg, vazhdimisht bënte dhikër dhe përkujtonte Allahun Teala. Dukej qartë se preokupohej me dhikrin.

Nuk desha t'ia prishja qetësinë. Qëndrova pranë tij i heshtur dhe u mundova të përfitoja. Pasi kaloi shumë kohë, e ngriti kokën dhe më vështroi me shikimin e tij. Pastaj filloi të fliste:

"Sa i bukur është përkujtimi i Allahut Teala!.. Zemrave u jep prehje dhe shërim...

Habitem për këta njerëz!..

Përse nuk e ulin kokën dhe t'i përgjërohen Allahut të Madhëruar?

Përse nuk e përkujtojnë Allahun?

Përse e harrojnë Allahun (xh.xh.), duke u zhytur në argëtim e dëfrim?

Ndërkohë vdekja është pas tyre dhe i ndjek ata në çdo çast.

Njeriu kurrë nuk mund të shpëtojë prej saj.
Përse njerëzit preokupohen me gjëra të kota,
edhe pse janë përballë me një rrezik dhe fatke-
qësi të tillë?"

Unë e pyeta:

"Mëshira e Allahut qoftë mbi ju! Për çfarë rre-
ziku dhe fatkeqësie e keni fjalën?"

Ai m'u përgjigj:

"Fatkeqësia e mëkateve dhe rreziku i vdekjes.
Jeta para dhe pas vdekjes!"

Pastaj filloi të qante. Edhe unë qava bashkë
me të.

Pas pak e pyeta përsëri:

"Përse qëndron i vetëm?"

Ai m'u përgjigj:

"Unë nuk jam vetëm! Unë jam me Zotin!"

Mendova se është i varfër dhe kishte nevojë
për diçka.

"A ke nevojë për diçka?"

"Po! Dua një mjek që të më mjekojë brengën
e zemrës sime."

"E cili është ky?"

"Zoti. I qofshim falë"

"Cila është brenga e zemrës tënde?"

"Mëkatet..."

"Kush ka shpëtuar prej mëkateve?"

"Ata me të cilët është i kënaqur Allahu Teala."

"A je udhëtar?"

"Jam udhëtar që kur kam lindur nga nëna."

"Për ku po udhëton?"

"Për në varr."

"Ku po shkon?"

"Po shkoj në Ahiret."

"Pa ushqim nuk udhëtohet. Ku e ke ushqim-
in?"

"Kam shumë pak ushqim."

"Çfarë ke për të ngrënë?"

"Subhanallah! Riskun që më ka dhënë Zoti."

"A nuk ke frikë vetëm?"

"Si të kem frikë? Përse të kem frikë? Unë jam
në tokën e Zotit.

Pastaj e pyeta:

"Cila është rruga?"

Ai hapi duart dhe filloi t'i lutej e t'i përgjerohej
Zotit:

"O Zot...!"

*Shumica e njerëzve të kanë harruar dhe po
preokupohen me gjëra të kota!..*

*Ndërkohë që Ti do t'ua japësh shpërblimin e
çdo pune!..*

O Ndihmuesi i të varfërve!..

O Strehuesi i të paafërve!..

O Ti që e bën të paktën të shumtë!..

O Ti që udhëzon të devijuarit!..

O Zot që çdo njeri kërkon mbrojtje nga Ti!..

Unë dua mirësinë dhe kënaqësinë Tënde.

Dynjaja dhe ahireti nuk janë të bukura pa kë-
naqësinë Tënde."

Në njërën anë lutej nga thellësia e shpirtit dhe
në anën tjetër ecte. Unë e ndiqja nga pas. Pasi
ecëm pak, u kthye nga unë dhe më tha:

"Mëshira e Allahut qoftë mbi ty!.. Shko te di-
kush që është më i mirë për ty se unë!.. Mos më
shqetëso!.."

Pastaj u largua nga unë. Unë e shikoja nga pas. E
ndoqa derisa më humbi nga sytë. Pastaj u ktheva
pas duke qarë.

Miq të Allahut Teala jetojnë duke u shqetësuar
për Ahiretin. Ata flasin pak dhe saktë. Ata e dinë
se çdo fjalë që del nga goja, shënohet nga engjëjt
Kiramen Katibin.

Frika për dhënien e llogarisë, i ka bërë ata të
heshtin. Gjëja më e dashur për ta është përkujtimi
i Zotit të Madhëruar.

Për këtë arsye, ata meditojnë gjithmonë dhe
përpiqen të bëjnë një jetë të heshtur.

Çdo çast përpiqen për ta përkujtuar Allahun
Teala, duke supozuar se janë në audiencën e Tij.
Ata nuk e harxhojnë frymën e tyre pa ndonjë
synim.

Allahu (xh.xh.), na bëftë prejatyre që e përme-
ndin Atë vazhdimisht, ashtu si robërit e dashur
të Tij! Amin!

Ata që e shitën Botën tjetër PËRKËTË BOTË

Idris Arpat

Xhebel ibn Ejhem u përkiste bijve të Xhefnes prej Gassanitëve dhe ishte prej fisit Ezd të Jemenit. Për rrjedhojë, ishte i afërm i fiseve Eus dhe Hazrexh në Medine.

Poeti i Pejgamberit tonë (a.s.), Hasan b. Thabit, në kohën para Islamit shkonte shpesh në Siri dhe e vizitonte Xhebelin, me ç'rast recitonte edhe poezi ku i thurte lavde atij dhe Bijve të Xhefnes, duke marrë prej tyre dhurata të ndryshme.

Xhebel ishte mbreti i asaj zone. Sipas burimeve¹, Xhebel deshi të bëhej mysliman dhe me anë të një letre i çoi lajm Omerit (r.a.), ku i kërkonte leje për të ardhur në Medine. Omeri (r.a.) dhe myslimanët e tjerë u gëzuan jashtë mase nga ky lajm. Prandaj dhe Omeri (r.a.), si përgjigje i dërgoi një letër ku e ftonte të vinte në Medine dhe i tregonte se do të fitonte të gjitha të drejtat dhe detyrat që i përkisnin një myslimani.

Xhebel doli për udhë së bashku me pesëqind kalorës prej fisit Akka dhe Xhefne. Kur iu afruan Medines, i veshi njerëzit e vet me rroba të qendisura dhe të punuara me flori e argjend, ndërsa vetë vuri një kurorë në të cilën kishte vendosur edhe një vëth që i kishte ngelur trashëgim prej gjyshes së vet. Në hyrje të Medines kishin dalë të gjithë, burra, gra, fëmijë e pleq. Ata ishin shumë të gëzuar që Xhebeli po vinte në Medine dhe do të bëhej mysliman.

Atë vit, në periudhën e haxhit edhe Xhebel shkoi për haxh së bashku me Omerin (r.a.). Gjatë tavafit, njëri prej bijve të Fezares, padashje i shkeli ihramin (rrobën e haxhit), i cili u zgjidh. Xhebeli i nxehur jashtë mase, u kthye dhe e gjuajti me një grusht duke ia thyer hundën. Njeriu i gJORë shkoi dhe u ankua tek Omeri (r.a.), i cili më

pas e thirri Xhebelin dhe e pyeti për shkakun. Xhebeli iu përgjigj se ai ia kishte shkelur dhe përdhosur ihramin e, po të mos ishte për respekt të Qabes, do t'ia nxirrte edhe sytë. Omeri (r.a.), i tha: "Ti e pranove fajin. Tani ose do t'i kërkosh falje dhe ta kënaqësh atë njeri, ose do të përdor "kisinin" (ndëshkimin me të njëjtën mënyrë) mbi ty." "A po më barazon mua, që jam mbret, me një njeri të thjeshtë?" - tha Xhebeli. Omeri (r.a.), iu përgjigj: "O Xhebel! Është Islami që ju bëri të barabartë me njëri-tjetrin. Ti nuk mund të jesh më superior se ai, përveçse me devotshmëri." "Unë pata menduar se me të hyrë në Islam, do të bëhesha më i lartë dhe më i respektueshëm se më parë, tha Xhebeli." "Lëri këto, sepse çështja është siç të thashë unë," - i tha Omeri (r.a.). "Atëherë unë po kthehem përsëri në krishtërim," - tha Xhebeli. "Atëherë edhe unë ta heq kokën," - tha Omeri (r.a.).

Ndërmjet njerëzve të Xhebelit dhe të të afërmeve të njeriut që iu thye hunda, për pak desh filloi një konflikt. Për këtë arsye, Xhebeli kërkoi leje prej Omerit (r.a.), me qëllim që të mendohej deri të nesërmen. Omeri (r.a.), i dha leje, por Xhebeli së bashku me njerëzit e tij iku fshehurazi sapo ra nata. Ai arriti të largohej dhe frymën e mbajti drejt e në Kostandinopojë (Stamboll), ku u bë i krishterë dhe hyri nën mbrojtjen e Herakliut, mbretit të atëhershëm të Bizantit. Herakliut iu bë shumë qejfi nga kjo ngjarje. Prandaj i dhuroi Xhebelit shumë pasuri e tokë.

Omeri (r.a.), dërgoi Xhusame b. Musahik el-Kinani si përfaqësues tek Herakliu për ta ftuar atë në Islam. Herakliu u propozoi marrëveshje paqeje, pa e pranuar Islamin. Ndërkohë që po i shkruante këtë përgjigje Omerit (r.a.), Herakliu pyeti të dërguarin e Omerit (r.a.): "A u takove me Xhebelin që u kthye në fenë tonë?" "Jo, nuk u takova," - tha i dërguari. Herakliu i tha të takohej dhe letrën e përgjigjes do t'ia jepte në fund të takimit.

I dërguari, arriti te dera e Xhebelit, ku pa se hyrja e shtëpisë së tij ishte e mbushur me roje, shërbyes dhe

1. Ibën Abdurabbih, el-Ikdu'l-Ferid. 2/44-48. Bejrut

plot njerëz të tjerë si në pallatin mbretëror të Herakliut. I dërguari tha: "Pas shumë kërkesash, m'u dha leje të hyja brenda. Kur hyra, pashë një njeri me mjekër të verdhë. Në fakt, ky njeri më parë ka qenë esmer, me flokë dhe mjekër të zezë. E pashë me çudi dhe kuptova se mjekra e tij ishte bërë e verdhë, për shkak se e spërkaste me ujë floriri.

Ky njeri qëndronte i ulur mbi një kolltuk kristali me këmbë të florinjta e të gdhendura në formë luani. Kur më njohu, më uli pranë vetes. Më pyeti për gjendjen e myslimanëve dhe unë iu përgjigja, duke i thënë se janë mirë dhe çdo ditë forcohen edhe më tepër. Pastaj më pyeti për Omerin (r.a.) dhe, kur i thashë se edhe ai është mirë, vura re se në fytirën e tij u shfaq mërzi.

Unë zbrita nga kolltuku me këmbë të florinjta, kurse ai më pyeti, se përse e refuzova qerasjen dhe zbrita nga kolltuku. Kur i thashë se Resulullahu (a.s.), e ka ndaluar këtë gjë, ai tha: "Ti mbaje zemrën të pastër dhe mos shiko se ku ulesh! Duke marrë shkas nga këto fjalë, i thashë: 'Turp të kesh, o Xhebel! Përse nuk bëhesh mysliman, pasi e mësove Islamin dhe superioritetin e tij?' "Pas gjithë atyre që ndodhën?"- tha Xhebeli. "Po, i thashë unë. Njëri prej Fezarinjve veproi shumë më keq se ti. U largua prej Islamit dhe u nxori shpatën myslimanëve. Pastaj hyri përsëri në Islam dhe u pranua. 'Më lër rehat,'- tha Xhebeli. Por nëse Omeri më jep vajzën e tij për grua dhe më garanton se do të ma lërë mua udhëheqjen pas tij, bëhem përsëri mysliman." Unë të garantoj, se ai ta jep vajzën për grua, por për udhëheqjen nuk të garantoj gjë,- i thashë unë."

I dërguari i Omerit (r.a.), tregon shumë detaje në lidhje me jetën luksoze të Xhebelit. Ai thotë, se shtroreshin sofra prej floriri dhe argjendi dhe hahej me pjata të florinjta dhe të argjendta, mirëpo vetë qëndronte larg tyre. Kur na tregon për jetën e tij luksoze, shprehet: "Xhebeli u bënte me shenjë shërbyesve dhe ata menjëherë i sillnin ndenjësë të zbukuruar me gurë të çmuar. Në të djathtë dhe në të majtë të tij qëndronin vajza me një bukuri të paparë. Në kokën e një robërëshe që ndriste si diell, qëndronte një kurorë dhe mbi kurorë një zog. Në njërin dorë të robërështë kishte një kuti kristali të mbushur me misk dhe amber, ndërsa në dorën tjetër, një kuti kristali mbushur me ujë trëndafili.

Robërështa i bënte me shenjë zogut dhe zogu duke rrahur krahët prekte miskun dhe ujin e trëndafilit. Pastaj me një shenjë tjetër të robërështë, zogu rrihte krahët mbi kryqin e kurorës në kokën e Xhebelit. Misku dhe uji i trëndafilit spërkatej mbi Xhebelin, ndërsa ai qeshte me të madhe nga gëzimi, sa që goja i shkonte te veshët. Aty recitonin edhe poezi. Përveç poezive të gëzueshme, recitonin edhe poezi melankolike. Falë kësaj jete përrallore, ai shijonte çdo gjë që mund të shijohej. Mirëpo, Xhebeli nuk ishte aspak i lumtur brenda kësaj jete përrallore. Kërkonte kënaqësinë me ngushëllime dhe zbukurime

të rrejshme, por nuk mundi ta gjente atë. Për shkak të mendjemadhësisë, nuk i kërkoi falje as personit të cilit ia theu hundën, por nuk pranoi as kisasin (ndëshkimin). Për këtë arsye, u privua nga burimi i vërtetë i lumturisë së përvetshme, Islami. Shijet dhe bukuritë e përkohshme nuk e ngopën dhe nuk e kënaqën atë."

Transmetohet se ndarjen prej Islamit për shkak të mendjemadhësisë, e ka shprehur me një hidhërim të thellë duke thënë: "Prej turpits ndaj shuplakës, fisnikët u bënë të krishterë. Nëse do ta kisha duruar kisasin, nuk do të pësoja asnjë dëm. Mendjemadhësia dhe inati, më larguan prej Allahut. Shita syrin e shëndoshë dhe bleva syrin e vëngër. Ah sikur të isha çoban devesh në shkretëtirë. Të isha robi i Rebias dhe Mudarit. Ah, sikur të jetoja me krejt pak të ardhura në Siri, i verbër dhe i shurdhër midis popullit tim."

I dërguari i Omerit (r.a.), e vazhdon kështu tregimin e tij: "Xhebeli më pyeti për Hasan bin Thabitin në ishte gjallë apo kishte vdekur. 'Është gjallë,'- i thashë unë. Më vonë më dha veshje, mall dhe grurë si dhuratë për të dhe më urdhëroi: 'Nëse e gjen gjallë, jepja atij duke i përcjellë edhe përshëndetjet e mia. Por, nëse ka vdekur, dhuratat jepja familjes së tij dhe te varri i tij të bëjë kurban një deve."

I dërguari u kthye tek Omeri (r.a.) dhe i tregoi gjithçka. Ndërsa dhuratat ia dorëzoi Hasan bin Thabitit. Më vonë, Omeri (r.a.), të njëjtin person e dërgoi përsëri në Kostandinopojë, me qëllim që ta njoftonte Xhebelin se të gjitha kushtet e tij pranoheshin vetëm nëse ai bëhej mysliman. Mirëpo, kur i dërguari arriti në Kostandinopojë, i gjeti njerëzit duke u kthyer nga varrimi i tij. Sa keq! Shkoi në botën tjetër pa u bërë mysliman. Mendjemadhësia dhe luksi i rremë ia kishin verbuar sytë Xhebelit. Froni, ari, xhevahiret, argjendi, parfumet, robërështat dhe ushqimet e ndryshme ngelën pas. Ashtu siç është shprehur edhe në fjalët e tij të pendesës, "ah sikur të mos kaplohesha nga mendjemadhësia". Po të kishte pranuar kisasin, të kërkonte falje dhe të kënaqte të dëmtuarin, do të ishte fisnikëruar edhe më shumë. Në vend që të jetonte në mes të luksit në pallatin e mbretit, më mirë të qëndronte mysliman dhe të jetonte në shkretëtirë si çoban. As nuk do të pendohej dhe as nuk do të privohej nga lumturia e përvetshme.

Në përgjithësi, shkaqet kryesore të mospranimit të Islamit nga ata që kanë pasuri dhe famë, janë frika e ndërprerjes së përfitimeve të tyre të padrejta ose humbja e tyre, mospranimi i të qenit në të njëjtin status me njerëzit e thjeshtë, frika e braktisjes së jetës me famë dhe me privilegje të përkohshme dhe dëshira për t'u dukur gjithmonë lart. Të gjitha këto i bëjnë njerëzit si Nemrudi e Faraoni, të shkojnë drejt një humbjeje të sigurtë. Lum ata që jetojnë thjeshtë e me modesti në atmosferën islame dhe fitojnë nderin dhe fisnikërinë në këtë rrugë.

Marrëdhëniet besim-moral në Islam

Prof. dr. Iljas Çelebi

Qëllimi i fesë islame është sigurimi i lumturisë së njeriut në të dyja botët dhe Allahu përmes pejgamberëve ka treguar rrugën e realizimit të këtij qëllimi. Pejgamberët na kanë mësuar parimet e fesë, na kanë shpjeguar karakterin e marrëdhënies sonë me Zotin, me veten, me shoqërinë dhe me natyrën. Parimet e fesë shprehin pozicionin tonë ndaj Allahut dhe kozmosit.

Në të njëjtën kohë, pejgamberët na kanë mësuar se çfarë duhet të bëjmë, si duhet të sillemi dhe si duhet të jetojmë për të fituar lumturinë e dy botëve. Të gjitha këto, në Kuran shprehen me termin "Salih amel" (vepër e mirë).

Me "Salih amel" nënkuptohet çdo veprim dhe sjellje e mirë, e dobishme dhe që është në harmoni me urdhëresat fetare. Veprat që këshillon dhe urdhëron feja përfshihen në termin "salih amel". E kundërta e kësaj janë veprat e ndaluara, të dëmshme dhe të dënueshme nga ana fetare.

Vepra dhe sjellja e mirë që mund të demonstrojë njeriu, ose ka lidhje me Zotin dhe në këtë rast quhet ibadet, ose ka lidhje me njeriun dhe në këtë rast quhet moral. Tre parimet e fesë janë përmbledhur në hadithin e famshëm të Xhebrailit përmes tri fjalëve: "iman", "islam" dhe "ihsan". "Imani" shpreh pjesën teorike, atë çfarë duhet të besojmë, "Islami" shpreh atë çfarë duhet të bëjmë dhe "Ihsani" shpreh sjelljet e mira dhe të hijshme. Sipas kësaj, morali përbën njërën nga tri pjesët që formojnë

parimet e fesë islame. Tri shtyllat në fjalë janë prekur përmbledhtazi në suren Asr në formën "iman, vepër e mirë dhe këshillë në të vërtetë dhe durim". Morali shpreh tërësinë e sjelljeve që shfaq një person.

Feja islame e konsideron njeriun me besimin, mendimin, ndjenjat dhe sjelljet e tij si të tërë. Besimi është produkt i zemrës, mendimi i trurit, ndjenja e ndërgjegjes dhe sjelljet produkt i organeve. Për mirëfunksionimin e jetës së njeriut, të gjithë këta elementë duhet të jenë në harmoni me njëri-tjetrin. Shembulli më i mirë i shprehjes së kësaj tërësie dhe harmonie është Pejgamberi (a.s.).

Një botëkuptim është kuptimplotë, kur ai përcaktohet nga mendime, ndjenja, ideale, qëllime të larta dhe sistem besimi fetar gjithëpërfshirës. Sipas këtij këndvështrimi e ka përcaktuar Kurani dhe Suneti botëkuptimin e myslimanit dhe për këtë e ka bërë obligim besimin dhe veprimin si të pandashëm nga njëri-tjetri.

Kurani, siç trajton parimet e besimit, në mënyrë sistematike trajton edhe temat morale dhe i ofron njeriut materialin e duhur për të krijuar një sistem moral të përsosur. "Salih amel" nuk përfshin vetëm veprim, adhurime që kanë lidhje me Allahun, si: namazi, agjërimi, haxhi etj., por përfshin të gjitha sjelljet e mira kundrejt njerëzve, si: bamirësinë, devotshmërinë, besnikërinë, përgjegjësinë. Ajeti: **"Vërtet, ata që i përgjigjen Allahut**

dhe bëjnë vepra të mira, do ta kenë shpërblimin te Zoti i tyre, nuk do të frikësohen e as do të pikëllohen."

shpreh dy anët e veprës së mirë. Kurse në një vend tjetër, në mënyrë figurative fenë e përngjason me një pemë, rrënjët e së cilës simbolizojnë besimin, trangu veprat kurse frutat moralin.

Të gjitha mësimet, këshillat, sjelljet dhe veprimet e Profetit (a.s.), synojnë arritjen e dashurisë hyjnore. Si shembull mund të përmendim: *"Besimtar i vërtetë është ai që kur bën një vepër të mirë gëzohet dhe kur bën një vepër të keqe trishtohet."* (Ahmet ibn Hanbel, Musned, I, 398.)

Një ditë, një sahabi vjen tek Pejgamberi (a.s.) dhe e pyet: *"Kush është myslimani më i mirë?"* Pejgamberi (a.s.), i thotë: *"Mysliman më i mirë është ai, nga dora dhe gjuha e të cilit myslimanët janë të sigurt."* (Buhari, Iman, 4-5.) Kurse një herë tjetër, kur e pyetën cili është islami më i mirë, tha: *"Të ushqesh njerëzit dhe të përshëndesësh me selam atë që njehe dhe atë që nuk e njehe"* (Buhari, Iman, 6.)

Kurse porosi profetike që tregojnë raportin e ngushtë besim-moral mund të numërojmë: *"Nuk mund të jesh besimtar i vërtetë, përderisa nuk dëshiron për vëllain mysliman atë që dëshiron për veten tënde."* (Buhari, Iman, 7) *"Ruajtja nga intrigat është pjesë e fesë."* (Buhari, iman, 12) *"Turpi është pjesë e besimit."* (Buhari, iman,

16) *"Xhiahadi (përpjekja) është prej besimit."* (Buhari, iman, 26)

Siç theksohet në Kuran dhe Hadith, midis moralit dhe besimit ekziston një lidhje shumë e ngushtë. Nëse Islamin e përngjasojmë me një pemë, atëherë rrënjët janë besimi, degët veprat e mira dhe frutat morali i mirë. Nga kjo kuptohet lehtë që qëllimi përfundimtar dhe kryesor i pemës janë frutat. Prandaj, njeriu vetëm në këtë mënyrë mund t'i realizojë pritshmëritë. Hadithi profetik *"Unë kam ardhur për të përsosur moralin"* shpreh qëllimin përfundimtar të të gjithë sistemit.

Megjithëse pjesa teorike është shumë e qartë, për shkak të kushteve historike, koniunkturës dhe dallimeve kulturore, më vonë janë shfaqur rryma me pikëpamje të ndryshme përsa i përket marrëdhënies mes besimit dhe moralit.

Morali nga pikëpamja e sjelljes përfshihet tek veprat e mira, kurse nga pikëpamja e ndjenjave dhe vlerave përfshihet te besimi. Prandaj, me marrëdhënien besim-moral nënkuptojmë gërshetimin midis këtyre tri shtyllave kryesore. Fatkeqësisht, morali është shkëputur nga shkencat bazike islame, duke iu bashkëngjitur filozofisë. Por morali në kulturën islame nuk ekziston thjesht si një teori, ai së pari është gjendje që jetohej dhe shijohet.

Sulbe të zgjedhura

Naim Drljaj

QËLLIMET E Haxhit

PARIMI I BARAZISË

Gjatë kryerjes së haxhit, të gjithë myslimanët e botës, pa dallim race, ngjyre, kombi, gjuhe, pozite etj., tubohen të gjithë në të njëjtin vend, veshin të njëjtat rroba, bëjnë të njëjtat veprime, në të njëjtën kohë, duket shumë qartë parimi i barazisë së njerëzve mes njëri-tjetrit. E gjithë kjo tregon unitetin e tyre në ndjenja, në simbole, në qëllime, në veprime dhe në fjalë.

Këtë parim kaq të lartë e ka shprehur i Dërguari i Allahut (a.s.), duke thënë: *"S'ka dyshim se ju të gjithë rridhni nga një baba, prandaj nuk ka dallim mes arabit dhe joarabit, as mes të bardhit dhe të ziut, por dallimi matet vetëm sipas devotshmërisë dhe frikës ndaj Allahut"* (Ahmedi)

RRËNJOSJA E PARIMIT: VËRTET, BESIMTARËT JANË VËLLEZËR

Të gjithë haxhinjtë nga e gjithë bota, kanë të njëjtin qëllim: të shkojnë tek i njëjti vend,

në një kohë të caktuar, duke kryer të njëjtat adhurime dhe rite. Kështu, në zemrat e besimtarëve forcohet vëllazëria islame. Le të meditojmë pak më shumë në ajetin, ku Allahu (xh.sh.), thotë:

"Në të vërtetë, besimtarët janë vëllezër..."
(Huxhurat, 10.)

Lidhja që Allahu i Lartë ka pëlqyer për besimtarët, është më e fortë se vëllazëria e gjakut. Sa e bukur është kjo vëllazëri, sepse ajo qëndron mbi themelet e fesë dhe burimi i saj është lidhja mes njerëzve për hir të Allahut.

VAZHDIMI I ADHURIMEVE

Nga frytet më të dallueshme që vjel haxhiu gjatë kryerjes së Haxhit, është vazhdimësia në adhurimin e Allahut edhe pas kthimit prej tij. Kjo është edhe shenjë e pranimi të Haxhit. Kur e kanë pyetur Pejgamberin (a.s.), se cila punë është më e dashur tek Allahu, ai është përgjigjur: *"Ajo punë, e cila kryhet vazhdimisht,*

edhe nëse vlera e saj është e vogël.” (Buhariu, Muslimi)

Haxhiu gjatë këtyre ditëve kalon nga një adhurim në tjetrin; sapo mbaron një adhurim, kalon tek një tjetër. Me këto veprime, besimtari edukohet që të jetë adhurues dhe të përjetojë ëmbëlsinë e adhurimeve të ndryshme, duke realizuar edhe qëllimin kryesor për të cilën është krijuar i gjithë njerëzimi po ashtu edhe xhindet. Allahu (xh.sh.), thotë:

“Xhindet dhe njerëzit i kam krijuar vetëm që të Më adhurojnë.” (Dhariat, 56.)

EDUKIMI I VETES ME DISIPLINË

Kryerja e Haxhit në muajt e caktuar, agjërimi në muajin e Ramazanit, kohët e namazit në një kohë të caktuar apo edhe adhurimet e tjera, e dispiplinojnë myslimanin të jetë korrekt në jetën e tij. Kjo gjë shtohet edhe më shumë në ditët e veçanta të kryerjes së Haxhit, ku secili rit kryhet në kohën dhe vendin e caktuar.

Kjo është një ftesë për çdo mysliman, që të dallojë nga të tjerët për disiplinën dhe korrektesinë që duhet treguar në afatet dhe takimet që ka në jetën e përditshme në marrëdhënie me të tjerët.

PËRBALLIMI I KUSHTEVE TË VËSHTIRA

Ai që shkon në haxh, i ndalon vetes shumë nga veprimet e jetës së luksit, të cilat i praktikonte më parë në shtëpi dhe në vendin e tij, qofshin ato edhe të lejuara. Po kështu, prania e madhe e njerëzve, vështirësitë dhe mundimet duke kaluar nga një vend në një tjetër, të gjitha këto e stërvisin besimtarin për të përballuar vështirësitë që has gjatë jetës së tij.

KA VETËM NJË MOTO

Jo rrallë dëgjojmë, lexojmë apo shikojmë parulla dhe moto të ndryshme, që ftojnë tek një racë, popull apo ide e veçantë, e cila fut tek myslimanët me besim të dobët urrejtjen dhe konfliktet, duke e shtuar edhe më tepër përçarjen dhe largimin e myslimanëve nga njëri-tjetri dhe duke i ndarë në grupe dhe rryma të ndryshme. Prandaj, të gjithë haxhinjtë kanë vetëm një moto dhe ajo është: **Leb-bejk All-llahum-me leb-bejk!** “I përgjigjemi thirrjes tënde O Allah, I përgjigjemi!”

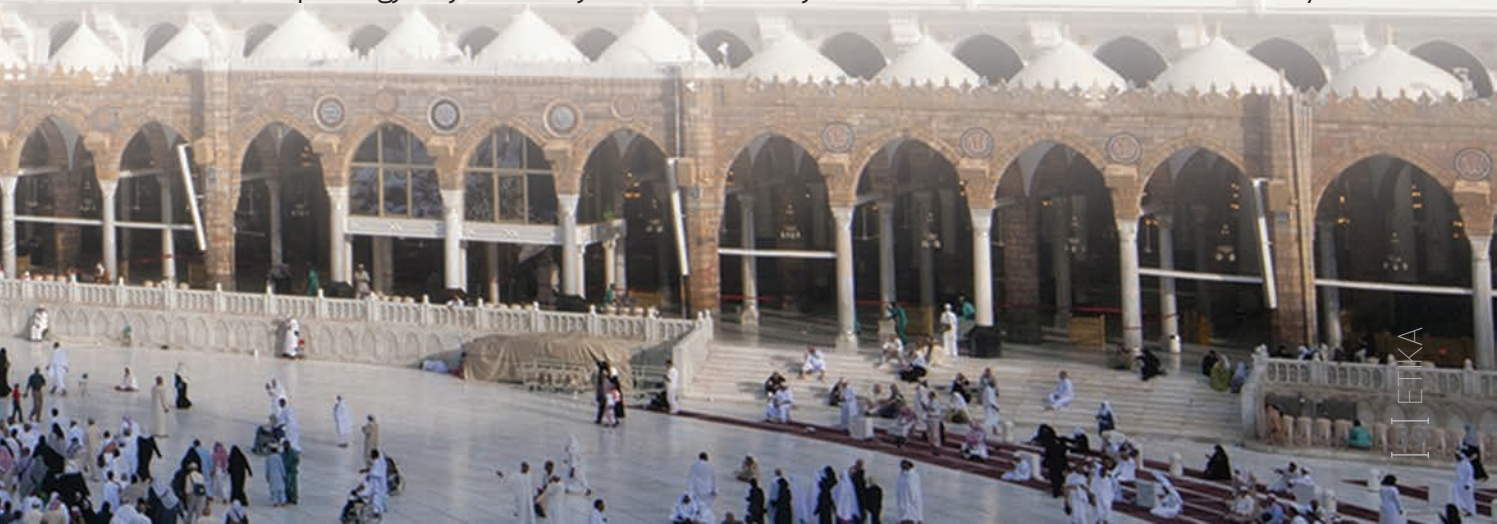
Ky është edukim për çdo mysliman që të bashkohet rreth një motoje, dhe të lërë pas krahëve të gjitha thirrjet dhe parullat e tjera, të cilat vetëm sa shtojnë konfliktet dhe përçarjen mes nesh.

EDUKIMI I NDËRGJEGJES

Sa shumë nevojë ka sot shoqëria islame të dallohet nga të tjerat me adhurime dhe me moralin e saj të bukur. Haxhi është ai, i cili rrënjës tek çdo mysliman këto synime fisnike dhe edukatë të lartë, në mënyrë që haxhiu të jetë shembulli dhe udhëzuesi më i mirë për atë që e shikon, e takon dhe jeton bashkë me të nga myslimanët dhe njerëzit e tjerë.

Myslimani patjetër duhet ta edukojë veten e tij dhe të jetë i vetëdijshëm se Allahu e shikon në çdo moment dhe duhet të ketë ndërgjegjen, e cila e mënjanon dhe e pengon nga fjalët e këqija dhe veprimet e shëmtuara.

I lutemi Allahut (xh.sh.), që veprat tona të jenë të singerta vetëm për Allahun, dhe t’ua pranojë haxhilerëve adhurimet dhe haxhin e tyre.

PËRFITIMET SHËNDETËSORE NGA USHQIMET PROFETIKE

"Stomaku është pellgu qendror i trupit, dhe venat janë të lidhura me të. Kur stomaku është i shëndetshëm, ai kalon gjendjen e tij në venat dhe venat do të qarkullojnë njësoj (shëndetshëm), dhe kur stomaku është në kalbje e sipër, venat do të thithin një gjë të tillë dhe do të lëshojnë të njëjtën gjë".

Sa u përket erëzave, përbërësit e preferuar ushqimor të Profetit Muhamed a.s ishin mjalti, vaji i ullirit, kripa dhe uthulla.

Sipas Muslimit, i Dërguari i Allahut ka thënë: *"Stomaku është pellgu qendror i trupit, dhe venat janë të lidhura me të. Kur stomaku është i shëndetshëm, ai kalon gjendjen e tij në venat dhe venat do të qarkullojnë njësoj (shëndetshëm), dhe kur stomaku është në kalbje e sipër, venat do të thithin një gjë të tillë dhe do të lëshojnë të njëjtën gjë".*

MJALTI

Në përmbledhjen e Buhariut (Vëllimi 7), Aishja (r.a) transmeton se i dërguari i Allahut ka përdorur mjaltin. Ai gjithashtu i atribuohet shumë kompetencave shëruese të mjaltit. Kurani i Shenjtë (16:69) thotë, **"Nga barku i saj [bletës], del një pije e ngjyrave të ndryshme, ku ka shërim për njerëzit. Sigurisht që këtu ka shenja për ata të cilët mendojnë."**

shërim për njerëzit. Sigurisht që këtu ka shenja për ata të cilët mendojnë."

Mjalti nuk është vetëm një sheqer, por edhe një kombinim kompleks i enzimave, acideve organike, estereve, mineraleve, dhe komponentëve të paidentifikuara ende! Një kile mjaltë përmban 1,4 gram të proteinave, 23 miligram kalcium, 73 miligram të fosforit, 4.1 miligram të hekurit, 1 miligram i niacin dhe 16 miligram vitaminë C. Mjalti ka qenë përdorur për shërimin e plagëve dhe djegieve, dhe duke e bërë lëkurën të shëndoshë dhe të qetë. Brenda vetes, mjalti është një kurë për të gjithë, me përfitime të veçanta për sistemin e tretjes dhe si një tonik për shëndetin e përgjithshëm dhe mirëqenien.

VAJI I ULLIRIT

Profeti Muhamed a.s gjithashtu na këshilloi për të përdorur vajin e ullirit si ushqim dhe melhem, sepse siç tha ai, vjen nga një pemë e bekuar. (Tirmi-dhi).

Gjithkush e di se yndyra shtazore përmban acide yndyrorë të ngjyrosur.

pura vertikalisht që rrisin nivelet e kolesterolit në gjak. Por acidet yndyrore, si vaj ulliri, kontrollojnë nivelet e yndyrës, dhe stabilizojnë ato. Në fakt, nuk ka vaj tjetër të prodhuar natyrshëm si vaji i ullirit.

Vaji i ullirit përmban edhe vitamina E dhe K, dhe polifenole, të cilat ofrojnë një mekanizëm mbrojtës në vonesat e plakjes dhe parandalon karcinogjenezën dhe arteriosklerozën, çrregullimet e mëlcisë dhe inflamacionet. Oleatet në vaj gjithashtu nxisin formimin e kockave të fëmijëve mbrojnë, dhe kockat e të moshuarve. Edhe Gazeta Amerikane e Institutit Kombëtar të Kancerit raportoi se vaji i ullirit ofron mbrojtje të fortë në luftën kundër kancerit të gjirit.

KRIPA

Në kundërshtim me besimin popullor modern, kripa është gjithashtu një erëzë e dobishme. Profeti tha, **"Kripa është mjeshtëri e ushqimit"**

tuaj, Allahu i zbriti katër bekime nga qielli; Zjarrin, ujin, hekurin dhe kripën" (IbënMaxhe). UNICEF raporton se trupi ka nevojë vetëm për një sasi minimale të kripës, megjithatë, mungesa e lëndës ushqyese shkakton çrregullime të ndryshme trupore.

Mungesa e kripës shkakton edhe dëmtime mendore. Studimet vlerësojnë se fëmijët që jetojnë në zonat e mangëta me jod, kanë shkallë më të ulët të inteligjencës. Mjekët shpesh rekomandojnë ujë të kripur kur punojmë punë të rënda fizike. Marrja e mjaftueshme e kripës lufton sindromën e lodhjes kronike.

UTHULLA

Uthulla është një lëng i përbërë kryesisht prej acidit acetik ($\text{CH}_3\text{CO}_2\text{H}$) dhe ujit. Acidi acetik është prodhuar nga fermentimi i etanolit nga baktereve të acidit acetik.

Profeti e ka quajtur uthullën "erëza e bekuar" (Muslimi). Shkenca moderne ka konfirmuar se uthulla ka me të vërtetë shumë bekime. Një libër i kohëve të fundit

flet rreth uthullës, dhe përfitimeve që i sjellë ajo shëndetit tonë, dhe citon prova të shumta shkencore të këtij pohimi. Megjithatë, uthulla, si një nga "mrekullitë" ishte e njohur edhe para kohës së Pejgamberit (a.s.).

Megjithatë, gjëja më e rëndësishme që ne mund të mësojmë nga të ushqyerit profetik është moderimi në ushqim (mos teprimi). Si dhe gjithmonë duhet të ja kujtojmë vetes se çfarë thotëKurani i Madhëruar: **"Hani nga të mirat që u kemi dhënë, por mos e teproni"**

KUJDES ME PJET E ËMBËLSUARA

Konsumimi i pijeve jocalësore, atyre të ëmbëlsuara me sheqer artificial, është shumë i lartë, veçanërisht te fëmijët dhe adoleshentët.

Hulumtimet kanë treguar se energjia e konsumuar përmes pijeve të cilat përmbajnë kryesisht sheqerna të thjeshta, grumbullohet më shumë në organizëm se sa energjia e konsumuar nga pijet e shëndetshme, që përmbajnë kombinim të lëndëve të ndryshme ushqyese.

Për më tepër, pijet e ëmbëlsuara artificialisht, japin një

ndjenjë edhe më të madhe etjeje, duke shtuar më shumë nevojën për konsumim.

Në këtë mënyrë pijet me sheqerna artificial kanë prirje më të madhe për të nxitur obezitetin te fëmijët dhe të rinjtë, që më pas lidhet me një varg problemesh tjera shëndetësore.

Ekspertët këshillojnë fëmijët dhe prindërit të mos shmangin konsumimin e lëngjeve, por të zgjedhin ato që janë qind për qind natyrale, t'i shtrydhin vetë ose të konsumojnë më shumë pemë të freskëta në vend të lëngjeve.

MË SHUMË USHQIM TË SHPEJTË, MË PAK VITAMINA

Konsumimi i shpeshtë i ushqimit të shpejtë ka për pasojë edhe konsumimin e paktë të vitaminave dhe mineralave.

"Fastfood" gjithnjë e më shumë po pushton njerëzit, përfshirë edhe fëmijët. Kjo me arsyen kryesore se prindërit janë të angazhuar dhe nuk kanë shumë kohë t'u përgatitin ushqime të shëndetshme fëmijëve të tyre.

Por ekspertët paralajmërojnë prindërit se konsumimi i shpeshtë i ushqimeve të shpejta rezulton me shmangie të lëndëve esenciale ushqimore.

Me anë të ushqimit jo të shëndetshëm, fëmijët tuaj konsumojnë sasi të lartë të kripës, karbohidrateve dhe yndyrave, të cilat nxisin obezitetin dhe i bëjnë ata më të prirë

ndaj problemeve në të ardhmen.

Në anën tjetër, ka një ulje të konsumimit të vitaminave dhe mineraleve, të cilat janë esenciale për rritje dhe zhvillim të shëndetshëm fizik dhe mental të fëmijëve.

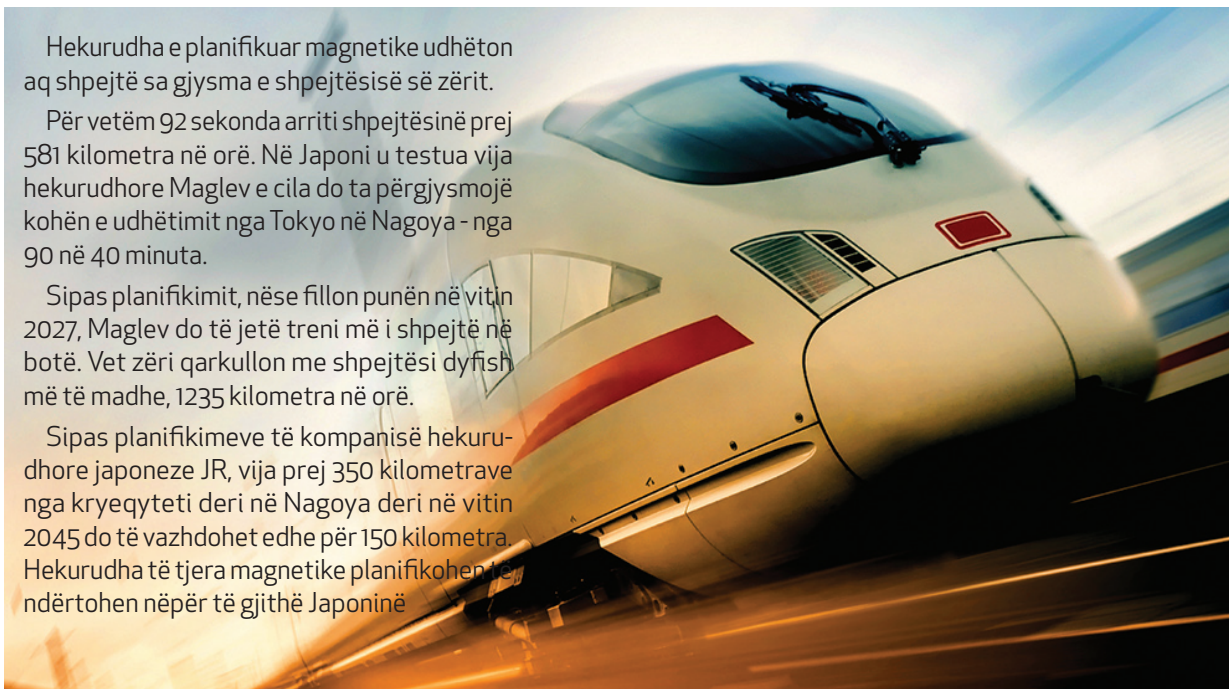
JAPONEZËT TESTOJNË ME SUKSES TRENIN MË TË SHPEJTË NË BOTË

Hekurudha e planifikuar magnetike udhëton aq shpejtë sa gjysma e shpejtësisë së zërit.

Për vetëm 92 sekonda arriti shpejtësinë prej 581 kilometra në orë. Në Japoni u testua vija hekurudhore Maglev e cila do ta përgjysmojë kohën e udhëtimit nga Tokyo në Nagoya - nga 90 në 40 minuta.

Sipas planifikimit, nëse fillon punën në vitin 2027, Maglev do të jetë treni më i shpejtë në botë. Vet zëri qarkullon me shpejtësi dyfish më të madhe, 1235 kilometra në orë.

Sipas planifikimeve të kompanisë hekurudhore japoneze JR, vija prej 350 kilometrave nga kryeqyteti deri në Nagoya deri në vitin 2045 do të vazhdohet edhe për 150 kilometra. Hekurudha të tjera magnetike planifikohen të ndërtohen nëpër të gjithë Japoninë.

ÇFARË JANË SUPERKOMPJUTERAT?

Një superkompjuter i ri i krijuar nga Universiteti Kombëtar i Kinës për Teknologjinë e Mbrojtjes është renditur si më i shpejti në listën e 500 kompjuterave më të fuqishëm në botë. Superkompjuteri "Titan" i Laboratorit Kombëtar Oak Ridge të Departamentit amerikan të Energjisë ra në vendin e dytë të kësaj renditjeje. Por çfarë janë superkompjuterat? Dhe sa e rëndësishme është gara për t'i bërë ata më të shpejtë dhe më të fuqishëm?

Kompjuteri juaj personal i zakonshëm ka vetëm një mikroprocesor ose CPU, që zbaton një sërë komandash të përfshira në programet e instaluar në kompjuter.

Superkompjuterat e parë kishin vetëm disa mikroprocesorë më tepër, por profesori i shkencave kompjuterike në Universitetin e Virxhinias, Andrew Grimshaw, thotë se kjo ka ndryshuar pasi mikroprocesorët tashmë kushtojnë më pak dhe janë më të shpejtë.

"Sot, superkompjuterat janë ata që ne quajmë makina paralele. Në vend të një CPU-je, pra të një mikroprocesori, ata kanë me mijëra e mijëra. Dhe në rastin e këtij modeli të Kinës, në varësi të mënyrës se si numërohet, kemi miliona mikroprocesorë."

Makinat paralele përbëhen nga shumë kompjutera të mëdhenj të veçantë të quajtur nyje, që vendosen në një bllok. Ata shpenzojnë një sasi të madhe energjie elektrike dhe lëshojnë shumë nxehtësi, prandaj kanë nevojë për sistemeve të mëdha ftohjeje. Gjithashtu, superkompjuterat përdorin programe të ndryshme nga

ato që përdorin kompjuterat e zakonshëm.

Me burime të mjaftueshme, thotë zoti Grimshaw, kushdo mund të ndërtojë një superkompjuter për të zgjidhur probleme që kërkojnë miliona përllogaritje matematikore.

Por kjo nuk është gjithmonë e nevojshme. Një superkompjuter virtual mund të krijohet edhe me anë të kompjuterave individualë të rrjetit të një universiteti apo kompanie. Këto sisteme mund të përpunojnë të dhënat gjatë kohës që kompjuterat nuk po përdoren nga askush.

"Në disa raste është shumë e thjeshtë të përdorësh superkompjuterat virtualë, sidomos kur problemi mund të ndahet në pjesë përbërëse të pavarura, pra duke e shpërndarë punën gjithandej. Ne e bëjmë këtë shumë shpesh në Universitetin e Virxhinias."

Andrew Grimshaw thotë se deri një dekadë më parë, inxhinierët ishin të përqendruar në bërjen e kompjuterave më të shpejtë. Që atëherë, thotë ai, ata kanë punuar për të krijuar makina paralele më të fuqishme.

"Kjo po ndryshon shkencën dhe inxhinierinë dhe do të vazhdojë t'i transformojë ato në mënyra që unë mendoj se shumica e njerëzve nuk mund t'i kuptojë plotësisht - pra se sa mirë ne mund ta modelojmë dhe simulojmë botën tani."

Grimshaw thotë se aftësitë e informatikës premtojnë një të ardhme jashtëzakonisht të mirë për fushën e kërkimeve.

BIE AJNSHTAJNI, KALOHET SHPEJTËSIA E DRITËS

Duket se Ajnshtajni është gabuar. Një ekip shkencëtarësh në CERN ka arritur të regjistroi grimca neutrinoje që udhëtojnë më shpejtë se drita. Siapas Reuters: Antonio Ereditato, i cili punon në laboratorin e CERN në kufirin Franko-Zvicerian, tha se matjet gjatë tre viteve treguan se neutrinoet lëvizin 60 nanosekonda më shpejtë se drita në një distancë prej 730 kilometër. "Jemi të bindur mbi rezultatet, por kemi nevojë që edhe koleg të tjerë të kryejnë testet e tyre për të qenë më të sigurt" tha Ereditato. Ai konfirmoi se studimi mund të përmbyset një pjesë kyçe të teorisë së relativitetit të Ajnshtajnit, e cila thotë se asgjë në univers nuk mund të udhëtoj më shpejt se drita. "Është e rëndësishme të bëhet e qartë se asnjë nuk po deklaron një zbulim, apo ndonjë kontradiktë tjetër me teorinë e relativitetit" tha James Gillies, zëdhënësi i CERN. Ai tha se nevojiten që të bëhen eksperimente

të tjera dhe kërkoi ndihmë nga laboratorë të tjerë që të zhvillojnë eksperimentet. Eksperimenti u krye për të studiuar fenomenin e oscilacioneve të neutrinos, kur grimcat elementare të njohura si leptone transformohen në mënyrë spontane nga një grimcë subatomike (e quajtur myon-neutrino) në një tjetër (e quajtur tau-neutrino). Laboratori i CERN lëshon një tufë myon-neutrino që udhëton në një distancë prej 730 kilometër dhe arrin në një laborator nëntokësor në Gran Sasso në Itali, ku shkencëtarët vëzhgojnë sa myon-neutrino janë kthyer në tau-neutrino oshilantë. Rezultatet e eksperimentit ishin të pabesueshëm: Neutrinoet arritën në destinacion 60 milisekonda më shpejt se sa do ti duhej dritës të përshkonte të njëjtën distancë. "Thënë ndryshe, në një garë prej 730 kilometrash, grimcat neutrinos kapërcejnë vijën e finishit 20 metra më herët nga drita, nëse kjo

e fundit do të përshkonte të njëjtën distancë, saktëson CNRS. "Muaj të gjatë kërkimesh dhe verifikimesh na mundësuan identifikimin e një efekti instrumental që shpjegon rezultatit e masave tona", siguron zëdhënësi i eksperimentit "Opera", Antonio Ereditato, i cili shprehet i paduruar për të krahasuar këto rezultate me eksperimente të tjera. "Nëse konfirmohet nga eksperimente të tjera, ky rezultat i habitshëm dhe aspak i pritshëm nëse i referohemi teorisë së Albert Ajnshtajnit (Einstein), mund të hapë perspektiva të reja teorike tërësisht novatore", nënvizon CNRS (Qendra Kombëtare e Kërkimeve Shkencore, Francë) në një deklaratë për shtyp. I inauguruar në vitin 2006 bashkëpunimi ndërkombëtar Opera drejtohet nga një grup kërkimi që përfshin rreth 160 shkencëtarë nga 11 vende të ndryshme të botes.

FOSILET E BLETËVE TREGOJNË NDRYSHIMIN E KLIMËS

Fosilet nga gropat e ziftit La Brea në Kaliforni vazhdojnë t'u japin shkencëtarëve material të shkëlqyer për studimin e të shkuarës së rajonit. Kafshët e lashta, nga mamuthët në insektet e vegjël, tregojnë fakte rreth ndryshimeve klimatike gjatë Periudhës së fundit të Akullnajave dhe ndihmojnë shkencëtarët të kuptojnë ndryshimin klimatik të kohëve së sotme.

Për shekuj me rradhë, zifti i natyrshëm i cili depërtonte nga toka në zonën që tani është Kalifornia jugore, zinte kafshë të vogla dhe të mëdha, duke ruajtur fosilet e tyre

dhe duke i dhënë shkencëtarëve një numër mostrash të përshtatshme për studim.

Hulumtuesja në Muzeun e Gropave të Ziftit La Brea, Anna Holden, po analizon bletët e fosilizuara për të mësuar më shumë rreth mjedisit të lashtë.

"Unë jam duke u përpjekur të mësoj rreth klimës së atëhershme dhe mjedisit. Por kjo bletë ofroi një lloj informacioni të ri"

Pasi i ekspozuan fosilet në një skaner të vogël, shkencëtarët zbuluan se mjedisi i bletëve ishte më i ngrohtë nga sa pritej, gjë që bëri të mundur arritjen e përfundimit se në fund të Epokës së Akullnajave, rreth 11.500 vjet më parë, kjo zonë nuk ishte mbulur me dëborë dhe akull siç mendohej më parë.

Zonja Holden thotë se ndryshe nga gjitarët e mëdhenj që erdhën në La Brea nga Amerika e Jugut ose përmes Ngushticës së Beringut, shtrirja e kufizuar e insekteve lejon që informacioni i mbledhur të jetë

vetëm rreth mjedisit të tyre.

"Insektet kanë cikle jetësore shumë specifike, prandaj ata janë më të vërtetë tregues të mirë. Me fjalë të tjera, fosilet e tyre tregojnë vetëm rreth mjedisit të tyre."

Zonja Holden thotë se cilido që mblodhi fosilët në vitet '70 bëri një punë shumë të mirë në mbajtjen e shënimeve. Krahasimi i atyre të dhënave me gjetjet e sotme mund të tregojë diçka rreth të ardhmes sonë.

"Të kuptosh ndryshimin e mëparshëm të klimës është të kuptosh atë të tanishmin. Ndryshimi i klimës është një çështje e rëndësishme tani dhe insektet janë shpesh tregues të mirë të tij."

Zonja Holden thotë se puna e saj mund të ndihmojë fermerët e ditëve të sotme për të luftuar problemin e shkatërrimit të kolonive të bletëve, duke zgjedhur llojet e bletëve që i përshtaten më mirë ndryshimeve klimatike.